

هه‌وایی کوردستان و کورد له به‌لگه‌نامه‌و روژنامه
ئینگلیزی و ئه‌وروپیه‌کاندا

به‌رگی ده‌یه‌م

پروفیسور. دکتور یاسین سه‌رده‌شتی

زانکۆی سلیمانی

پيشه‌کيى :

ئاشكر ايه كه بهلگه‌نامه‌و روژنامه‌كان به‌هاو نرځيكي زور گرنگ و بيشوماريان له‌ليكوآينه‌وه مروفايه‌تبيه زانستى و ئەكادىمىييه‌كاندا هه‌يه‌و بوونيان سه‌رچاوه‌ى پته‌ويى و ره‌سه‌نى هه‌ر كارىكى سه‌ر كه‌وتوه ، چونكه هه‌وال و زانيارىييه‌كانيان ده‌گونجيت هينده وردو راسته‌وخو بن كه له بيه‌ره‌ويى و سه‌رچاوه جياواز ه‌كانى تردا و ا به‌ئاسانى ده‌ست تويزه‌ر نه‌كه‌ون، به‌تاييه‌ت نه‌گه‌ر نه‌و بهلگه‌نامه‌و روژنامه‌نه هى ده‌وله‌تانيكى زله‌يزو خاوه‌ن ميدياي نازادى و ه‌ك برىتانيا و ئەمه‌ريكا بن، نه‌و دوو ده‌وله‌ته‌ى كه به‌درىزايى سه‌ده‌ى نوزده‌يه‌م و سه‌ده‌ى بيستم، له‌سو‌نگه‌ى به‌رژه‌ه‌نديى و بايه‌خيانه‌وه، روآيكي گرنگان له دارشتنى رووداوه‌كان و ناينده‌ى روژه‌لاتى ناوه‌راست به‌گشتى و چاره‌نووسى گه‌لى كورد به‌تاييه‌ت بينيوه‌و هه‌واله‌كانى كوردستانىش له‌به‌لگه‌نامه‌و بابه‌ته ميدياييه‌كانى ئەم دوو ده‌وله‌ته ميژوو‌سازه به‌به‌ر فرائي رهنگيداوه‌توه .

خوينه‌رانى خو‌شه‌ويست، ئەم نووسراوه‌ى به‌ر ده‌ست، ئاماده‌كرن و وه‌رگيرانى ژماره‌يه‌ك هه‌وال و زانيارىيه كه له‌دووتويى گه‌شتنامه‌و ئەده‌بىاتى مسيونه بيانىيه‌كان سه‌باره‌ت به كوردستان و كورد تو‌مار كراوه له‌ئه‌ر شيفى نىشتيمانىى نه‌و ده‌وله‌تانه‌دا هه‌لگيراوه، ئەوانه‌ى به‌گشتى بابه‌ت و چيروكى ئەوتويان تىدايه كه بو يه‌كه‌مين جاره ببىسترين و بگيررينه‌وه، نه‌وه‌ى له‌رووى فه‌ره‌نگى و كه‌لتورى و هه‌روه‌ها ميژوو‌يشه‌وه به‌هاو نرځيكي گرنگ و تاييه‌تى خوى هه‌يه .

شايه‌نى باسه، نه‌و رىياز ه‌شى له وه‌رگيرانى بابه‌ته‌كاندا گيراوه‌ته‌به‌ر جياوازه، له‌هه‌نديك بابه‌ت و له‌هه‌ندى شويندا، شىوازى وه‌رگيرانى راسته‌وخوى ده‌قه‌كان گيراوه‌ته‌به‌ر و له‌هه‌نديكى ديكه‌شدا نيوه‌روك و پوخته‌ى زانيارىيه‌كانى جىگه‌ى مه‌به‌ست و نووسراوه‌كان خراوه‌ته‌به‌ر ده‌ست. هه‌روه‌ها هه‌چ چوار چيوه‌يه‌كى كاتى و بواريكىش بو ري‌كخستى بابه‌ته‌كان نه‌گيراوه‌ته‌به‌ر .

خوینەری بەرپەرز، وا بەرگی دەیەم و کۆتایی ئەم پرۆسە
دۆکیومێنتارییەتان دەخەمە بەردەست ، بەو ئومێدە ی بێتە
سەرچاوەیەکی باش و سەرەکیی بو توێژەرانی میژووی کورد. ئەم
بەرگەش ھەروەک ئەوانی دیکە، بابەتی زۆر گەرنگ لەخۆدەگرن،
بابەتگەلێک دەشتیت و امان لێیکات بە دیدیکی روشتنرەو بەروانینە
میژووی خۆمان و بەسەلیقەییەکی کارامەترەو ھەنگاو بو نووسینەو
بەدەین. ھەر بژین.

پروفیسۆر. دکتۆر یاسین سەردەشتی
بەشی میژوو/کۆلیجی زانستە مرقایەتیەکان
زانکۆی سلیمانی/ ٢٥ ی مایۆ ٢٠٢١

گرنتی دکتور باکون و قهشه مارشی نهمریکی له لایهن ناغایهکی کوردو تکای مه لاکان بۆ بهردانیان

وهک له بهرگی دووهمی کتیبهکهی (روفوس ئهندهرسون)دا سهارهت بهمیژووی مسیونی بۆردی نهمریکی و چالاکیان له کالیساکانی رۆژه لاتدا، که له سالی ۱۸۷۲دا، له بوستن، چاپ و بلاو کراوه تهوه، هاتووه: ئهو کاتهی که قهشهی نهمریکی (دکتور باکون)، خهریکی به سهرکردنهوهی بنکه مسیونیرییهکان بووه له سالی ۱۸۵۱ ناسیای بچووک، سهردانی مسیونی ناسوری کردووه له موسل و لهویشهوه ویستویهنی که له گهل قهشه (دوایت دهلبلیو مارش) له ولاتی کوردستاندا گهشتیک بکهن و له به هاری ئهو سألهدا، له ریگهی شاخهکانهوه بپرون به رهو شاری ورمی بۆ سهردانی بنکهی مسیونیری نهمریکیهکه لهو شاره. هه لژاردنی ئهو ریگهش بۆ ئهوه بووه که ماوهی رۆیشتنهکیان کورت بکهنهوه، به لام پاش ئهوهی که له رووباری زاب تیده پهرن، تووشی داوی جهردهی کورد دهبنو دهیانگرن، ئهو جهردانهی که له لایهن ناغایهکی ناوچهی (ناکری) وه داوای ئهو کارهیان لیکراوه مه بهستی ناغاش کوشتنی ههردوو قهشه نهمریکیهکه بووه.

ئهو دووانه پاش گرنتیان هینده ههستیان به مهترسیی له سهر ژانیان کردووه که پیکهوه باوهشیان بهیه کدا کردووه دهستیان کردووه به نزاو پارانهوه بۆ ئهوهی خواوهند رزگاریان بکات. ئهم دیمهنه چهند مه لایهکی کوردی هانداهه که بهزه بیان پیااندا بینهوه بچنه لای ناغا بۆ ئهوهی شهفاعهتیان بۆ بکهن به شکم رزگاریان بیت، به لام تکاکانیان ههچ کاریگهریی ئهوتوی نهبووه، ههتا وهکو پهانیان بۆ مه لایهکی بهیژو ناوسراو بردووه که ماوهی سی کاتژمیر لهو شوینهوه دووربووه. دوا جار تکای ئهم مه لا ناسراوه ده بینهوهی رزگار بوونی گیانی دوو قهشهیهو پاش ئهوهی که لوپه لهکانیان لی دهسهنن، به سه لامهتی

دهگهرینهوه شاری موسل و گهشتهکهیان بۆ چون بهروه ورمی شکستیهینا.

(میستره راسام) ی ئنگلیزی، ههوالی ئهو پهلاماره ی کوردانی گهیاندبووه کونسولی بریتانی و پاشا له موسل. لهسالی دواتردا، پاش وهرگرنتی فرمان لههسته مبولهوه، پاشا هیزکی سا سهد سهربازی به سئ تۆپی چیاپیهوه دهنیریته سهر ئاغا کوردهکه ی ئاکری و ناچاریکردبووه که بهزیادهوه قهره بووی ئهو کهلوپه لانه بداتهوه که جهردهکان له دکتور باکۆن و هاومله کهیان بردبوو.

له راستیدا، پاش وردبوونهوه له دۆکیۆمینهکانی مسیۆنی ئهمریکی و نامهکانی ئهو سهردهمه، نهزانراوه ئهو مه لاسراو و شکۆمهنده کئ بووه که تکای بۆ گیانی ئهو قهشه ئهمریکیانه کردووه و رزگار ییکردوون؟، به لام زانراوه که ئهو ئاغایه ی ئاکری که فرمانی به تالانکردن و کوشتنی ئهو دوو قهشه داوه : نیعمهت ئاغای زیباریی بووه.

دكتور ليونارد باكون (١٨٨١-١٨٠٢)

Republication of the Gospel in Bible Lands.

HISTORY
OF
THE MISSIONS
OF THE
AMERICAN BOARD OF COMMISSIONERS
FOR FOREIGN MISSIONS
TO THE
ORIENTAL CHURCHES.

BY
RUFUS ANDERSON, D. D., LL. D.,
LATE FOREIGN SECRETARY OF THE BOARD.

IN TWO VOLUMES.

VOL. II.

BOSTON:
CONGREGATIONAL PUBLISHING SOCIETY.
1872.

with Mr. Williams, to take charge of a school of thirty girls.

Dr. Bacon's visit to Mosul was in compliance with a request of the Prudential Committee, that he would make his tour of relaxation and improvement the occasion of visiting the several stations of the Board in Western Asia. The attempt to proceed from Mosul to Oroomiah through the mountains by the most direct route, was unsuccessful. The two travellers, in company with **Mr. Marsh**, soon after crossing the Zab, were set upon by **Koordish robbers**, who had been requested **by an Agha, near Akra**, to kill them. So imminent was the peril, that they united together in prayer to God, led by Dr. Bacon. **Some Moolahs** seeing this, interceded for their lives, and though they could not hinder their being plundered, they succeeded in sending them **safely to another Moolah**, three hours distant, who was revered for his sanctity; and it was through his resolute protection, under God, that they effected a safe return to Mosul. **Mr. Rassam** gave information of the outrage to the **English Ambassador** and the **Pasha**, in the following year, having received orders from Constantinople, sent three hundred men, with three cannon, against the robber, who was compelled to **pay the full value of the losses**, and much more besides to the government.¹

Experience
of Dr. Bacon
in the Koordish
mountains.

Punishment
of the rob-
bers.

ژنان له کوردستان پاسه وانیان ناوی

کهیسی میس میلټونی ژنه قه شهی ئه مریکی که له شهوی ۱۴ جون ۱۸۹۳ دا، له ئامیدی په لاماردا، په کی که له کهیسه گرن گانهی که جگله وهی له کاتی خویدا بووه هوکاری ئالوز بوونی په یوه نندیه کانی حکومتی عوسمانی له سهرده می سولټان عه بدولحه میدی دووم و ههروه ها ولاته په کگرتووه کانی ئه مریکا، بووه هوی ئه وهی که ناوی کوردیش له نیو روژنامه ئینگلیزیه کان و ئه مریکیه کاندا بیته ناوان، به هوی هوی که په لاماره که له گوندی دیری ئامیدی ناوجه گی کوردستان و له لایهن ژماره یه سهر بازوه به هاندانی برای حاکمی ئامیدی و به برگی کوردیه وه، ئه انجام بدریت. ئه کهیسه و رده کاریه کانی له کتیبه دوکیومینتاریه ماندا باسکراوه که به ناو نیشانی "هیرشکردنه سهر (میس میلټون) له کوردستان و ئالوز بوونی په یوه نندیه کانی عوسمانی-ئهمریکی " که له پایزی سالی ۲۰۱۸ دا، بلا ومانکردو ته وه.

به هه حال لیره دا، هه سهارهت به کهیسه گرن گه، له پاشکوی نامه یه کی قه شه (ئی ده بلو ماکدو نیل) ی به ررسی بنکه ی مسیونیری ئه مریکی له موسل، بو (میستر تیرل) ی وه زیری نیردراوی ئه مریکی له په پیره کانی وه زارته دهره وهی ئه مریکا دا له دیسه مبهری ۱۸۹۴ دا، پیشکشی کونگرس کراوه، باس له وه ده کات که مسیونیری ئه مریکی چه ندین ساله وه له ولاتهن و له هیه لایهک و که سیکه وه کیشه یان بو دروست نه بووه له هه موو جیگه یهک خه لک ریزیان لیگرتوون و ئه وانیش چ زیانیکیان بو کهس نه بووه و ئنجا دهنو سیته:

"خانمانی ره به نی دیکه له کوردستان سهردانی گونده کانیان کردوو بو ماوهی چه ندین هه فته وه چه ندین مانگ له ناو چانه بوون که ناجیگیر بووه، بی پاسه وانی دیکه له غهیری خزمهتکاره کانیان، ئه وان له وی بیزرانه کراون."

PAPERS
RELATING TO THE
FOREIGN RELATIONS
OF
THE UNITED STATES,
WITH THE ANNUAL MESSAGE OF THE PRESIDENT,
TRANSMITTED TO CONGRESS,
DECEMBER 4, 1893,
PRECEDED BY A
LIST OF PAPERS, WITH AN ANALYSIS OF THEIR CONTENTS, AND
FOLLOWED BY AN ALPHABETICAL INDEX OF SUBJECTS.

KRAUS REPRINT
Millwood, New York
1980

Mr. McDowell to Mr. Terrell.

AMADIA, KOORDISTAN, June 21, 1883

DEAR SIR: Yesterday by special messenger I sent letter to Mosul to be forwarded by post to you, informing you of an attack made by Koords upon Miss Melton, an American missionary, in which she was seriously, but not fatally injured. There are many desperate men here; the local government shows no disposition to give us redress or to arrest the perpetrators of the outrage. In consequence our lives are put in jeopardy and the situation seems to be more serious day by day.

Unless prompt action is taken bringing an order from the General Government to bear upon the local government insuring our protection until the case can be investigated, I fear there may be very serious consequences.

I gave the particulars in the letter referred to, and asked you to, secure such action if possible by telegraph to Mosul, our nearest mail and telegraph point, and which is four days away. I send this by different messenger, in view of possibility of my other man's being intercepted. I have also made provision to telegraph you in a certain contingency. There are 6 of us. Miss Melton, my wife, 3 little ones, and myself.

I earnestly hope you may be able to afford us relief, for which we shall all be deeply grateful.

Believe me, etc.,

E. W. McDOWELL.

Address: Mosul, Turkey in Asia.

P. S.—We brought a letter with us from the wali of Mosul to the kaimakam of this place, so that we are here by the knowledge and consent of the government.

E. W. MCD.

[Inclosure 2 in No. 10.]

Facts bearing upon the attack made upon Miss Melton.

We have been in this country for several years, have made repeated visits to this district, and only last year spent some days in Darco, the village in which the affair occurred. We have not thought there was any special risk in staying in these villages.

We have adherents to our church in these villages and so are clearly within treaty rights in visiting them to give religious instruction.

We have in no way given offence to any one, nor have we met with any opposition in the village in question. We were invited and cordially received by the entire village.

Other single ladies in Koordistan have visited villages, spending weeks and months in an unsettled region without other protection than their servants, and have not been molested.

Every precaution possible was taken to insure her safety, except that of taking a soldier. She did not take a soldier (1) because it did not seem necessary; (2) judging from experience a soldier would not have been given; (3) a soldier is no protection; (4) the low character of the soldiers.

It may be said that the Government can not protect us in this region. In answer to this I beg leave to submit the following:

Two years ago in an adjoining district there was a powerful Koordish agha who oppressed the Christian villages. The local government, in answer to petitions, said they were not able to deal with him. An order came from the General Government, a small detachment of soldiers was sent up to his village, he was arrested in his own castle and carried off from the midst of his own men, all for taxes.

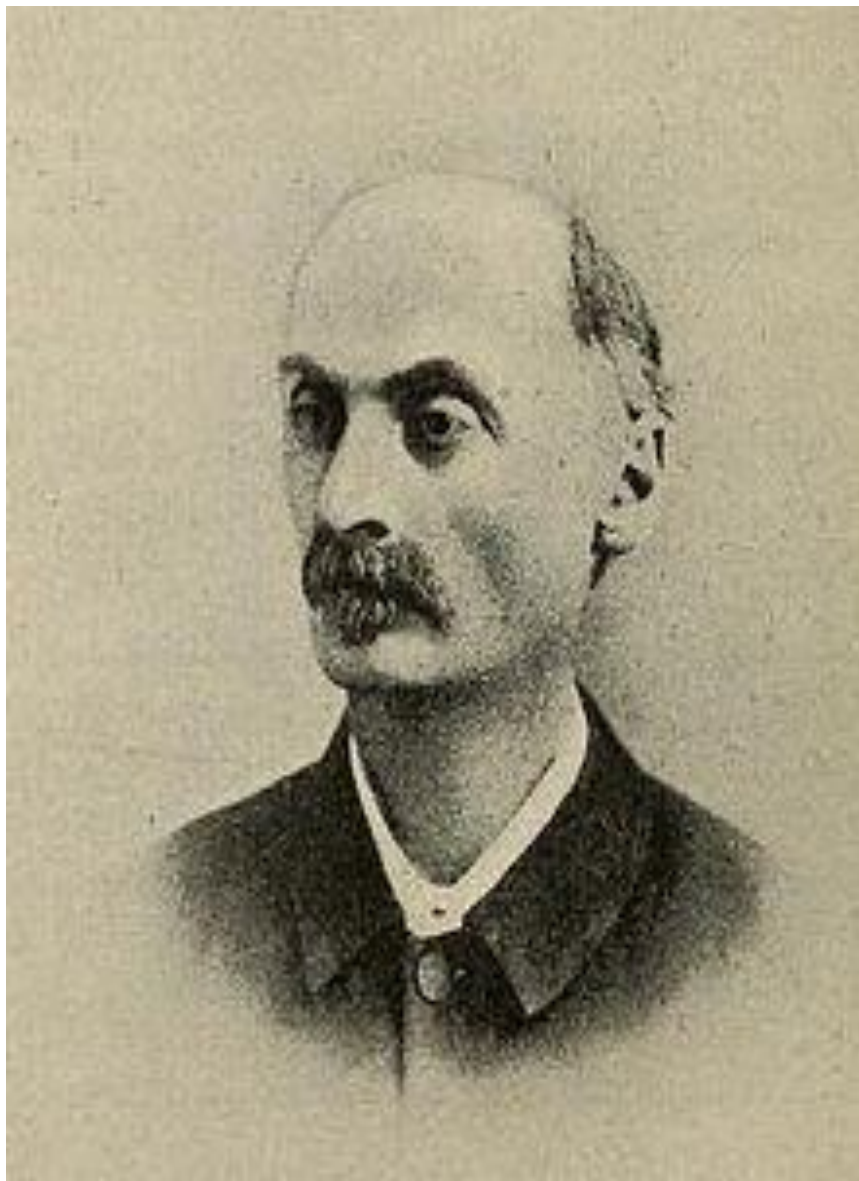
This Government recently arrested two powerful chiefs in the mountains above here, taking them out of their stronghold, and held them here for months, the one of them against the attempts of his friends to release him.

This last summer the Sultan sent a special agent to Mosul to make certain reforms in government. He came without soldiers, had only the means at his command which were possessed by his predecessors, yet in two weeks, by energetic and indiscriminate application of justice of the power of the Government upon rich and poor, great and small, he inspired such a terror among evil doers, even in the recesses in the mountains, that lawlessness for the time practically ceased. The local government does not protect, but it is not because it can not, as the above incidents dem-

خودا له سەر لوتکه به فرینه که ی کتوه که ی ره واندر جیگیره

نارچیبالد هینری سایک (۱۸۴۵-۱۹۳۳) زمانناس و ناسووریناسی ئینگلیزی و پروفیسوری زانکوی ئوکسفورد، له لایره ۷۷ی بهشی سنیهمی کتبه که ی سهبارت به ناسوور و میرهکان و قهشهکانی و ههروه ها خهکه که ی، که لهسالی ۱۸۸۵دا، له لهندهن چاپ و بلاوکر اوتهوه، باس له بیروبروای ئاینی دیرینی ناسووریهکان دهکات و ئاوریکیش له بابلیه کونهکان دهاتوه و دهنوسیت:

"خودی بهههشت هههمیشه "هه ریمی ئاسمانی زیوین" نهبووه ههروهک ناسووریهکانی دوایی بروایان پی بووه، جاریک بابلیهکان بروایان و ابووه که خودا له سەر لوتکه به فرینه که ی ره واندر جیگیره، ئهوهی ههروه ها بهچه مکی "شاخه که ی جیهان" و " شاخه که ی رۆژه لات" یش هاتوه ئه و ناماژیهی که له ئه شعیای ۱۳ و ۱۴ دا هیه بو ئه م بروا دیرینهی بابلیهکان دهگه ریته وه. ئهوهی بهرجهستهی پاشای بابلی دهکات که له دلی خویدا ده لیت: " من بو بهههشت هه لده کشیم و تهخته که ی خۆم ده بهمه سەر ئه ستیرهکانی خودا، ههروه ها له سەر چیای جه م (ئهوهی خواوهند) له دهووروبه ری باکوور داده نیشم، دهچمه سهر بهرزای هه رهکان."

نار چیبالد هینری سایک (۱۸۴۵-۱۹۳۳)

By-Paths of Bible Knowledge.
VII.

ASSYRIA
ITS PRINCES, PRIESTS, AND PEOPLE.

BY

A. H. SAYCE, M.A.

DEPUTY PROFESSOR OF COMPARATIVE PHILOLOGY, OXFORD, HON. LL.D. DUBLIN, ETC.

AUTHOR OF 'FRESH LIGHT FROM THE ANCIENT MONUMENTS,' 'AN INTRODUCTION
TO EZRA, NEHEMIAH, AND ESTHER,' ETC.

LONDON:
THE RELIGIOUS TRACT SOCIETY,
56, PATERNOSTER ROW, 65, ST. PAUL'S CHURCHYARD,
AND 164, PICCADILLY.

ful lot of the spirit of Ea-bani: 'On a couch he reclines and pure water he drinks. Him who is slain in battle thou seest and I see. His father and his mother (support) his head, his wife addresses the corpse. His friends in the fields are standing; thou seest (them) and I see. His spoil on the ground is uncovered; of his spoil he hath no oversight, (as) thou seest and I see. His tender orphans beg for bread; the food that was stored in (his) tent is eaten.' Here the spirit of Ea-bani is supposed to behold from his couch in heaven the deeds that take place on the earth below.

Heaven itself had not always been 'the land of the silver sky' of later Assyrian belief. The Babylonians once believed that the gods inhabited the snow-clad peak of Rowandiz, 'the mountain of the world' and 'the mountain of the East,' as it was also termed, which supported the starry vault of heaven. It is to this old Babylonian belief that allusion is made in Isaiah xiv. 13, 14, where the Babylonian monarch is represented as saying in his heart: 'I will ascend into heaven, I will exalt my throne above the stars of God: I will sit also on the mount of the assembly (of the gods)¹ in the extremities² of the north: I will ascend above the heights of the clouds.'

As in all old forms of heathen faith, religion and mythology were inextricably mixed together. Myths were told of most of the gods. Reference has already been made to the myth of Istar and Tammuz, the pro-

¹ A. V. 'congregation.'

² A. V. 'sides.'

كوردستان: چياكانى زهوى و ناسمان

لهلاپهه 8ى رۆژنامهى ئەمريكىي (THE UNITED AMERICAN) كه له 1ى جولای سالی 1925د، چاپ و بلاوكراوتهوه، ههوالی نمایشکردنی شەش تابلوی قورینی دیرین لهشونیهوارهکانی سۆمەریی بلاوكراوتهوه كه بهشێكن له كۆكراوهكانی مۆزهى پەنسلفانیا. ئەو تابلویانەى كه یهكهمیان لهلایەن (دكتۆر جۆرد تی بارتۆن) ی پرۆفیسۆری سامییەكان له زانكۆی پەنسلفانیا و دوومەشیان كه لهلایەن (دكتۆر چیرا) وه له مۆزهى ئەنتیکەكانی ئەستهمبول دۆزراوتهوه، خویندنهویان بو كراوهو بلاوكراونهتهوه.

تابلۆكان لهقورى نەرم پێكهاتوون كه بهقەلەمى دار بهشێوهى هەلکۆلین لەسەرى نووسراوهو دواتر لەبەر هەتاو وشكکراونهتهوه. ئەم تابلۆیانە، چیرۆكى چياكانى زهوى و ناسمانى گێراوتهوه كه خودای لى جیگیره. رۆژنامهكه دەلێت، كه ئەم چيايانەى باسكراوه هاوشێوهى ئۆلۆمپوسى یۆنانییەكانە، ئەویش بههۆى ئەو كاریگەرییەى كه بیروبروای سۆمەریی لەسەر ئاینی كۆنى یۆنانی هەیبوو. پاشتر دەلێت:

"لەرووى جیۆگرافییهوه، چياكانى زهوى و ناسمان ناتوانرێت دیاریبکەیت، هەرچەندە بابلییه كۆنەكان دەگونجیت وا بیریانکردبێتەوه كه ئەو چيايانە لهشونینیکه لهباکوور نزیک كوردستان، یان تەنانەت لەزنجیره چياكانى قەفقاس."

made public by Dr. Chiera, consists of the following lines:

"Mankind, in the day of their appearance.
 "Bread for eating they knew not.
 "Garments for wearing they knew not.
 "The people walked with the (four) limbs upon the ground.
 "They ate grass with their mouths like sheep.
 "They drank water from the ditches."

Developments in the tale unfolded by the ancient tablets must be left more or less to the imagination because of the damaged condition of one of the tablets, although Dr. Chiera found it possible to decipher the beginnings of a number of lines which speak of white and black grapes, and of wine which apparently was made immediately after the appearance of the grapes.

Lines toward the close of the poem, which mention various kinds of instruments and metal objects and show that civilization had become completely established, also are legible.

* * *

As translated by Dr. Chiera, the entire story told by the Sumerian theologians follows:

In the mountain of heaven and earth,
 When the god Anu had given birth to the Annuna,
 Then the god of the cereals had not yet been born, had not yet become green,
 The people of the holy mountain had not yet fashioned Takku (Eve),

For Takku they had not yet heaped up a foundation,
 A ewe did not exist, a lamb had not yet been dropped.
 A she-goat did not exist, a kid had not yet been dropped,
 The ewe had not yet given birth to her lamb,
 The she-goat had not yet given birth to her kid,
 At that time, the Annuna, the great gods, had not yet known the god of the cereals and the god of the flocks.
 The grain which matures in thirty days did not exist,
 The grain which matures in fifty days did not exist,
 The very small grain, the mountain grain, the shining grain did not exist.

Garments for wearing did not exist.
 Takku had not yet been brought forth, she had not yet worn a tiara,
 The lord of the horned crown, the powerful lord, had not yet been brought forth.

Girpamashkimma had not yet come out,
 Mankind, in the day of their appearance,
 Bread for eating they knew not,
 Garments for wearing they knew not,
 The people walked with the (four) limbs upon the ground,
 They ate grass with their mouth like sheep,
 They drank water from the ditches,

In that day the gods of the cereals and of the flocks
 Made beautiful the holy ground, the place of generation of the gods,
 They completely covered the dwelling with the foods of the gods.

Out of the abundance of flocks and grain
 The Annuna, in their holy mountain,
 Ate abundantly and were not satiated.
 Of the excellent milk of their sheepfold
 The Annuna, in their holy mountain,
 Drank abundantly and were not satiated.
 For the good of their (i. e., the Annuna's) holy sheepfold
 Mankind were brought into existence,
 At that time the god Enki spoke to the god Enlil:
 Father Enlil, flocks and grain
 Have made joyful the holy mountain,
 They have greatly multiplied in the holy mountain,
 We, Enki and Enlil, by our holy command,
 We will cause to come out of the holy mountain the gods of the flocks of the cereals.

The gods of the flocks (they place?) in the sheepfold,
 The green plant they give to the mother,

For the god of the cereals they establish a house. (They made a granary.)

To the workmen they give the plow and the yoke.
 The god of the flocks stands in the sheepfold,
 The shepherd donates overabundance to the sheepfold!
 The god of the cereals stands in the ear,
 The green maiden brings overabundance!
 In her lifting up her head from the field
 Comes the abundance from heaven (i. e., the rain).
 The gods of the flocks and of the cereals came out in splendor.

They gave abundance to the gatherings (of men),
 They brought into existence living creatures in the land.
 The laws of the gods they established.
 The storehouses of the land they filled with food.
 They increased the fertility of the land.
 And the fallen dwelling, which was in dust upon the ground,
 They raised up, they filled with abundance.
 Wherever the feet of these two gods stood,
 In that place the food was greatly increased.

The first important tablet of the six was published by Dr. George T. Barton, Professor of Semitics at the University of Pennsylvania, while the second important one was found by Dr. Chiera in the Museum of Antiquities in Constantinople. Four other fragments, all belonging to the University of Pennsylvania Museum collection, also were identified by Dr. Chiera, who made from them a composite translation which was edited in Babylonian publications of the Crozer Theological Seminary, Volume 1.

The tablets were made of soft clay upon which the Sumerians wrote with a wooden stylus, leaving a series of impressions resembling nail marks. By combining groups of marks, special signs or characters were formed in the clay. When the tablets were completed they were left to harden, usually by drying in the sun.

The story told by the tablets is staged in the Mountain of Heaven and Earth, the seat of the gods and close parallel to the Olympus of Greek mythology. In fact, the Sumerian mountain and Olympus might prove to be one and the same because of the likelihood of finding Sumerian influence in Greek religion, according to Dr. Chiera.

Geographically the Mountain of Heaven and Earth cannot be placed, although the old Babylonians may have thought it was somewhere to the north near Kurdistan or even on the Caucasus range. Close to the mountain may be placed the Garden of Eden.

The old question about a business man being able to be a Christian is losing all point, because business is getting organized more and more on simple Christian principles and is being leavened by the leaven of the Gospel about as fast as the rest of the "hump." Its aim is to render unselfish service for the common good of all mankind. — John L. Cole.

ROADSIDE

Sarah Bixby Smith, in "My Sage Brush Garden"

There is a roadside I know Where cat-tails grow,
 And on its bank
 Soft tufts of feathering anise stand,
 Emerald and rank,
 Amid the silvery wild oats, fanned
 To a flutter by the wandering wind,
 And there I find
 Reddening, seed-hung, sprays of dock,
 Gay wild things that make mock
 Of conquered fields.
 Where barley grows,
 And sugar beets in long straight rows.

نمونەھەیکى كوردستان لە شیعرو چیرۆكە ئینگلیزیبەھەکاندا

زۆر جار كە بەدوای ھەواییكى كوردستان و كورددا گەراوم لە رۆژنامە دۆکیومیئە ئینگلیزیبەھەکاندا، لەچەندین شوینی جیاوازا ناوی كوردستانم وەك نیشتمانیكى پرجوانی و لەھەندیک شوینیش وەك ولاتیكى نامۆ و غەوارەیی، ھەروەھا كوردیش وەك رەگەزىكى سەيرو سەنجر اکیشم لە چەندین دەقى شیعریی و ھەروەھا لەنیو دەقى چیرۆك و بابەتە ئەدەبیەھەکاندا بینووە كە بەبروای من بواریكى بەپیتە بۆ كارکردن و بەدواداچوون و لیکۆلینەھەو شایەنى ئەوھە لەلایەن تاییەتمەندانو ئەكادیمیستانی زمان و ئەدەبی ئینگلیزیبەھە، ھەولێ كۆکردنەھەو وەرگیران و لیکۆلینەھەیان لەبارەھە بکریت.

لێرەدا ئیمە نمونەھەیک دەخەینەبەرچاوە كە لە لایەرە ۱۱ی رۆژنامەى ئەمریکى (THE SUNDAY ORIGINIAN) كە لەرۆژی ۲۶ی مارتى ۱۹۱۶دا، چاپ و بڵاوکراوتەھەو. ئەوھى كە شیعریكى درێژەو لەیەكێك لە كۆپلەكانیدا ھاتووە:

لەو مەلەبەندەى كە دەكەوتنە پەشت

ئەرزەروم و ترابزۆن

باخەكە قەلاکەى بە پێو ماوەتەو

تالان خان یاخود کاروان

گەشت بۆ باکوور لەكوردستانەو

بێیدا سامان و شەراب و خۆراک

midshipmite ed.	of Longfellow's "Leap of Roushan Beg," which was one of the favorites of a generation ago in the selections in the old Barnes' school readers.	characteristic b Hunt Jackson.
the bo'sun		
big; he cook and	"THE LEAP OF ROUSHAN BEG."	THE NEW
in's gig.	Mounted on Kyrat strong and fleet, His chestnut steed with four white feet, Roushan Beg, called Kurroglou, Son of the road and bandit chief, Seeking refuge and relief, Up the mountain pathway flew.	Only last year, While pacing I saw a tiny, ill One of the tho
e was left, i. "Which c" arose, sich.	Such was Kyrat's wonderous speed, Never yet could any steed, Reach the dustcloud in his course. More than maiden, more than wife, More than gold and next to life, Roushan, the robber, loved his horse.	As ragged as a With half a ca Just patches to I know the w
a brother, I		
ed me; we'd either		
you see.		
ies off me.	In the land that lies beyond Erzerpum and Trebizond, Garden-girt his fortress stood. Plundered Khan, or caravan, Journeying north from Kooristan Gave him wealth and wine and food.	A newsboy, with A square sco brow, And eyes that They had not
be. nd,' quoth I, e.		
murder me io,		
a can't cook	Seven hundred and fourscore Men-at-arms his livery wore, Did his bidding night and day. Now, through regions all unknown, He was wandering, lost, alone, Seeking without guide his way.	A newsboy, haw With loud per Stopping to bea And trudging
ook you?"		
id takes the		
ons true		
and some	Suddenly the pathway ends, Sheer the precipice descends, Loud the torrent roars unseen; Thirty feet from side to side Yawns the chasm; on air must ride He who crosses this ravine.	Dodging about, Shouting his Pausing by whi Within some a
ley, too.		
ith a proper		
es tell; you see 'll smell."	Following close in his pursuit, At the precipice's foot, Reyhan, the Arab of Orfah, Halted with his hundred men, Shouting upward from the glen, "La Illah illa Allah."	At last he stopp Tucked hopele To eye a fruite And produc farm.
nd round, aming froth; and smoth-		
ig broth.		
week or less,	Gently Roushan Beg caressed Kyrat's forehead, neck and breast; Kissed him upon both his eyes;	He stood and ga All a child's k Then started, as And turned in
hy I almost		
		Raised his torn Said, "Paper, s And brushed aw That marked rimes.

كوردان نامادهنين سداره لهسهريكهن

پاش شكستی كوده تاكهی بهكر سیدقی لهسالی ۱۹۳۶دا، حكیمت سلیمان (۱۸۸۹-۱۹۶۴)بوو به رهووك وهزیرانی عیراق و كابینهی حكومی بیست و دووهمی پیکهینا. ویرای نهوهی كه هس لهسهره تاوه كابینهكهی حكیمت سلیمان زور نهرك و گرفتی گهورهی لهبهردهمدا ههبوو چارهسهری بكات، كهچی ههولیدا بهچاولیکهری مستهفا كهمال لهتوركیاو رهزاشا لهئیران، لهریگهی گورینی روالهتی و رووخساری خهلك و سهپاندنی جلوهبرگ، سیمای مؤدیرنه لهعیراقتا بسهپینیت. لهرووشهوه سهپاندنی سیداره (كه نهو دهم لهعیراق فهیسهللیهشیان پیدهوت و هاوشیوهی كلای كونی هیزی ناسمانی بریتانیی بوو) یهكینك بوو لهههنگاوهكانی حكومهتهكهی حكیمت سلیمان و بهو نیازمش بوو پاش سهپاندنی نهو بریاره پهچهی ژنانیش لهناواندا ههلیگریت، نهو ههنگاوانههی كه بو نهو دهمی كومهلگای عیراقیی كارینکی قورس بوو.

لهم بارهیهوه، روژنامهی بریتانیی (THE YORKSHIRE EVENING POST) كه لهروژی چوارشهمههی ریکهوتی ۶ی یهنایهری ۱۹۳۷دا، چاپ و بلاوكر اوتهوه، بابهتیکی لهژیر ناوینیشانی "عیراق مؤدیرنیزه دهبیت" بلاوكر دوتهوهو باسی لهخواستی حكومهتهكهی حكیمت سلیمان كردوه بو سهپاندنی بریاری لهسهركردنی سداره وهك ههنگاویك بهرهو مؤدیرنهكردنی روالهتی كومهلگا و یهكخستی نهتهوهی. ههروهها دهلیت كه نهو جوره ههنگاوانه لهلایهن نهوه نوییهكهوه پهسهنددهكری و لهلایهن نهوه كونهكهوه دژایهتی دهكریت. سهبارت به لهسهركردنی سدارهش، روژنامهكه دهلیت كه لهسهركردنی تهیا لهلایهن نهفندییه شارهكیییهكانهوهیهو خیلهكیییه كوردهكان و ههروهها شیعهكانیش لهسهری ناكهن.

IRAQ GOING WESTERN

One of the first acts of the new Prime Minister of Iraq, Hikmet Sulaiman, has been to follow the example of his idol, Kemal Ataturk, and put the male population of Iraq into European headgear.

The East is very "hat-conscious," says the Baghdad correspondent of the London "Morning Post," and in an effort to impose national unity upon his heterogeneous new kingdom, the late King Faisal desired the sidam (sometimes called in his honour the falsaliyah), shaped like the cap of the old British Royal Flying Corps. In practice, however, the sidam was confined to the town classes; the Kurds and the Ghiah tribesmen would not wear it.

The younger Mohammedan women, with their brothers and husbands, are now beginning to waver if Hikmet Sulaiman's next attempt will be to do away with the veil. Such a step would be immensely popular among the younger generation, but it is felt that the older generation would strongly oppose it.

CAPE ISLANDS

There is no housing problem in the Tonga

Colour
all-black
according

كوردان دوو سهربازی روسیان كوشتووه

لهپاش هه‌لگیرساندنی شوږشی مه‌شتروووته‌خوازی ئیرانی و هه‌لگیرساندنی شه‌ری ئیووخو، هیزه‌کانی روسیا بو یار مه‌تیباندی به‌ره‌ی دژه مه‌شرووته‌و فشارخستنه‌سه‌ریان، به‌ره‌و باکووری ئیران کشان و توانیان گه‌ماروویه‌کی توند بخه‌نه سه‌ر شاری ته‌بری‌زو هیزه‌کانیان له‌ئازهری‌جان بلاوه‌پییکه‌ن. له‌مباره‌یه‌وه رۆژنامه‌ی ئینگلیزی (THE SCOTSMAN) که له‌رۆژی چوارشه‌مه‌ی ریکه‌وتی ۱ی سپته‌مه‌ری ۱۹۰۹دا، چاپ و بلاوکه‌راوه‌ته‌وه، له‌ژیر ناو‌نیشانی "كوردانی ئیران گرفت ده‌نینه‌وه" نووسیه‌تی:

"تاران، سپشه‌مه‌مه

به‌گویره‌ی ته‌له‌گرافیک که له‌ته‌بری‌زه‌وه گه‌یشتووه‌و میژووی ئه‌مرۆی پیوه‌یه، هه‌وال گه‌یشتووه که كوردان په‌لاماری گوندیکیان داوه له‌نزیک پارێزگای ورمی و دوو سه‌ربازی روسیان كوشتووه. تیپی ۱۵۰ی روسی ره‌وانه‌که‌راوه بوئه‌وه‌ی ئارامی بگیره‌یته‌وه."

each that level, and
coasts of Scotland is
course of bright sun-
to remain according
according all hours
Showers are falling
since they have been

	Mrs.
slings	6.2
Johnson Sea ...	7.2
London	8.6
night	9.4
regate	5
iron (West- instead)	4
Sea-on-Sea ...	10
restall	10
mouth	8
quose	6
through	6
regate	2
b	3
ryn Bay	2
way-Coed ...	6
xtorwe	2
for	6

FOR THE NEXT
YE.

ast of the ponced
be next three days.

waits north-westerly
king showers; and

to westerly winds,
somewhat milder.

with-westerly winds;

disposens has again
epicones are taking
along showery spells
and unusually cold

it will be of no effect.

NEW GERMAN NAVAL BASE.

According to official information, the removal of the first squadron of the German High Sea Fleet from Kiel to Wilhelmshafen, will take place on April 1 next year. The garrison is also to be increased by 8000 men. Wilhelmshafen will thus be restored one of the strongest bases of the German Fleet.—*Standard*.

PERSIAN KURDS GIVING TROUBLE.

TEHRAN, Tuesday.

According to a telegram from Tabriz of to-day's date, reports have reached here that the Kurds have attacked a village in the Urumia district, killing two Russian troopers. A Russian detachment, 150 strong, has been sent to restore order.—*Reuter*.

THE DANISH DEFENCES BILL.

COPENHAGEN, Tuesday.

The Folkething to-day passed the Danish Defence Bill which now comes before the Landthing.—*Reuter*.

THE COLOMBIA SURVIVORS.

MONTEVIDEO, Tuesday.

PRESIDENT WILKINSON has given instruction for pecuniary assistance to be furnished to survivors of the Colombia wreck. They are mostly Italians and Spaniards, and the authorities are finding remunerative work for them. The foreigners are loud in their praise of the Uruguayan Government, which, in addition, has taken over the task of extricating and interring the bodies enclosed in the vessel's cabins.—*Reuter*.

EDELWEISS GATHERER'S FATE.

عەبدولرحمان بەدرخان و ھەوایی فرۆشتنی بۆلاوکراوەکانی تورکە لاوەکان دژبەسولتان

رۆژنامەی فەرەنسیسی (Pro Armenia) کە لەپاریس دەرەدەچوو، لە ۱۹۰۴دا، چاپ و بۆلاوکراوەتەو، لەژێر ناوێشی "دوو تورکی لاو"دا، ھەواییکی لە بۆلاوکراوەی "دی ئینفۆرماسیۆن" وەرگرتوو و باسی ئەو دەکات کە ھەواییکی سەرکەوتوی سولتان عەبدولحەمیدی دووھم لەبۆاری دپلۆماسیی و پۆلیسیدا، یەکێک لەپیاوھ برۆپاڤیکراوەکانی کە کۆنسول عەلی حەیدەر بەگ، پەيوەندیی بە دوو کەسایەتی لەتورکە لاوەکانەو کردوو بۆئەوێ ھەموو ئەو بۆلاوکراوەو کتیبانەیان لێ بکڕیتەو کە بەدژی سولتان عەبدولحەمید لەدەرەو نووسراو. ئەو دوو کەس بریتین لە عەبدولرحمان بەدرخان کۆری بەدرخانێ گەورەو ھەرەوھا تورک تونالی حیلیمی.

ھەواییکە دەلێت کە پاش دانوسانیکی کورت، عەلی حەیدەر بەگ نەک ھەر توانویەتی ئامادەیی ئەوانە بۆ پینفۆشتنەوێ بۆلاوکراوەو کتیبە بەھادارە گەورەکان رابگەینیت، بەلکو چاپخانەیی تورکە لاوەکانیشی بەپارەییکی کەم کڕیوەتەو. ئەوێ سەرکەوتنەو کە بەبۆنەوێ مونیڕ پاشای سەفیری عوسمانیی لەپاریس پیرۆزبایی لە عەلی حەیدەر بەگ کردوو. دیارە ئەم ھەولەش بەگەل لێژنەکانی تورکە لاوەکان لە مەکەدۆنیاو سربیا و ئەلبانیا دراو، بەلام ئەوان رەتیان کردۆتەو لەوڵاتەکانی خۆیان لەپیناو دادپەرورەیی و ئازادی و ئاشتی جەنگاون و لەپارەیی سولتان خۆیان کیشاوتەو. پاشتر ھەواییکە باسی پینشینی بەنمەالی عەبدولرحمان و کەسایەتی ناوبراوی کردوو کە کورە بچوکی بەدرخان بەگ کە دژی سولتان وەستاوتەو لەسالی ۱۸۴۰ بۆ ئەستەمبول و دواتریش بۆ جەزیرەیی ئەرخبیل دوورخراونەتەو، ھەرەوھا دەلێت کە عەبدولرحمان کەسیکی نامۆ ئالۆزمو پینشتریش لەئەوروپا گۆفاری کوردستانی دەرکردوو. وێرای چەند گومانیک لە رۆلەیی کە عەبدولرحمان بەدرخان دەشیت لەئایندەدا لە ئەوروپاوە لە نیو دەولەتی عوسمانییدا بیگیریت.

Pro Armenia

Rédacteur en Chef :
PIERRE QUILLARD

Adresser tout
ce qui concerne la Direction
à M. Pierre QUILLARD
10, Rue Nollet, Paris

ABONNEMENTS :
France..... 8
Étranger..... 10

Paraissant le 1er et le 15 de chaque mois

COMITÉ DE RÉDACTION :

G. Clemenceau, Anatole France, Jean Jaurès

Francis de Pressensé

Secrétaire de la Rédaction :
Jean LONGUET

ADMINISTRATION :
Avenue de l'Observatoire, 3
PARIS

ABONNEMENTS :
France..... 8
Étranger..... 10

SOMMAIRE :

Informations : Le massacre de Guellieh-Guzan. Autres massacres. Les prisonniers. La Perle et l'évacuation du Sassoun. Le comité de l'ambassade ottomane. Lettres des chefs Sassounites. — Au Caucase. — La Quinzaine. Mensonges hamidiens (PIERRE QUILLARD). — Lettres du Caucase (suite et fin). — Le mouvement international pro arméniens. — Angleterre. — La réunion internationale du 29 juin. Italie. — Le Comité de Rome. Le Comité de Palerme. Autres Comités. — Nouvelles d'Orient. — Macédoine. — Conspiration. — Le Figaro et l'ambassade turque. Deux jeunes Turcs (P. Q.). — Documents. — Correspondance diplomatique sur les affaires de Zeldoun octobre 1903-avril 1904. *Livre Jaurès de 1897* (suite).

Nous publierons très prochainement en un numéro exceptionnel le compte rendu complet de la manifestation internationale du 29 juin. Voici les premiers renseignements qui nous parviennent sur cet important événement :

Londres, 29 juin.

La manifestation internationale de Londres pour la question d'Orient a eu lieu aujourd'hui, à deux heures, au Westminster Hall, devant une Assemblée nombreuse et choisie.

Après lecture des lettres d'adhésion par le président du Comité organisateur, Francis Seymour Stevenson, M. P., président de l'Association anglo-arménienne, le Right Hon. James Bryce, M. P. D. C. L., président, prononce un discours très énergique et très applaudi sur la situation effroyable des opprimés d'Orient et le devoir commun des nations libérales.

La première résolution a été proposée par M. Francis de Pressensé, vice-président, secondée par le Right Hon. sir John-Kennaway, C. B., M. P., et appuyée par l'évêque de Rochester, M. Mazzini, lord Stanmore, G. C. M. G., sir W. Brampton Gardon, K. C. M. G.

M. P., le Professeur Rendel Harriss, L. L. D., M. J. O'Connor Power, M. Hugh Law, M. P.

La seconde résolution a été proposée par l'évêque de Hereford, par M. Pierre Quillard, et appuyée par le Right Hon. sir A. D. Hayter, M. P., M. J. H. Yoxhall, M. P., le professeur John Westlake, K. C. L. D., le Rev. Chan. Mac Coll, P. P.

La troisième résolution a été proposée par le sénateur Delpech, secondée par M. Charles E. Schwann, M. P., appuyée par M. C. H. Hopwood K. C., M. Jean Longuet, M. J. Compton Rickett, M. P., M. Percy W. Bunting, M. J. Villari.

INFORMATIONS

Le massacre de Guellieh-Guzan.

Moush, 15/29 mai, 1904. Tiflis, 18 juin.

A Sassoun et dans les environs, quarante-cinq villages arméniens ont été détruits; ils contenaient 12,050 habitants sur lesquels 2,800 femmes et enfants sont prisonniers et 8,000 personnes massacrées. Pendant huit jours, les Sassounites se sont héroïquement défendus sur les hauteurs de Talori contre quatorze bataillons de soldats réguliers et 7,000 Kurdes, commandés par le cheikh Ahmed de Zeilan, que le gouvernement turc a autorisé à massacrer les Sassounites pour s'installer avec ses Kurdes dans les villages arméniens.

Les soldats et les Kurdes ont commis des atrocités inouïes sur les femmes et les enfants arméniens prisonniers. Douze jeunes femmes arméniennes de Talori, pour sauver leur honneur, se sont précipitées dans la rivière avec leurs enfants; plusieurs femmes de Chenik ont suivi leur exemple.

Le vali de Bitlis, qui commandait en personne les soldats et les Kurdes, afin de rendre impossible aux consuls européens de constater sur place les atrocités commises par les soldats et d'établir le nombre des victimes ordonna de mettre les cadavres en pièces et de les jeter dans les cours d'eau. Des voyageurs venant de Diarbekir, racontent que l'on voit sur les rives du Tigre de nombreux débris humains rejetés par le fleuve.

Jusqu'au 14 mai, pendant dix jours entre Talori et Guellieh-Guzan, deux cents insurgés arméniens se sont dévoués bravement contre des forces écrasantes; ils avaient réussi à construire un pont pour faire passer cent cinquante familles, à ce moment, arrivèrent de Moush des renforts turcs avec de l'artillerie. Sauf vingt-deux personnes, les trois cents familles, femmes, enfants et vieillards furent entièrement massacrés. Le vali est rentré à Moush; il a rassemblé tous les maires et les notables des villages arméniens et les a forcés à signer des adresses de remerciements au sultan.

Moush, le 12 juin.

Depuis le 27 mars, les Kurdes avaient envahi le Sassoun pour attaquer la population et les réfugiés arméniens, tandis que le prelat et les réfugiés arméniens, profitant de l'irradé impérial, devaient entrer en négociations avec les réfugiés, dont les chefs auraient accepté la réconciliation. Mais le vali et le commandant militaire ne voulaient pas donner suite à cette démarche et sans attendre le retour des messagers, ils ordonnèrent l'attaque avec vingt bataillons, dix canons et des bandes nombreuses de Kurdes. Du 25 avril au 29 mai, trois mille hommes, femmes et enfants furent massacrés et cinquante villages détruits. Il y a maintenant quatre mille réfugiés à Moush, dont beaucoup sont blessés et malades, et tous sans vêtement et sans pain. Il y a une dizaine de morts par jour.

Le metsarif d'ordonné des distributions de pain; mais irrégulières et insuffisantes

et de Fehim-bey, chef de la police du palais, qui machina toute l'intrigue contre Kemaleddin, cet homme de bonne famille, qui n'a même point l'exuse de pratiquer l'espionnage comme gagne-pain, mais qui exerce son métier par une sorte d'ignoble dilettantisme n'a reçu qu'une blessure légère. La rue de Pétra cependant n'eût pas été déparée, si l'on eût cessé d'y voir circuler, épiaut les devantures des cafés, foreille tendue aux conversations, ce mauvais drôle à face bouffie et terreuse.

Le « Figaro » et l'ambassade turque.

On lit dans l'*Etropeïen* :

M. Georges Villiers avait assigné le *Figaro* en un franc de dommages et intérêts pour faire juger qu'il avait le droit de s'opposer à l'insertion dans sa rubrique sans indication de source des notes que la Turquie communique aux journaux à qui l'unissent des traités de publicité. Le tribunal a constaté ce droit à M. Georges Villiers et proclamé « absolue » l'autorité des directeurs de journaux. Que voilà donc de beaux jours pour « l'information » humanitaire !

Le jugement, qui épargne au *Figaro* la dépense de un franc que M. Georges Villiers prétendait lui imposer, ne nie point qu'il s'agit d'une publicité d'ordre politique, suivant l'expression même employée par le plaignant. Il rend hommage à la « prudence consciencieuse » dont faisait preuve M. Villiers en refusant d'insérer telles quelles les notes de Mounir Pacha. Il proclame que notre confrère a obéi à « un sentiment très élevé de scrupuleuse exactitude » et que la direction du *Figaro* a « résisté » à ce sentiment élevé, qui n'a évidemment rien de commun avec ceux qu'elle professe elle-même. Le jugement reconnaît tout cela, mais il refuse son franc à M. Georges Villiers, au nom du « pouvoir absolu » de M. Calmette. Le *Siraf*, six jours a pour dernière fois les directions des journaux pour qui le Sultan a des bonités.

Gardons, pour conclure, ce mot de l'avocat du *Figaro* au début de sa réplique, mot qui vaut, c'est le cas de le dire, son pesant d'or et qui résume heureusement le point de vue de M. Calmette : « Laissons à tous ces grands mots de dignité de la presse et d'indépendance des journalistes, dont parlait tout à l'heure M. le bâtonnier Bouillon. Ce n'est pas la question... » Peut-être...

Deux jeunes turcs.

D'après *Die Information* de Vienne, **Abdul-Hamid** viendrait de remporter un de ces succès à la fois policiers et diplomatiques qui flattaient son génie d'intrigue. Le cousin **Ali-Haidar-bey**, l'un de ses favoris, fit savoir aux jeunes Turcs en résidence à Genève qu'il désirait acheter toutes les publications parues contre le Sultan et il entra en relations avec un Kurde **Abdurhaman Bedir** et un Turc **Tounali Hilmi**. Apres de courtes négociations, ceux-ci se déclarèrent prêts à vendre au consul l'ensemble des publications et brochures parmi lesquelles se trouvent des livres de grande valeur **Mounir Pacha** ambassadeur à Paris et à Berne, félicita chaudement **Ali-Haidar** qui du même coup achetait à bon marché l'imprimerie jeune turque. Mis en goût, le consul essaya de traiter avec les Comité

macédonien, serbe et albanais, mais fut éconduit par eux : ceux-ci lui répondirent à plusieurs reprises qu'ils combattaient pour la liberté, la justice, l'ordre et la paix dans leur pays et point pour tirer de l'argent du Sultan.

Il faut ajouter quelques détails à la nouvelle donnée par *Die Information*. **Abdurhaman Bederhan** est le plus jeune des nombreux fils du célèbre chef kurde **Bederhan qui**, après avoir longtemps résisté à la domination turque, dut finalement se soumettre en 1830. Il fut emmené à Constantinople d'abord et ensuite dans une île de l'archipel où il vécut dans une captivité dorée. **Abdurhaman Bederhan** avait publié un journal, *Kurdistan*, et

nous avons donné ici même des déclarations, fort louables en leurs termes, faites par lui à diverses reprises. Quant à **Tounali-Hilmi**, qui fut secrétaire d'ambassade à Madrid, c'est un très étrange personnage qui adresse de temps à autre des discours, d'ailleurs assez obscurs, mais subversifs au peuple turc, puis à des intervalles à peu près réguliers, fait la paix avec Hamid et en retire quelque profit. Il est très possible que **Tounali-Hilmi** et **Abdurhaman Bederhan** aient eu licite et même méritoire, de détourner vers leur cause une partie des richesses impériales en vendant au poids de l'or des papiers sans grande valeur. Mais ces subtilités de la conscience orientale qui permettent à quelques jeunes Turcs d'émarger à Yldiz et de se proclamer les adversaires irréconciliables du sultan, demeurent incompréhensibles pour nous ; et si les faits racontés par *Die Information* sont exacts, voilà deux Jeunes-Turcs qui devront cesser, en Europe, de jouer aux révolutionnaires et aux apôtres d'une bonne cause.

P. O.

COPIES DE JOURNAUX

Agence OBSERVER

Wien XI, I. Turckenstrasse, 17

SUCCURSALES A

Budapest, Genève, Londres, New-York, Paris, Rome, Stockholm.

LIRE :

L'EUROPÉEN

COUPON INTERNATIONAL HÉLÉNOLOGIQUE
POLITIQUE, ÉCONOMIQUE,
QUESTIONS SOCIALES, LITTÉRAIRES, ART.

Direction : **Ch. SEIGNOBOS** (Paris)

Rédacteur en chef : **A. FÉROUSAN HEROLD.**

24, rue Dauphine, PARIS (IVe)

Articles de MM. Frédéric PASSY, Francis de PLESSENSE, John M. ROBERTSON, Dr M. KROENBERG, A. ARLAUD, Marcel COLLEBE, Xavier de RICARD, Roger ALLARD, André FONTANAS, Pierre QUELLARD, Georges EKBROD.

DOCUMENTS

Correspondance diplomatique sur les affaires de Zéïtoun (Octobre 1895 - Avril 1896)

(Livre Jaune de 1897).

(SUITE)

N° 93.

TÉLÉGRAMME du Consul italien en mission à Zéïtoun. Communiqué par S. Exc. M. PANNA, Ambassadeur d'Italie à Constantinople.

Zéïtoun, 5 février 1896.

Télégramme collectif à communiquer aux six Ambassades :

« Les chefs de la minorité des Zéïtounis, qui est le parti militaire dont nous attendons la réponse aujourd'hui, nous ont remis leur déclaration signée, qu'ils adoptaient toutes les demandes et réponses de la majorité que nous avions hier, mais avec la modification suivante : plus de garnison ottomane à Zéïtoun. »

VITTO.

N° 94.

M. P. CAMBON, Ambassadeur de la République française à Constantinople, à M. BARTHÉLEMY, Consul français en mission à Zéïtoun.

Zéïtoun, 8 février 1896.

Télégramme collectif des six Ambassadeurs pour les quatre Consuls :

« La Porte nous fait savoir qu'Elle transmet à Edhem Pacha l'ordre d'accepter les conditions suivantes :

« 1° Les armes de guerre seront rendues par les habitants de Zéïtoun, si des armes de même nature sont entre les mains des musulmans de la vallée, elles leur seront retirées. Les armes de chasse, fusils vieux modèles, pistolets et poignards seront laissés à leurs détenteurs. (L'autorité ottomane nie que des armes de ce genre aient été confisquées.)

« 2° Une amnistie générale sera accordée. Les quelques Hinchakistes étrangers seront simplement expulsés du territoire de l'Empire.

« Au cas où des habitants de Zéïtoun auraient eu à souffrir de crimes de droit commun, ils conserveront la faculté d'en poursuivre la réparation devant les tribunaux ordinaires.

« 3° Le Sultan est disposé à dégrever le « Miri » et à abandonner les arriérés d'impôts ainsi qu'à renoncer à la reconstruction de la caserne, mais ces concessions ne devront pas être une condition de l'arrangement, elles devront être sollicitées de la bienveillance de Sa Majesté.

« 4° La question du Caïmacam chrétien sera réglée conformément à l'acte général des Réformes.

« 5° La demande de la minorité relative à la suppression de la garnison turque n'est pas admise.

گرتنی عهلی شامیل و کرینی کتیبی کتبخانه‌که‌ی جنیف له کامهران به‌درخان

هه‌روه‌ها پاش مانگیک لهو هه‌واله‌ی پیشوو که رۆژنامه‌ی (Pro Armenia) سه‌باره‌ت به په‌یوه‌ندیکردنی عهلی حه‌یده‌ربه‌گی پیاوی سولتان به عه‌بدولرحمان به‌ردخانه‌وه به‌نیازی کرینه‌وه‌ی بلاوکراره‌وه کتیبی تورکه لاوه‌کان، جاریکی دیکه ئه‌م رۆژنامه‌ی پاش مانگیک و له‌لاپه‌ره ۵۵۹ی ژماره ۹۱ی خۆیدا که له رۆژی ۱ی ئوتی ۱۹۰۴دا، چاپ و بلاوکراره‌ته‌وه، هه‌والیکی دابه‌زاندوووه ده‌لئیت که ئه‌وه کاریکی نازایانه نییه له‌کاتیکدا عه‌بدولرحمان عه‌لی شامیلی کوره گه‌وره‌وه نازاکه‌ی به‌درخان به‌گ ده‌ستگیر ده‌کات که‌چی له‌ولاوه خه‌ریکی ماله‌له‌کردنه له‌گه‌ل عه‌بدولرحمانی کوری هه‌مان به‌درخان به‌گ بو کرینی ئه‌وه کتیبه‌ تیکدهرانه‌ی کتبخانه‌ی جنیف!

circulation et sont tout prêts à tirer sur les passants les plus inoffensifs.

Cependant, les mêmes journaux de Vienne, de Budapest et de Paris observent triomphalement que le Sultan démobilise vingt-quatre bataillons de réserve. Mais ils se gardent de mentionner que ces régiments de la Turquie d'Europe sont renvoyés, non payés et mécontents, dans leurs villages d'origine et qu'au premier appel ils seraient vite concentrés à nouveau : par contre, quarante bataillons d'anciens ilavés sont convoqués d'Asie-Mineure ; il est vrai qu'ils porteront à l'avenir l'uniforme d'anciens zouaves et seront armés de Mauser en place de Martini, importante réforme.

Tout va donc si bien que le gouvernement bulgare, à son tour, semble peu convaincu de la possibilité d'éviter l'insurrection presque fatale à la fin d'août, qu'elle que puissent être les discordes entre les Comités divers. Déjà, son journal officieux, le *Novi Vjek*, proteste contre la conduite dilatoire de la Porte et contre les violences commises par les troupes à Gumenjé ; il déclare non sans ironie que la bonne foi du Sultan ne peut s'exercer faute d'instruments et d'organes appropriés et, qu'ainsi, les réformes échouent sans doute, après quoi il faudra bien mettre en œuvre d'autres moyens.

Lesquels ? L'organe officieux ne le dit pas ; mais il est à prévoir que la principauté, peu sûre que les deux puissances protectorices soient fort désintéressées et certaines que S. M. I. Abdou Hamid ne fera rien de son plein gré, se tournera vers l'Angleterre et les puissances occidentales.

Et du même coup, on ne demandera pas seulement l'application de l'article 23, mais aussi de l'article 61, et il sera difficile, au lendemain des massacres de Hounan, de dire qu'il n'y a plus de question arménienne.

A TRIPOLI DE BARBARIE. — Une femme italienne de Dernah avait abandonné son mari pour se faire musulmane. Elle fut ramenée au consulat d'Italie par le cavas italien. Sur quoi, les habitants du pays attaquèrent le consulat. Mais presque aussitôt arriva le navire de guerre italien *Flavio Giuio* qui débarqua des troupes et des canons pour protéger les bâtiments consulaires.

Cet acte d'hostilité brutale, débarquements de troupes et de canons, sur le territoire d'un pays « ami » n'a pas plus amené la guerre entre l'Italie et la Turquie qu'en de nombreuses circonstances analogues. Il est donc prouvé une fois de plus qu'il est possible aux puissances européennes d'obtenir les satisfactions auxquelles elles ont droit ou croient avoir droit par l'emploi de moyens coercitifs.

On se demande avec tristesse pourquoi ces moyens sont employés uniquement dans des cas de médiocre importance alors que les Etats civilisés d'Occident tolèrent au mépris des traités le massacre de populations qu'elles se sont solennellement engagées à défendre.

SÉDITIONS MILITAIRES ET AUTRES. — Les troupes impériales manifestent de temps à autre leur satisfaction en se mettant en état de révolte. Dernièrement, tout un bataillon en garnison à Touzi, près de Podgoritza, reçut l'ordre de se rendre à Millet. Il arriva bien jusqu'à Scutari ; mais là les officiers et soldats refusèrent d'aller plus loin, ce qui leur coûta 245 piastres.

Cela se passait à Scutari d'Albanie ; c'est pourquoi probablement on en a profité pour arrêter le gouverneur de Scutari d'Asie, **Khamil Pacha**, l'un des innombrables fils du chef kurde Bederhan. Le procédé est peu galant au moment où **Khamil** vient de traiter avec **Abdurhaman** bey, fils du même Bederhan, pour la vente de brochures subversives provenant de l'imprimerie turque de Genève.

Enfin le commandant du 7e corps d'armée, vali de l'Yemen, Abdullah Pacha, vient d'être destitué comme incapable d'administrer son vilayet. Serait-ce qu'au gré de la Bête, Abdullah Pacha ne tue pas assez d'Arabes et ne maintient pas ce pays misérable, mais peu soumis, en un état de suffisante terreur ?

LA LOI SUR LE TIMBRE. — A partir du 14 juillet de cette année, une nouvelle loi sur le timbre est entrée en vigueur à Constantinople et dans les provinces turques, sauf dans l'Yemen, l'Hedjaz, les vilayets de Tripoli d'Afrique, de Bagdad, de Bassorah, Erzeroum, Bitlis, Mossoul, Van, Mamouret-ul-Aziz, Diarbékir et dans les moussarifats de Zor et de Benghazi où elle ne sera appliquée qu'à partir du 14 août.

Les journaux locaux ont été invités à publier un long commentaire de la nouvelle loi et d'expliquer aux sujets de S. M. I. qu'elle n'avait pas été imaginée en vue de leur soustraire le plus grand nombre possible de paras, piastres, medjidieh et livres turques, mais bien de leur donner la mille et unième preuve de la sollicitude hamidienne. Le communiqué officiel ajoute même gravement :

Les sujets ottomans, bon gré mal gré, subiront les interprétations arbitraires et vexatoires de la loi nouvelle ou essaieront d'y échapper par la vertu du bakchisch. Mais on fait mine de la vouloir appliquer aux étrangers.

Aussitôt, les ambassades qui tolèrent volontiers le massacre des Arméniens et des Macédoniens, se souviennent qu'il existe des capitulations.

Elles protestent collectivement, devant même que la loi soit promulguée et une Commission des drogmans se réunit pour décider quelles modifications seront nécessaires avant que les étrangers soient soumis aux mesures récentes.

Comme l'administration ne tient pas grand compte de leur réclamation, les agences des compagnies de navigation étrangères assaillent de plaintes leurs ambassades respectives, touchant l'attitude des douaniers impériaux : sur quoi les représentants de l'Europe ont décidé d'agir énergiquement. Il est assez probable qu'ils le feront comme ils l'ont décidé leur énergie étant beaucoup plus soutenue quand la sainte finance est en jeu que s'il faut sauver quelques milliers d'hommes.

Les timbres qui doivent être appliqués sur les documents prévus par les articles 23, 32 et 73 de la nouvelle loi, n'étant pas encore émis, les anciens timbres se trouvant sur place pourront être utilisés en conformité de l'esprit de la nouvelle loi, à Constantinople, jusqu'à fin août (v. s.) et en province, jusqu'à fin septembre.

LES DROGUES SUBVERSIVES. — Les produits chimiques coupables d'avoir été utilisés par le genre du sultan et par un médecin pas ignare sont traqués par Sa Majesté avec autant de fureur que s'ils étaient des fedais ou des comitatidjis. Le cyanhydrate de soude et le cyanure de potassium troublent les nuits sans sommeil d'Abul-Hamid et leur perversité est telle que le Conseil des Ministres en dut délibérer, après quoi un iradé fut rendu « en prohibant l'entrée et la vente dans l'intérêt de l'humanité. »

L'iradé prescrivait, en outre, de saisir tout le stock existant de cyanhydrate et de cyanure chez tous les pharmaciens, drochisques, regratiers du Missir-Tcharchi, photographes, teinturiers et orfèvres. Puis venaient des prescriptions draconiennes pour indiquer selon quels rites les drogues coupables seraient détruites.

Le cyanhydrate de soude sera transporté, sous la direction d'une Commission technique, extra-muros et sera mélangé avec du charbon en poudre et des rognures de fer afin qu'il soit brûlé à un endroit convenable, et transformé en arséniate de fer qui est une substance non nuisible.

Quant au cyanure de potassium, il sera versé dans des fiocons où il est contenu, dans des fûtsilles, sans doutes dans de l'eau, après quoi, au moyen de tubes en bois, on y mélangera avec beaucoup d'attention et, d'après les prescriptions de la science, de l'acide chlorhydrique, l'acide cyanhydrique qui sera ainsi produit sera laissé libre, le cyanure de potassium sera transformé en chlorure de potassium. Et après qu'il aura été chimiquement prouvé que les éléments toxiques ont disparu, les éléments non toxiques qui restent pourront être jetés sans danger aucun sur la terre ou sur la mer. Personne ne devra se trouver aux environs de l'endroit où ces opérations chimiques seront opérées et les fonctionnaires qui procéderont à celles-ci devront être munis d'une certaine quantité d'eau oxygénée pour se préserver contre tout danger d'empoisonnement.

شکستی بەدرخان بەگی بۆتان لەھاوینی ١٨٤٧

رۆژنامەی فەرەنسیی (LE CONSTITUTIONNEL) لەژمارە ١٦٠ی خۆیدا کە لەرۆژی شەممەیی ریکهوتی ١ی جولای ١٩٤٧دا، چاپ و بلاوکراوەتەو، لەباسنیکیدا سەبارەت بەتورکیای عوسمانیی، لەژێر سەردیرێکی لاوەکییدا بەناونیشانی "هەمان رۆژنامە سەبارەت بە کوردستانیش ھەواید" و دەلێت کە "نامەپەکی نائاسایی لەرۆژی یەک شەممەیی رابردوووە گەیشتوووە لەلایەن سەرکردایەتی بەلای گشتیی سوپای ئەندۆلەو کە ھەوایی زۆر سەرنجراکێشی سەبارەت بە ھەلمەتەکەیی کوردستانی گرتۆتەخۆ. ھێزە سەربازییەکان بەردەوامن لە پیشڕەویی بەرھەو شاری جەزیرەو بێئەوھە دووبارە رووبەرۆوی ھێچ بەرگرییەک بێتەو. تا ئیستا ھێچ پیکدادانێک لەگەڵ یاخیببووەکاندا رووی نەداوە. بەدرخان بەگ کە لەھالەتی نامادەباشیدایە، زۆربەیی شوینکەوتووکانی جێیانھێشتوووە ملیان بۆ بابی عالی دانەواندوو. ئەو خۆی بە ٢٥٠ بۆ ٣٠٠ کەسیکەو لەقەلایەکدا گیریانخواردوو و ھەرچەندە واخۆی پێشانەدا کە لەوئ بەرگریی دەکات بەلام ئیمە پرومان وایە کە بەدوای ریکەپەکدا دەگەڕیت بۆ ھەلاتن. ئەو ناتوانیت بەم رەوشە شلۆقەپەو بەرگرییەک بکات."

On lit dans le *Courrier de Constantinople* :

« Nous avons annoncé, dans un précédent numéro, la solution du différend turco persan, et nous avons fait connaître les bases de l'arrangement survenu entre les deux cabinets et accepté par les puissances médiatrices. Nous persistons à croire qu'on peut considérer cette question comme terminée. Cependant quelques réserves portant sur la délimitation et les tribus nomades des frontières, ont été faites par la Porte. Ces réserves, qui n'élèvent pas de prétentions nouvelles, ont plutôt pour but d'éclaircir et de mieux préciser différens points de l'arrangement conclu entre les deux cabinets. »

Le même journal donne des nouvelles de l'armée d' **Kurdistan** :

« Un courrier extraordinaire arrivé dimanche dernier à la Porte du quart er-géné al de l'armée d'Anatolie, a apporté les nouvelles les plus favorables de l'expédition du Kurdistan. Les troupes continuaient à s'avancer vers Djezire sans rencontrer la moindre résistance. Aucun engagement n'avait encore eu lieu avec les rebelles. **Bédérhan-Bey** se trouvait dans la situation la plus critique; abandonné par tous ses partisans, qui avaient fait leur soumission à la Porte, il s'était enfermé dans un fort avec 250 ou 300 hommes, et bien qu'il fit mine de vouloir s'y défendre, on persistait à croire qu'il chercherait son salut dans la fuite, et n'entreprendrait pas de résister avec des forces inégales. »

کوردستانی عیراق ۱۸ مانگ پاش کۆرهو

لهبەشی نیودهولەتیی ژماره ۱۲۱ ی گوڤاری فهرنسیی (CONVERGRNCE) که لهروژی ۱ ی ئۆبهری ۱۹۹۲دا، چاپ و بلاوکراوتهوه، بهو ناونیشانهی سهروهه راپۆرتیک لهلایهن تیمیکی فهرنسییهوه بلاوکراوتهوه که رهوشی گشتیی کوردستانی عیراق بلاودهکاتهوه لهپاش ۱۸ مانگ له کۆرهو گهراوهوی خهکه ههلاتوهکهی باشووری کوردستان لهچیاکانهوه بو نێو شارهکان.

تیمهکه له ۱ ی ئوتی ۱۹۹۲دا، لهسلوبیهوه، هاتوته نیوخواکی باشووری کوردستان و پاش برینی پردهکهو ۱۵ کم شهو چوونهته نیو زاخو، کهبههۆی نهیوونی کارهباوه، تاریکستانیک بووه بوخوی. وهک ئهوان دهلین شارهکه بیخزمهت و پۆخل و برسیتی پێوه دیار بووهو لهنهیوونی و کهموکورتیهکی تهواودا بووه.

ئنجا باسی بابەتی پاراستنی ئاسایشی کوردستانی عیراق دهکات که لهمانگی ئهپهلهوه کراوته ئهرکی نهتهوه یهکگرتووهکان، ههروهها ئهو دووجارگهمارۆ ئابوورییهی که بهسهر ئهم بهشهی کوردستاندا سهپنزاوه، جاریک بههۆی ئهو گهمارۆ جیهانییهی بهسهر عیراقهوهیهو جاریکی دیکهش ئهو گهمارۆیهی که بهغدا پاش کشانهوهی دامودهزگاکانی خۆی سهپاندوویهتی، ئهو ریگری لهخۆراک و پێویستییهکانی دیکهی ژیان دهکات له بین بو کوردستان و شارهکانی وهک کهرکوک و موسل و خانهقین لهم بهشهی کوردستان داپراون، ئهو بهشهی که ههمیشه بهدهست سهرکوت و جهنگهوه نالاندوویهتی.

دواتر راپۆرتهکه، باس لهههلبژاردنی جونی ۱۹۹۲ و دامهزراندنی یهکهمین کابینهی حکومهتی ههریمی کوردستان دهکات بهسهروکایهتی فوئاد مهعسوم، ئهوهی پێشوازیی له تیمهکه کردوووه دیداری لهگهڵدا ئهنجامداون و وتوویهتی: که کێشهی سههرهکی بریتیه له دۆخی ئابووری و داوای له یوئین کردوووه که لهگهمارۆکهی خۆیابندا

بەسەر عێراق، نەرمیی سەبارەت بە ھەریمی کوردستان بنوێنن و کاربەن بۆئەوەی بەشیەک لە داھاتی نەوتی عێراق بدریتە کوردستان. ھەرەھا حکومەتە کوردییەکە چاومروانە دەسەڵاتدارانی نیۆدەولەتی کاربەن بۆ بەدیھێنانی چارەسەری سیاسییانەو تەنیا داھاتی کوردستانیش پشتییبەستوو بەو باجەیی کە دەخزیتە سەر ئەو نەوتەیی کە لە عێراقەو دەچیتە تورکیا و لەژێر کۆنترۆلی عێراقدا.

ئەجا راپۆرتەکە دیتەسەر باسی دۆخی خراپی گوزەرانی خەڵک و ئەو نەھامەتییانەیی کە خیزانی کوردی لەباشووری کوردستانەو پێو گیرۆدەیی. کۆمەڵگایەک کە بەدەست بیکارییەو دەنالیییت کە ریزەکەیی ۸۰% یە، ئەوەی وایکردووە گرانی و برسیتی بکەوتتەو بەشیوہیەک دەرکەوتوو خیزانیک لەمەلەو ماونەتەو نەھاتوونەتە دەرەو بۆئەوەی پیکەو لەمەلەو دا لەبرسا بمرن و خەڵک بەھانایانەو چوو!

ھەرەھا راپۆرتەکە ئاوریشی لەدۆخی دارماوی پەرورەو فێرکردن داوتەو باسی پەرورەو شاری سلیمانی کردووە کە گیرۆدەیی چ دارمانیک بۆتەو، بەشیوہیەک مامۆستایان سالیکیان بەرێکردوو بێئەو مۆچەیی تیدا وەر بگرن. سەدان فێرگە کە بەھۆی رژیمی عێراقییەو بەتەواوتی دارماون پێویستیان بەنۆژەنکردنەوہی. ئەوەی کە تەنیا ریکخراوہ خیرخوایییەکان بەو کارە ھەلەسن و بۆئەوھش ھەفتانە کۆبوونەوہیەکیان ھەیی و لەژێر دەسەلاتی یونیسیفدا کۆدەبنەو.

راپۆرتەکە ئاماژەیی بەدۆخی خراپی پێنجوینیش کردووە کە لەراستەوخۆ لەسەر سنووری ئێرانەو ۷۰کم لەشاری سلیمانییەو دوورەو لەکەموکورتییەکی گەورەدا دەژی، وەک گرفتی گواستتەو نەبوونی ھێلی تەلەفۆن و ھەرەھا کیشەیی گەیانندی ئاو ئەو دۆخە سەرماو سۆلەییە کە لەزستاندا ھەموو کاریکی تیدا رادەوستیت.

MEMBRE DE LA FÉDÉRATION ESTE POUR LE SECOURS POPULAIRE FRANÇAIS

CONVERGENCE

SECOURS
POPULAIRE
FRANÇAIS

ORAGES DANS LE SUD-EST

La nouvelle est tombée au moment où nous mettions sous presse. Les orages extrêmement violents ont fait des dizaines de victimes. 50 000 personnes sont sinistrées. Une page spéciale pour vous associer à l'élan de générosité.

Page 5

CAMPAGNE D'HIVER
la solidarité s'envole

KURDISTAN IRAKIEN : 18 MOS APRÈS L'EXODE

Une équipe du Secours populaire du Nord a séjourné près d'un mois au Kurdistan irakien. Impressions et projets.

La plupart des réfugiés de la guerre du Golfe ont regagné le Kurdistan irakien, mais ils vivent dans une extrême pauvreté.

Silopi, le 1er août. Dernière ville de Turquie avant le Kurdistan irakien. Encore 15 km de route, le contrôle de la police turque, le passage sur le pont qui enjambe le Tigre et nous sommes enfin au Kurdistan. Après une fouille sévère, sécurité oblige, c'est le premier contact avec la réalité. La nuit est tombée sur la petite ville de Zahro. Faute d'électricité, elle est plongée dans le noir. Les enfants, qui ont remplacé ici les stations-service, n'ont pas encore remballé leurs bidons d'essence. Les passants traînent encore, cependant que les pesmeergas patrouillent dans une ville qui respire la pauvreté. Un sentiment d'isolement et de pénurie extrême : une impression qui ne nous quittera plus. Depuis l'exode et la protection accordée par les Nations Unies en avril 1991, le Kurdistan irakien paie toujours, en effet, le prix de la liberté. Touché par l'embargo qui frappe l'ensemble de l'Irak, il est aussi sanctionné par Bagdad qui a retiré tous ses fonctionnaires et se refuse à fournir quoi que ce soit, salaires, matières premières, nourriture, équipement, à cette partie de son territoire qui échappe à son autorité. Privé des ressources pétrolières de Kirkouk, Mossoul et Kannakin, coupé de l'économie irakienne à laquelle il était intégré, destructeur par

les guerres et la répression, le Kurdistan est en situation de survie. Les Kurdes ont élu, en juin dernier, un parlement et disposent aujourd'hui d'un gouvernement. Le Premier ministre, M. Fouad Massum, nous accorde une audience. Il nous confirmera que la situation économique constitue sa préoccupation principale. Il a demandé aux Nations Unies d'assouplir l'embargo sur le Kurdistan et, surtout, de lui accorder une partie des revenus du pétrole irakien. Pour le reste, le gouvernement demande attend toujours des autorités internationales un commencement de solution politique. La seule ressource de ce gouvernement provient des taxes prélevées sur le trafic d'essence entre l'Irak contrôlé par Bagdad et la Turquie. Pour avoir vécu dans des familles, nous nous rendrons compte par nous mêmes de la difficulté d'assurer le quotidien. Avec 80 % de la population au chômage ou non payée et une hausse incessante des prix, nous ne voyons plus rien lorsque à rassembler à un exploit que permettent, seules, les solidarités traditionnelles au Kurdistan. « Nous sommes parfois si préoccupés par le quotidien, nous confions un habitant, que nous ne voyons plus rien lorsque nous marchons dans la rue ». « Dans mon quartier, nous racontera un autre, on a

découvert une famille qui avait choisi de se laisser mourir de faim chez elle. Tout le monde lui est venu en aide. » La situation de l'éducation est, bien sûr, à l'image de celle du pays, nous confirmera le Recteur de Suleymania, la ville la plus importante du Kurdistan irakien. Les enseignants ont assuré l'année scolaire pratiquement sans salaire, cependant que des centaines d'écoles sont à reconstruire, notamment à l'Est où tout a été rasé, essentiellement par l'armée irakienne. Les programmes de reconstruction des établissements scolaires reposent totalement sur les organisations humanitaires qui se réunissent toutes les semaines au rectorat sous l'autorité de l'UNICEF. Administrations et organisations nous ont fait le meilleur accueil. C'est ainsi que nous avons pu étudier et chiffrer la construction d'un collège à Penjain, à 70 km de Suleymania, juste à la frontière irakienne (1). A prendre en compte : les difficultés de transport, l'absence de communication téléphonique, d'électricité, de raccordement d'eau dans les villes rasées de l'Est et le climat très rigoureux qui interdit tous travaux durant l'hiver. Le tout compensé par la volonté des habitants et la présence de personnels enseignants qualifiés.

Zahro, 23 août. Derniers adieux et nous repassons la frontière au petit matin. Beaucoup d'images dans la tête. Celle aussi de ce petit garçon sourd et muet retrouvé seul sur les routes de l'exode et dont, encore aujourd'hui, on ignore tout. Partout nous aurons été accueillis comme des porteurs d'espoir. Mais l'hiver sera rude pour ceux que nous avons laissés là-bas. Tout manque : les fournitures scolaires pour la rentrée, des jouets pour les orphelins, des centres pour ac-

cueillir et soigner les enfants handicapés par la guerre...
Géry BAUDUIN
et Mahdy ZAN

(1) La mission considère comme urgente l'aide à la réouverture de l'école sous forme de dons très importants en matériel scolaire, d'ores et déjà achetés.
La Fédération du Nord et le Comité de Villeneuve-d'Ascq vont développer une campagne d'information et de collecte en vue d'assurer un soutien permanent à la scolarisation des enfants de ce village, cela en accord avec les autorités locales, notamment le Recteur de l'Éducation nationale et l'association

CHOSSES LUES

En 1980, la consommation totale d'énergie dans le monde était de 10 milliards de tonnes d'équivalent charbon. Si les tendances actuelles se poursuivent, cette consommation aura augmenté de 40 % d'ici 2025, la population mondiale atteignant alors 8,2 milliards d'individus. Le pétrole, le charbon et le gaz représentent l'essentiel de l'énergie produite et consommée dans le monde, malgré l'utilisation des énergies nucléaire, hydro-électrique, éolienne, solaire et géothermique. Ce sont les trois dernières qu'il faut impérativement développer,

soulignent les experts, si l'on veut d'une part moins polluer la planète par des émissions toxiques, d'autre part protéger les forêts. Car le bois représente encore l'unique source d'énergie de 2,5 milliards d'êtres humains. Dans le Sahel, le rythme de l'arrachage du tiers celui de la repousse. D'une manière générale, les efforts d'agroforesterie restent dérisoires par rapport aux besoins : on ne replante pour le moment qu'un arbre quand on en arrache neuf.

(Source : extrait de la lettre de l'UNICEF - N° 22)

کوشتنی پازده کس له سلیمانی

له لاپه ره ۳ی ژماره ی ۳۰۶ی روژنامه ی فهرنسیی (PARIS-SOIR) که له روژی ۶ی ئوتی ۱۹۲۴دا، چاپ و بلاوکر اوتهوه، ههوا ئیک له ژیر ناو نیشانی "ئینگلیزهکان له میسو پوتامیا" بلاوکر اوتهوه که ئهمه دهقه کهیهتی :

"بهیروت هی ئوت: ههوا ئی ئه وه مان له موسله وه پیگه یشتوه، که له کاتی بومباران کردنی شاری سلیمانی له لایهن ئینگلیزهکانه وه، پازده کس له کوژراوه، زیانیکی مادی یه کجار گهورمش هیه. "

adressera. On prévoit que cette première réunion aura de court durée.

Les Anglais en Mésopotamie

Beyrouth, 5 août. — On apprend de Mossoul que quinze personnes ont été tuées lors du bombardement de Souleimanieh par l'aviation britannique.

Les dégâts matériels sont importants.

Une localité pillée en Pologne

Varsovie, 5 août. — La localité de Stolbee a été attaquée lundi par une centaine d'hommes qui se sont livrés au pillage, tuant ou blessant plusieurs personnes. Une enquête a été ordonnée sur-le-champ dans le but de déterminer l'identité des assaillants.

کۆمهلهی خێرخوازیی فهره‌نسیی (Secours Populaire) و کوردستانی عێراق

گۆقاری فهره‌نسی (La Defence) له لایه‌ره ۱۰ی ژماره ۵۱۲ی خۆیدا، که لهئوتی ۱۹۶۹دا، چاپ و بلاوکراو تهوه، بابه‌تیکی به‌ناو نیشانی "له کوردستانی عێراقدا" له سه‌ر دۆخی جولانه‌وه‌ی گه‌لی کوردستان نووسیوه و ده‌لێت که کوردان نه‌ته‌وه‌یه‌کی گه‌وره‌ی سه‌ر ئه‌م زه‌مینه‌ن که تاوه‌کو ئێستا ده‌له‌تی سه‌ر به‌خۆی خۆیان نییه‌و به‌سه‌ر و لاتانی ئێران و عێراق و تورکیا و سووریا دا دابه‌شبوون و له‌هه‌موو لایه‌کیشه‌وه هه‌ره‌شه‌یان له‌سه‌ره‌و زۆربه‌ی کات رووبه‌رووی مه‌ترسیی ده‌بنه‌وه. وێرای هه‌موو ئه‌وانه‌ش، ئه‌وان ماون و به‌زمانی خۆیان ده‌دوین و په‌یره‌ویی له‌دابونه‌ریتی باپیرانیان ده‌کهن.

ئه‌وان له‌رۆژه‌لات ده‌ژین و ژماره‌یان له‌ده‌رووبه‌ری ۱۵ ملیۆن دایه، ئه‌وان هۆشیاریی ته‌واویان به‌وه هه‌یه که گه‌لیکی جیاوازن و خاوه‌ن که‌لتوری تایبه‌تی خۆیان که پێویسته ریزی لێبگیریت. فه‌ره‌نگی کوردیش له‌سه‌ده‌کانی پێشوو کاری گه‌وره‌ی به‌ره‌مه‌یناوه‌و تا ئێستاش به‌زیندوویی ماوه‌ته‌وه، به‌لام ئێستا که شاعیره‌کان له‌زیندانه‌وه شاکاره‌کانیان ده‌نوسن.

ئهم گه‌له ره‌سه‌نه له‌سه‌رده‌مانی دێرینه‌وه (۷۰۰ سال پ.ز) له‌که‌ناری رووباره‌کانی دیجله‌و فوراتدا ژیاوه، بۆیه ره‌وايه که به‌ئاشنایی له‌سه‌ر خاکی باپیرانی بژی و نه‌ریتی خۆی پێشبخات و نیشتمانه‌که‌ی بیاریزیت.

له‌کوردستانی عێراقدا، هه‌روه‌ک قێتنام و بیافرا، یه‌که‌مین قوربانیی بێتاوان هه‌میشه مندا له‌کانن. کوردانی له‌عێراق دوو ملیۆن و له‌باکووری و لاته‌که‌دا نیشه‌جین که به‌داخه‌وه سوود له‌ هه‌موو سامانه زۆره‌یان ناکهن که له ژێر زه‌ویدا شاراو هیه، که نه‌وتی موسل و که‌رکه‌ له‌کۆنه‌وه ده‌نگی کوردان بو داوای مافه‌کانیان بئنده، ئه‌وان له‌م هه‌وله‌یاندا ماندوونابن چونکه هه‌ستکردن به دادپه‌روه‌ریی ئیله‌ام به‌خشیا نه.

لهمانگی یهکه می سالی ۱۹۶۹دا، پاش سئ سال له ناگر بهستییکی لهرزۆک، جاریکی دیکه، لهچیاکانی کوردستانی عیراق، ناگری جهنگ لهنیوان کوردو سوپای عیراقدا ههنگیر سایهوه. رۆژانه شارو گوندهکان بهچهکی ناپالم دهسوئیریت و ویراندهکریت. سالانیک لهجهنگ و نهو ململانیهی که بهم نزیکه دهستیپیکردوه، رهوشییکی نالهبارو دراماتیکی هیناوهتهنارا، خهکهکه لهنالهباری و بیده رهتانییهکی گهره دا دهژین.

لهئێستادا، نزیکه ی ۱۵۰۰ مندالی ههتیو ههن (بۆدانیشتوانیک که ژمارهیان کهمیک له ملیۆنیک زیاتره، نهو ناوچهیهی لهژیر دهسهلاتی رابهری گهلی کورد ژینرال بارزانیدایه). ئیمه حساب بو ئهم توژی ره دانیشتوان دهکهین که تهنیا دوو پزیشکیان ههیهو چارهسهریش به دهرمانهوه دۆخی تهندروستی مندالان زور کارهساتباره. ریزهی مردنی مندالان بیشک بهرزترین ئاسته لهجهاندان. زورکات بههوی کهمی دهرمان و بایهخی پیویست دایک و مندالهکه لهکاتی لهدایکبووندا ژیان لهدهستهدهن. پیویستییهکانی فیربوون لهبهردهستدانین، لهکاتیکدا واپیویستدهکات ۱۰۰۰ فیرگه ههبیته کهچی تهنیا پهناجا فیرگه ههیه.

ئهمه بیرخهروهیهکی کورته سهبارته بهوهی که چهنده پیویستییهکان مهزن. ههروهها ئاستی نهو هاوکاربیانهی که کومهلهکهمان دهیهخشیته دانیشتوانی کوردستانی عیراق لهماوهی چهندن سالدا، لهشیوهی دهرمان و جلوهگرگا، که کاریکی پیویسته.

نوینهری ژینرال بارزانی کاتیک بهپاریسدا تیپهری، هات و سهردانی کومهلهکهمان (Secours Populaire) ی کرد و پپی راگهیاندین که بههوی باری هاوکاربیهکانمانهوه، ژینانی زور لهمرۆقهکان رزگارکراون و بهسۆزیککی گهرهوه سوپاسی نهوانهی کرد که بهدهم هاوهری داماوهکانیانهوه چوون، نهوانهی قوربانییی جهنگیککی دریزخایهن و دلرهقانهن.

La Défense

SOLIDARITÉ

*Je suis
un
enfant
de
la
Défense*

POUR NOS
FILLEULS
ET LEURS
FAMILLES...
POUR TOUS
NOS AMIS...

ORGANE OFFICIEL DU SECOURS POPULAIRE FRANÇAIS - N° 532 - JUILLET-AOÛT 1969 - 0 F 50

**Bonnes
vacances!**

AU KURDISTAN-IRAKIEN

UNE LONGUE TRAGÉDIE

LES Kurdes sont des montagnards qui forment une nation mais, hélas pas un état. Ils sont aujourd'hui, dépendant de l'Irak, de l'Irak de la Turquie et de la Syrie ; partout, ils sont menacés, brimés, souvent anéantis.

Et pourtant, ils ne réclament que des choses simples et justes : rester « eux-mêmes », parler libre-

vivement et originale malgré les malheurs du temps ; mais trop souvent, les poètes kurdes écrivent en prison...

Il serait juste que ce peuple authentique (700 ans avant J.C. il campait déjà sur les bords du Tigre et de l'Euphrate) puisse vivre de façon paisible sur le sol de ses ancêtres, y épanouir ses traditions et y conserver sa lan-

guage son bon droit, elle ne saurait jamais lassée car c'est le sentiment de la justice qui l'inspire.

Dans les premiers mois de 1969, après trois années d'une trêve fragile, les combats ont repris dans les montagnes du nord de l'Irak, entre les kurdes et l'armée irakienne. Les villes et les villages sont quotidiennement attaqués au napalm, incendiés et détruits.

Des années de guerre, le conflit qui vient de recommencer, engendrent une dramatique situation. Les populations sont plongées dans une extrême misère.

Au Kurdistan irakien... Comme au Vietnam ! Comme au Biafra ! Les premières et innocentes victimes sont toujours les enfants !

ment leur langue, suivre les traditions de leurs ancêtres, être des citoyens « à part entière ».

En Orient, ils sont donc à quinze millions, placés par les circonstances sous la souveraineté d'états différents, ils ont pleinement conscience de former un peuple distinct et de porter en eux une civilisation digne de respect.

Durant les siècles passés, la culture Kurde a produit de grandes œuvres, elle reste encore

güe, ce serait un enrichissement pour toute l'Humanité, car la civilisation kurde constitue un trésor, venu du fond des âges.

EN Irak, les Kurdes sont deux millions (un habitant sur trois) ils sont installés dans le nord du pays et ne profitent malheureusement pas des fabuleuses richesses que recèle le sous-sol ; le pétrole de Mossoul et de Kirkouk.

Depuis bien des années, la voix du peuple kurde s'élève pour

clamer son bon droit, elle ne saurait jamais lassée car c'est le sentiment de la justice qui l'inspire.

Des années de guerre, le conflit qui vient de recommencer, engendrent une dramatique situation. Les populations sont plongées dans une extrême misère.

ACTUELLEMENT, on dénombre 15.000 orphelins (pour une population d'un peu plus d'un million d'habitants, dans la région contrôlée par le général Moustapha Barzani, leader du peuple Kurde). On compte pour cette population, seulement deux médecins en exercice ; la situation sanitaire est déplorable. Le taux de la mortalité infantile est certainement l'un des plus élevés du monde. Bien souvent, faute de médicaments et de soins appropriés, la mère et le nouveau-né meurent au moment de l'accouchement.

Les dirigeants kurdes voudraient donner aux populations qu'ils contrôlent la possibilité de s'instruire, mais les moyens matériels font défaut, là où il faudrait 1.000 écoles, il en existe seulement une cinquantaine.

Ce bref rappel historique montre combien les besoins sont grands, et combien l'aide que notre association octroie aux populations du Kurdistan-Irakien depuis de nombreuses années, sous forme de vêtements et de médicaments, est indispensable.

Une porteuse d'eau et sa bassine de cuivre

Le représentant du général Barzani, de passage à Paris, s'est rendu au siège de notre association. Il nous a déclaré que grâce aux envois du Secours Populaire Français, de nombreuses vies humaines ont été sauvées. Il a remercié avec beaucoup d'émotion, les amis généreux qui répondent à nos appels pour venir en aide à ses malheureux compatriotes victimes d'une longue et cruelle tragédie.

Campagne contre la faim

Deux bonnes nouvelles concernant notre campagne contre la faim dans le monde.

FEDERATION du RHONE : Versement de 500.000 A.F. pour la construction d'un puits.

FEDERATION de PARIS : Versement de 300.000 A.F. pour l'achat de charnes et d'une pompe aspirante et foulante.

AU TCHAD : Le docteur Outel BONO condamné à 5 ans de travaux forcés

LE 10 mai dernier, nous apprenions que le docteur Outel Bono, Directeur de la Santé pour la République du Tchad, était arrêté ainsi que trois autres personnalités du Tchad, sous l'inculpation d'attente à la Sécurité Intérieure de l'Etat.

Cette inculpation particulièrement grave ne correspondait pas aux faits reprochés. Le docteur Outel Bono et ses compagnons avaient simplement participé à une réunion, d'ailleurs largement commentée par la presse locale, seul délégué relégué par les autorités : le docteur avait eu la parole au cours de la réunion incriminée, pour critiquer la vie chère qui accablait la population.

La condamnation est brutale : 5 ans de travaux forcés ! Le procureur avait réclamé les travaux forcés à perpétuité, on peut se demander ce que cherchent les autorités du Tchad ?

Déjà, le 24 mars 1963, le docteur Outel Bono, en raison de ses opinions politiques, était arrêté et condamné à mort. Cette peine fut commuée en 15 années de prison, et en juin 1965, il bénéficiait d'une mesure de libération.

Les lecteurs de « La Défense » se souviennent des inlassables démarches du Secours Populaire Français pour obtenir sa mise en liberté. Notre association continuera son action afin que le docteur Outel Bono soit rendu à sa femme Nadine et à ses trois enfants.

Notre sympathie et notre solidarité ne lui feront pas défaut ainsi qu'à sa famille.

دوو نامه له ورمی و کهرکوکوه

له ژماره ۲۸۶ی بلاوکراوهی فهرنسیی (OEUVRE DRS ECOLES DE ORIENT) کهلهسالی ۱۹۰۸دا، چاپ و بلاوکراوتهوهو نامه نیردراوهکانی قهشهکانی کلیسای روزهه لاتیی گرتوته خو، دوو نامه له کوردستانهوه نیردراوه که یهکیان له لایهن (گهوره قشه لیسنی) و ئهوی تریان له لایهن (گهوره قهشه تیودور مهسیح)ه. له نامه یی یه کهمدا که له ۱۵ی جولای ۱۹۰۸دا نوسراوه له لاپه ره ۷۰دا بلاوکراوتهوه، قهشه لیسنی باسی له ترس و نیگه رانی پیشتووتری خوی دهکات سه بارهت بهداگیرکاری تورکیی عوسمانیی بو ولاته کهو ده شلیت که نهیزانیوه دوخه که به خیرایی بهرو خراپتر دهروات.

ئهو ده لیت که له ئوتی ۱۹۰۷دا، له شگری تورکانی عوسمانیی ههستانون بهداگیرکردنی چند گوندیکی چیاننشینان و خه لکانی کریستیانیش پیش داگیرکاریه که له ترسدا لهو گوندانه هه لاتوون و هر چیان هه بووه جیاننه شتووه. ههروه ها ده لیت که به هوی و مرزی پایزو زستانهوه، که میک گورانکاری له دوخه کهدا هاتوته ئارا، به لام هه ره هونده و مرزی به هار هات، ئیدی ده سه لاتارانی عوسمانیی هه ولی پیش ره وی زیاتر دهن و له وه شدا هه لدهستن به بانگیشتی ختله کوردهکانی ناوچه که تاوه کو ده ست به نالانیی بکه ن و خه لک له سه ره ریگان بکوژن و به تاییهت گونده کریستیانیهکان بکه نه ئامانج.

نامه یی دووه میان، نهوه که یی تیودور مهسیحی گهوره قهشه ی کلدانیه له کهرکوک و سلیمانی، که له ۱۹ی مایوی ۱۹۰۸دا، بو (مونسونیور چارمیانت) به ریوبه ری گشتیی فیرگهکانی روزهه لات، نوسراوه.

تیودور له نامه یی به گشتیی باس له دوخی خراپی فیرگه کلدانیهکان و بری ئهو هاواکاریانه دهکات که بویان رهوانه کراوه. ههروه ها باسی پیویستیی ئهو فیرگانه دهکات بهوونی پالپشتیهکی دارایی بهردهوام بوئه وهی ماموستاکان بتوانن له فیرکردنی مندالهکاندا بهردهوامین.

نامه‌که دان به‌ودا ده‌نیت، که له‌ماوه‌ی سالی رابردودا نوینه‌ری دۆمه‌نیکیان له‌شاری موسل، ۲۰۰ فرهنکیان بۆ ناردوون و به‌وش توانیویانه فیرگه‌کانیان له‌شاری که‌رکوک به‌ردوام بیت، به‌لام وا به‌ره‌هه‌شت مامگ ده‌رۆن بیئه‌وه‌ی هیچ هاوکاریه‌کیان له‌هیچ لایه‌که‌وه به‌ده‌ست گه‌یشتنیت و له‌مسالیشدا بۆ به‌رده‌وامی فیرگه‌کان ب‌ری ۳۰۰ فرهنک پیویسته، ئه‌گه‌ر نا‌ده‌بیت فیرگه‌کانی کوران و کچان له‌کرکوک داخ‌رین، چونکه به‌هۆی هه‌زاریی خه‌لکه‌که‌وه ناتوانن داوای پاره‌و یارمه‌تییان بۆ فیرگه‌کان لی بکهن.

هه‌روه‌ها نامه‌که ده‌لیت که هاوینی پینشو له‌شه‌قلاو فیرگه‌یه‌کیان بۆ کوران کردۆته‌وه، به‌لام شوینی شیاویان نییه و مامۆستای پیویستی نییه له‌هۆی قه‌شه‌که وانه ده‌لێته‌وه. له‌کۆیه‌و هه‌رمۆته‌و سلێمانیش، دۆخه‌که هه‌ر هه‌مان شته له‌هه‌ین کاوه، مامۆستایه‌کیان هه‌یه‌که موچه‌که‌ی له‌سه‌ر کلێسایه‌و له‌هۆی تازه توانیویانه به‌ردی بناغه‌ی یه‌که‌مین فیرگه‌ی کوران دا‌بنین.

تیۆدرۆ مه‌سیح، له‌کۆتایی نامه‌که‌یدا داوا‌کاره بیهیوا نه‌بی و ئه‌و له‌پیناو به‌رده‌وامی فیرگه‌کان له‌پاش خودا پشت به‌و هاوکارییانه ده‌به‌ستیت.

ŒUVRE

DES ÉCOLES

D'ORIENT

UN APPEL EN FAVEUR DES CHRÉTIENS DE PERSE

Nous recommandons à la générosité de nos lecteurs ces pauvres populations des frontières turco-persanes. Les faits parlent d'eux-mêmes; dans son émouvante simplicité, la lettre de Mgr Lesné est d'une éloquence qui touchera sûrement les cœurs. Nous lui transmettrons sans délai tels secours qu'on voudra bien nous adresser pour ces pauvres chrétiens.

« Ourmiah (Perse), le 15 juin.

» Il n'y a que quelques jours, je vous parlais de nos préoccupations présentes, au sujet des troubles occasionnés surtout par l'envahissement du pays par les Turcs; mais je ne m'attendais pas que les choses s'aggravassent si promptement.

» Au mois d'août 1907, les soldats ottomans avaient occupé plusieurs villages des montagnes; et nos chrétiens avaient dû fuir devant l'invasion, abandonnant aux envahisseurs ce qu'ils avaient. L'automne et l'hiver n'ont guère amené de changement dans la situation; mais, le printemps venu, les autorités ottomanes voulant avancer, ont invité les différentes tribus kurdes à dépouiller et à tuer sur les routes tous les voyageurs; ils les ont poussées ensuite à saccager plus particulièrement les villages chrétiens. Ces Kurdes, véritables brigands qu'on a tant de peine, en temps de paix, à arrêter dans leurs déprédations, ne désiraient rien tant

d'envoyer à cette partie de sa vigne, non seulement des ouvriers n nombre suffisant, mais encore les ressources indispensables, sans lesquelles les meilleures volontés restent impuissantes à faire le bien...

Laissez-moi espérer, Monseigneur, que si la bonne Providence vous ménageait quelque secours inespéré, vous penseriez à notre école normale de Beyrouth, où se préparent, parmi nos orphelines les plus dévouées et les plus pieuses, ces modestes institutrices des écoles du Liban, qui nous sont demandées en tant d'endroits, mais dont la formation est si onéreuse pour notre pauvre budget.

Dans cet espoir, je vous prie d'agréer, Monseigneur, avec la nouvelle expression de ma religieuse et profonde gratitude, l'assurance du très profond respect avec lequel j'ai l'honneur d'être, Monseigneur,

Votre très humble servante,
SŒUR HYACINTHE,
Visitatrice des Filles de la Charité de Syrie et d'Égypte.

KURDISTAN

Lettre de Mgr Théodore Messayeh, archevêque chaldéen de Kerkouk et Souleimanieh, à Mgr Charmetant, Directeur général de l'Œuvre d'Orient.

Kerkouk, le 19 mai 1908.

MONSEIGNEUR,

Je n'ignore pas que les tristes circonstances des temps présents rendent difficiles, non seulement l'augmentation, mais encore le maintien des subventions ordinaires de votre Œuvre, et je sais que, pour un certain nombre d'établissements scolaires, vos allocations ont dû subir une diminution. Aussi désirerions-nous pouvoir nous en tenir à l'expression de notre sincère et très vive reconnaissance, pour nous avoir maintenu jusqu'à présent vos crédits annuels, sans être obligés de solliciter de votre charité un secours plus abondant. Mais ce rapport vous montrera que des

besoins toujours plus grands nous forcent à vous demander, non seulement de ne rien retrancher à l'allocation que vous nous offrez annuellement, mais encore de l'augmenter dans la mesure du possible, si vos ressources le permettent.

Jusqu'à l'année dernière, la Mission dominicaine de Mossoul nous accordait annuellement une allocation de 200 francs. Grâce à ce secours et à celui de votre OEuvre, nos écoles de Kerkouk pouvaient fonctionner toute l'année. Mais voilà dix-huit mois que la Mission de Mossoul n'a pu nous envoyer aucun subside, ce qui nous a mis dans un grand embarras, car nous avons eu bien de la peine à atteindre la fin de l'année scolaire : c'est grâce à un reliquat qui nous restait sur la construction de notre église, que nous avons pu, cette année, éviter de fermer nos écoles au mois de mars, car votre allocation annuelle nous permet de les maintenir ouvertes jusqu'à cette date; mais si, cette année, nous n'avons plus que les 300 francs envoyés régulièrement par vous, nous allons nous trouver dans la pénible obligation de fermer, en mars prochain, nos écoles de garçons et de filles, à moins que le bon Dieu ne nous envoie un secours inattendu.

Nous ne pouvons demander au peuple, et il ne peut fournir, vu sa pauvreté et son petit nombre, que les livres de classe et le traitement d'un seul professeur.

C'est pourquoi nous vous supplions, par les entrailles de la charité de Notre-Seigneur, de nous secourir et d'avoir pitié de nos jeunes enfants, pour que nous puissions continuer à les instruire, à en faire, par l'école, des hommes et des chrétiens.

Nous avons reçu, il y a deux mois, un jeune prêtre du Séminaire syro-chaldéen de Mossoul, et nous lui avons confié la direction de nos écoles. Jour et nuit, il est préoccupé de la formation intellectuelle et morale de ses élèves qui font déjà des progrès appréciables. Inutile de dire qu'il est très bien préparé pour ce travail, et qu'il se consacre avec beaucoup de dévouement à l'éducation de cette jeunesse. Nous avons le ferme espoir que, grâce à ses soins, nos écoles de Kerkouk progresseront à tous les points de vue.

Nous avons pu, l'été passé, construire, à Chaglaoua, une école spaciense pour les garçons; car jusqu'à présent, quoique l'école

fonctionnât, on manquait de bâtiment spécialement affecté à cet usage. Mais nous n'avons pas de professeur : c'est le prêtre de la paroisse qui, grâce aux honoraires de messes que vous nous adressez, peut se consacrer, outre les soins du ministère, à l'enseignement des enfants. Il en est de même pour Koï Sandjak, Armota, Soulemanieh, etc. A Ain-Keroua seulement, nous avons un professeur spécial qui reçoit son traitement des revenus de l'église. Dans cette dernière localité, on vient de poser la première pierre d'une école pour les garçons.

J'ai la ferme confiance que je ne serai pas déçu dans mon espoir, car, après Dieu et sa sainte Providence, je n'ai que vous, Monseigneur, et les charitables associés de votre belle OEuvre pour me venir en aide.

Veuillez agréer, etc.

Théodore MESSAYEH.

Archevêque de Kerkouk et Souleimanieh.

GALILÉE

Lettre de Sœur Séraphine Geniez, Supérieure des Sœurs de Saint-Joseph de l'Apparition, à Nazareth, à Mgr Charmetant, Directeur général des OEuvres d'Orient.

Nazareth, le 8 mai 1908.

MONSEIGNEUR,

C'est d : Nazareth, ville des fleurs, ou ville fleurie, selon l'expression de saint Jérôme, que je viens tendre une main confiante pour les pauvres enfants de notre école.

Dans ce pays habité jadis par la Sainte Famille, la pauvreté y règne en maîtresse ! Point d'élèves payantes. Aucune rétribution, pas la plus minime à attendre de la part des enfants. Tout respire ici la misère la plus grande. Pour faire le bien, il faut donner tous les jours, donner sans cesse...

Les protestants, possédant de grands moyens pécuniaires, ne

دوو ههوال سهبارهت به كوردو سهربهخۆیی كوردستان

روژنامه‌ی فهره‌نسیی (L'ECHO D'ALGER) كه له‌روژی ٦ی ئه‌پرێلی ١٩٤٢دا، چاپ و بلاوكراو ته‌وه، دوو هه‌والی سه‌بارهت به كوردستان و كورد گرتوته‌خۆ، له‌هه‌والی یه‌كه‌مدا، كه به‌ناونیشانی "راپه‌رینی توندوتیژ له‌نیو خێله كورده‌كان له‌ئیران" دا هاتوه:

"راپه‌رینیکی توندوتیژ له‌نیو خێله‌كورده‌كاني ئیراندا رویداوه به‌هۆی ئه‌و هه‌لمه‌ته جیاخوازانیه‌ی كه ماوه‌ی چه‌ند سالێكه به‌هۆی ئازانسه كۆمونیسته‌كانه‌وه له‌ئارادایه. ئه‌م یاخیببونه به‌ته‌واوی خاموش نه‌كراوه."

هه‌والی دووه‌میش، به‌ناونیشانی "شۆرشێکی كوردیی جه‌نگ له‌روژه‌لاتی ناوهراستدا درێژمپیده‌دا" باس له‌ئه‌گه‌ری دامه‌زراندنی ده‌وله‌تیکی سه‌ربه‌خۆیی كوردیی ده‌كات له‌ته‌واوی ئه‌و وڵاتانه‌ی كوردیان تی‌دا ده‌ژیت، له‌توركیاو عیراق و یه‌كیتی شوره‌ویش. ئه‌وه‌ش ده‌بیته‌هۆی دا‌به‌ش‌كردنه‌وه‌ی نفوز له‌ناوچه‌كه له‌نیوان شوره‌وی و له‌نده‌ندا، به‌تایبه‌ت ئه‌گه‌ر بزانی‌ن كه سوپای سور له‌ناوچه‌كه سنورییه‌كاني له‌سلیمانی و ته‌نیا ٣٠٠ كم له‌به‌غداوه دووره.

هه‌واله‌كه ده‌لێت كه ده‌بیت ئاكامی فره‌ جدیی ئه‌م شۆرشه‌ گشتگیره له‌به‌رچاوبگیریت ئه‌گه‌ر بی‌تو هه‌واله‌كه به‌ته‌واوه‌تی جه‌ختی لێبكریته‌وه.

la menace du
it la faute
(Y.W. 17.663)

LOUSE

s de guerre
de l'Empire
eur congrès

congrès national
terre de France et
ouvert ce matin à
été précédé hier
es délégués de Jé
de l'Afrique du

**Violents soulèvements
parmi les tribus kurdes
d'Iran**

Téhéran. — De violents soulèvements se sont produits parmi les tribus kurdes d'Iran. L'agitation serait due à la campagne séparatiste entreprise depuis quelques années par les agents communistes. La révolte n'est pas complètement étouffée.

**Une révolte kurde
étendrait la guerre
au Moyen-Orient**

Vichy. — Le problème de la constitution d'un Etat kurde indépendant met en cause tous les pays sur les territoires desquels des éléments kurdes se trouvent actuellement répartis : l'Irak, la Turquie et l'URSS. Ce dernier pays est d'autant plus intéressé à cette question que tout récemment le partage des zones d'influence entre Moscou et Londres a amené les troupes rouges à descendre aux frontières mêmes de la Mésopotamie, à 300 kilomètres au nord de Bagdad, dans le secteur de Soulemanie.

Les conséquences les plus graves seraient à redouter si la nouvelle d'une importante révolte kurde se confirmait.

Nouvelles Brèves

• • •

sorties. Les
prises ont été
des autorités
Cette atti
Berlin comm
préhensible.
économiques
gues années
cial favorabl

LO

Le

Tous les r
Tous les l

Tous les
Tous les l
Tous les
Le numér
Les appi
taine, à
L'approc
Les numér
Les appi
taine, à
Les appi
Le numér
Les appi
taine, à
L'approc
Le numér
Les appi
taine, à
L'approc

گیرانه‌وی تپه‌رینی (تینکو مارتینوس لیکالما) به‌کوردستاندا

وهک پیشتر له‌لایره ٦٦ ی به‌رگی پینجه‌می نهم زنجیره هه‌والهدا، به‌پشتبستن به‌ رۆژنامه‌ی هۆله‌ندی (DE TIJD) له‌ژماره ٢٦٥٤، که له‌رۆژی ٢٠ ی ئوتی ١٨٧٢ دا، چاپ و بلاوکراره‌ته‌وه، له‌ژیر ناونیشانی بابته‌ی "گه‌شتیک به‌کوردستاندا" وتبوومان که له‌به‌شی خواره‌وی لایره‌ی پینجه‌می رۆژنامه هۆله‌ندییه‌که، هه‌والی چاپکردنی به‌رگی یه‌که‌می گه‌شته‌که‌ی (تینکو مارتینوس لیکالما نا نیزۆلت) بلاوکراره‌ته‌وه. هه‌روه‌ها وتبوومان که ناوبراو به‌کوردستاندا تپه‌ریوه بینه‌وه‌ی هیچ زانیارییه‌ک له‌سه‌ر باسی چۆنیتی تپه‌رینه‌که‌ی به‌کوردستاندا، بخه‌ینه‌به‌رچاو. تینکو مارتینوس لیکالما نا نیزۆلت (١٨٣٧-١٩٠٠)، خاندان و نووسه‌رو که‌سایه‌تی کۆمه‌لایه‌تی له‌هه‌ریمی (فریس) ی باکووری رۆژئاوی هۆله‌ندا، یه‌کیکه له‌رۆژه‌لاتنسه به‌راییه‌کانی هۆله‌ندا، ئه‌و له‌خیزانیکی ده‌وله‌مهندو زه‌ویدار په‌روه‌رده بووه که شوینیکی دیاری له‌ئێو بژاره‌ی کۆمه‌لایه‌تی هه‌ریمی فریسی هه‌بوو. تینکو له‌سالی ١٨٥٦ دا، به‌شی یاسای له‌زانکۆی (گرونیگن) خۆیندووو پاشان چۆته باریس، له‌وی که‌که‌له‌ی گه‌شتیکی بۆ روسیاو رۆژه‌لاتی ناوه‌راست، بۆ بینینی ئیران و میسۆپۆتامیاو شام و فه‌له‌ستین که‌وته‌سه‌رو له‌و ریگه‌یه‌ش پاره‌پۆلیکی زۆری له‌ کرینی که‌لوپه‌لی شوینه‌اری و دیرینی ناوچه‌که خه‌رجکردووو له‌وباره‌یه‌وه خاوه‌نی کۆکراوه‌یه‌کی زۆر به‌ناوبانگ و به‌نرخ بووه که دواتر له‌سالی ١٨٧٧ دا، پێشکه‌شی مۆزه‌ی شاری (کان) ی کرد.

تینکو، به‌پنجه‌وانه‌ی زۆربه‌ی گه‌شتیاره رۆژه‌لاتنسه‌کانی رۆژئاوا، که سه‌ره‌تا له‌ ده‌ریای سپی ناوه‌راسته‌وه ده‌چونه ئه‌سته‌میول و دواتر له‌هه‌ندۆله‌وه به‌ره‌و رۆژه‌لات ده‌گشان، ئه‌و سه‌ره‌تای گه‌شته‌که‌ی که نزیک به‌ سئ ساڵ و نیوی خایاند، له‌سالی ١٨٦٥ هوه، له‌ریگه‌ی به‌رینه‌وه، روه‌ی له‌ روسیا کردو له‌ویوه چوه تاران، پاشان له‌باشووری ئیرانه‌وه به‌که‌شتی چوه به‌سه‌ره‌وه له‌ویوه به‌ره‌و به‌غدا، پاشان له‌مایۆی ١٨٦٧ دا، له‌ریگه‌ی خانه‌قین-کرمانشانه‌وه

ئەو دەلئیت كە پېش دەرچوونى لەتارانەو، ھەوآلى بۆلۈبۈنەو، كۆلئىرا خەلكى ترساندبوو. ھالەتەكە لەوئى جىگەى مەترسىى نەبوو، رۆژانە ھەشت بۆ دە ھالەتەك بوو، بەلام ھەرچى لەوئى دوردەكەوتنەو بەرەو سنورەكانى عوسمانىي دەھاتىن، لەرئىگاكە ھەوآلى مەترسىيدارمان دەبىست. لەھەمەدان تووشبوونەكە رۆژانە پەنجا ھالەت بوون، سنەش گەشتبۈو ھەو لەخاكى عوسمانىش بۆ دووسەد بەرزىبوو ھەو.

تەنكۆ، رەخنە لەرۆژھەلاتىيەكان دەگرئیت كە لەكاتى كەوتنەو، پەتاكەندا رېوشونى دەمامكەردن و كەرنەننە بەرئىكۆپئىكى ناگرنەبەر. ئەو كە لەگوندى پىنجونەو بۆ بەشى كوردستانى عوسمانىي پەرىوئەو، لەكاتىكدا مودىر (كۆيخا)ى پىنجون لەوئى نەبوو ھەو ئەوئىش دور لەدەيەكە خىوئى خۆى ھەلداو، بەلام لەلەيەن (سالىح ئەفەندى)سەرۆكى گومرگ، كە تورك بوو ھەو ھەك ئەو دەلئیت: پىلوئىكى وركزلى قاچكورتى گۆشۆرى چاوزەق كە لەپەكەرى دارماو دەچوو و زۆرئىش رقى لەكرىستىانىي دەبوو ھەو ھەچ گۆيى لەتەننەكان نەدەگرت... بىرئارى ئەو دراو كە ھەشت رۆژ ھەك كەرنەننە لە مزگەوتەكەى پىنجون، تەنكۆ بەئەنەو، كە ژورئىكى چوارگۆشەى درئىزى لەسەى لاو ھەو داخراو بوو ھەك تەلارى فارسەكان. ئەوئىش تەنكۆى بەتەواوتى بىزاركردوو بەشئوئەك ھەرگىز لەبىرى نەكردوو.

ئەو دەلئیت كە كوردان زۆر بايەخ بەسەرما نادەن و لەمەندالىيەو ڤىرە سەرما بوون. ھەرەھا دەلئیت كاتىك سالىح ئەفەندى ھاتە مزگەوتەكە لەكەل كۆمەلئىك لە كوردان، مەن لەسەر جىگەى سەفەرەكەم پالەمابوو ھەلنەستام لەبەرى، ئەوئىش ناوئىراوى تورەكردو رەنگى سوور ھەلگەرا. كوردان ئەوئىش پىخۆشبوو، خەلكە خۆمالىيەكە ئەوئىش ئەورۆپئى خۆش دەوئى كە رقى لەتورك بىتەو.

تینکو، ههشت رۆژی لهپنجوین بهسەر بردوووه وای زاینوه سهدهیهکه، ههتاوهکو ئهممه بهگی مودیر لهسهفهرهکهی گهراوتهوه. ئهممه بهگ کوردبووهو ئامۆزای محهممه پاشای حاکی کهربهلا بووه و بۆی ناسراو بووه. ئهو دهلیت که خیزانهکهی ئهممه بهگ، وهک زۆربهی سهروکخێلهکانی دیکهی دهروبهری سلیمانی، سامانیکی زۆریان بههوی تالانییهوه لهباوکهوه بۆ کور بۆ ماوتهوهو بهتهواوتهی لهبابی عالی سهربهخۆن. ئهوان وهک جهردهی راستیینه دهژیان و ههمیشه پینشیلکاریی گهورهیان دهکرد و گوئیان به تورکان و کریستیانیهکان نهدهدا.

بهینی گیرانهوهکه، ئهممه پاشا لهههممه تینکو میهرهبانتر بووه، پینش وادهی تهواوبوونی کهرنهتینه، بردوووتهی بۆ چند کورتهگهشتیک بهئهسپسواری و گوشتی کاوری دهرخوارد داوهو ههنگوینی شاخی بهدیاریی داوتهی.

تینکو لهپنجوین و لهکاتی گیرانهوهی گهشتهکهی باسی چهندين شت کردوووه، باسی رووخساری جوانی ژنان و باشیی جۆری خانووکهانی ئهوی بهبهراورد بهوانهی دیکهی له ناوچهکانی تر بینوونی. ههروهها باسی جووهکان که چون دهستیان بهسەر بازاری بازرگانیی و دهزمان گرتوووه بهچ شپوهیهک رهنگ بۆ مهبهستی خومکردنی قوماشی لۆکهو ئاوریشم و خوری دروستدهکن، بهتایبهت له تویکلی ههناری رمش و له داری (زالو) که لهکورستان دهرویت. ههروهها بهرگهکانیشیان به قۆچهی زێر رازاندوتهوه.

پاشان تینکو دینه سهس باسی جوانی سروشتی پینجوین و زنجیره چیاو داربهرووهکانی، لهگهڵ میوی کپویی که له زهوییهکهدا بلابوونهتهوه یان خۆیان به دارهکاندا ههلواسیوه. ههروهها دهلیت که ئهممه بهگ دهیان پاسهوانی بۆداناوه نهک ههس بۆئهوهی که شوینهکهی لهدهز بهاریژن، بهلکو لهترسی ورچیش که ئیواران بۆ میوهخواردن دینه نیو باخهکان. ئهممه بهگ شهو چند جاریک

سهری تانجیبه‌کانی دها تاومکو بزانییت ورچ نازاری نه‌داون. هر بویه چه‌نده ترس له‌رز هه‌بووه، نه‌ه‌ندهش له‌ورچ.

پاشتر تینکو دیتسه‌سهر باسو‌خواسی مز‌گه‌وت و نه‌لا نه‌لا‌ی پیاوانی ریز به‌ستوو که نه‌و به‌دیمه‌نیکی سه‌رنجراکیش، وه‌ک پوره هه‌نگیک و هس‌فیان ده‌کات، نه‌وانه‌ی به‌کلاوه رهن‌گاورن‌گه‌کانیان و به‌ده‌مانچه‌و خه‌نجه‌ر مکانی به‌رقه‌دیانه‌وه سه‌یر ده‌رده‌که‌ون.

تینکو مارتینوس، له‌روژی سیسه‌ممه‌ی ریکه‌وتی ۲ی ئوکتوبه‌ری ۱۸۶۷، پینج‌وینی به‌ره‌و شاری سلیمانی جیه‌نیش‌توو له‌روژی ۴ی ئوکتوبه‌ر، گه‌نیش‌توته نه‌و شاره که نه‌و به‌پایته‌ختی کوردستانی تورکیی ناویده‌بات. نه‌و هه‌تا ۱۰ی ئوکتوبه‌ر له‌و سلیمانی ماوه‌توه که به‌شاریکی بچ‌کۆله ناویده‌بات که ده‌که‌ویته نیوان دۆلکی روتل له‌بناری گۆیژه که زۆره‌ی سال بیناوه، به‌لام شوینه‌که‌ی ستراتیجییه بویه نوینه‌ریکی سولتانی تیدا دانراوه.

تینکو له‌شاری سلیمانی، چاوی به‌ والی عومه‌رپاشا که‌وتوو که یه‌کی‌کبوو له‌ پیاوه‌کانی نامیق پاشا. عومه‌رپاشا، تینکوی له‌مالی عه‌بدولرحمان به‌گ داناوه، که سه‌رکرده‌یه‌کی کورد بووه له‌وی شوینی بو ته‌رخانه‌ردوو.

ویرای نه‌و پینشوازییه گه‌رمه‌ی که عه‌بدولرحمان به‌گ لیک‌ردوو هه‌موو پنیستییه‌کی حه‌وانه‌ی خستوته‌به‌رده‌ست، به‌لام تینکو به‌هۆی نه‌و ماوه‌ی که‌رنیتینه‌یه‌ی که له‌پینج‌وین له‌سه‌رمادا به‌سه‌ری‌ردبوو، نازاری ریخۆله‌کانی توشی سکچوونی کردبوو، نه‌وش به‌ته‌واوه‌تی بیزاری کردبوو. تینکو زۆر باسی چه‌که‌و که‌رمه‌ی عه‌بدولرحمان به‌گ ده‌کات، که چیش‌تالینه‌ری تاییه‌تی بو گرتوو تاومکو خواردنی به‌سوودو باشی بده‌نی، هه‌روه‌ها کاتیک تینکو ویستویه‌تی له‌خپوته‌که‌یدا بمینیته‌وه، نه‌و خپوته‌که‌ی بو هیناومه‌ته باخچه‌ی مال‌که‌یه‌وه. تینکو ده‌لنیت که سی روژی یه‌که‌م له‌سلیمانی به‌هۆی سکئیشه‌و سکچوونه‌وه نه‌یتوانیوه ناچار بووه له‌خپوته‌که‌یدا هه‌ر پال‌که‌ویت و پشووبات. له‌وماوه‌یدا، عه‌بدولرحمان به‌گ و

خیزانه‌کە‌ی، بە‌رده‌وام سە‌ردانیان کردووه، هە‌روه‌ها عومە‌رپاشای والی و مە‌لا ئە‌حمە‌دی موفتی و نە‌قیب سە‌ید ئە‌فە‌ندی قازی شاری سلیمانیش لە‌گە‌ڵ چە‌ندین کە‌سی دیکە‌دا سە‌ردانیان کردووه، ئە‌وان لە‌ئێ‌و خۆیاندا جاروبار بە‌فارسیی قسە‌یان کردووه و دڵخۆشیان داوئە‌تە‌وه و ئومێ‌دی چاکبوونە‌وە‌یان بۆ کردووه. جگە‌ لە‌وه‌ی بۆ چاکبوونە‌وه‌ی پە‌نایان بۆ پزیشکی کوردە‌واریی بردووه‌و بە‌رده‌وام چای گیاییان پێ‌داوه، بە‌شێ‌وە‌یه‌ک رۆژی چوارە‌م توانیویە‌تی هە‌ستێ‌ته‌ سە‌رپێ‌ و سە‌ردانی عومە‌رپاشای والی بکات کە‌ بۆ خواردنی ژە‌می نیوەرۆ بانگێ‌شتی کردبوو.

والی لە‌و دیدارە‌دا، هە‌وڵی‌داوه بە‌قسە‌ی خۆش وا لە‌تینکۆ بکات ئە‌و سوکایە‌تی و ناخۆشییە‌ی بې‌ر بچێ‌تە‌وه کە‌ لە‌پێ‌نجوین لە‌لایە‌ن سألح ئە‌فە‌ندی بە‌رپرسی گومرگە‌وه بە‌سە‌ریهاتووه.

تینکۆ لە‌بارە‌ی شاری سلیمانیه‌وه، چە‌ند زانیارییه‌ک باسە‌دە‌کات، سە‌رە‌تا ئە‌و باسی کریستیانە‌ کلدانە‌ کاسۆلیکه‌کان دە‌کات کە‌ نزیک بە‌ سی خیزان بوون لە‌شاردا و دە‌لێ‌ت کە‌ بە‌پێ‌چه‌وانە‌ی کریستیانیه‌کانی شاری سنه، لە‌حاله‌تیک‌ی هە‌ژاری و کویرمە‌ه‌رییدا ژیاون. هە‌روه‌ها باسی باری ناله‌باری کۆمه‌لایه‌تیان دە‌کات و دە‌لێ‌ت کە‌ قە‌شه‌کانیان بۆ بە‌رێ‌کردنی ژیا‌نی رۆژانه‌یان کاری دروستکردنی بە‌ن و وریسن. هە‌روه‌ها تینکۆ بە‌شداریی لە‌بۆ‌نه‌یه‌کی نایینی ککلدانیه‌کانیش کردووه لە‌کلیسه‌که‌یان کە‌ ئە‌و بە‌گە‌ورێ‌کی دە‌چوینی کە‌ سە‌کۆیه‌کی لە‌قوری تێ‌دا دروستکرا بێ‌ت.

ئنج‌ا تینکۆ ناماژە‌ بۆ جووه‌کانی شارده‌کات و دە‌لێ‌ت سلیمانی پازده خیزانی جووی تێ‌دا‌بووه و باقی دانیش‌توانه‌کە‌ی کە‌ ده‌گاته‌ شە‌ش هە‌زار کە‌س وە‌ک تورکان موسلمان‌ی سوننە‌ن. شارە‌که‌ هیچ مۆنومێ‌نت و یادە‌مە‌رییه‌کی تێ‌دانیه‌، تە‌نانە‌ت هیچ خانوویه‌کی ناوازه‌شی تێ‌دا نییه‌، بە‌خانوی پاشاشە‌وه، شایه‌نی باسکردن بێ‌ت.

تینکو مارتینوس، هرچنده به‌هواوی له‌خوشییه‌که‌ی چاک نه‌بووه، به‌لام پئی وابوو که به‌گویره‌ی پبویست پشوی داوه، هر‌بویه پاش‌هوت روژ مانه‌وه له‌سلیمانی، له روژی ۱۰ ی ئوکتوبری ۱۸۶۷د، ئو شاره‌ی جیه‌یشت و به‌ریگه‌ی گونده‌کانی کیله‌سپی، ئه‌لاهی و باوه‌مردده و پاش‌پهرینه‌وه له‌ناوی تانجره‌و، گه‌یشتوته گوندی بیبیجهک و نانی نیوه‌روی له‌وئ خواردوووه، روژمه‌ی له‌که‌شوه‌هوایه‌کی خوش و شه‌مه‌که‌شی له‌دوخیکی سارداا به‌سه‌ر بردوووه. له‌روژی دواتردادا، واته ۱۲ ی ئوکتوبر، به‌ریگا پیناوپیچه‌کانی گوندی ته‌کید، که ئو به‌ریگه‌یه‌کی په‌رت و دولی قول و برینی ده‌ره‌ندی مه‌ترسییدار ناوی ده‌بات، به‌ره‌و چه‌مه‌مال رویشتوووه. ئو ده‌لئیت که چه‌مه‌مال سی مالی لیبوووه، به‌لام ده‌توانی که ویستگه‌یه‌کی سه‌ربازی لیره‌ بینی که سریه‌یه‌کی هیزی غه‌یره‌نیزامی لیبوو به‌رابه‌ری جه‌غه‌ربه‌گ. تینکو له‌لایهن جه‌غه‌ربه‌گه‌وه له‌خیره‌ته‌که‌یدا پیشوازیی لیکراوه‌وه هرله‌وئ چاوی به‌یوسف به‌گی جیگرو فەتاح ئەحمەد به‌گیش که‌وتوووه که کوپخای ناوچه‌که بووه. پاشتر تینکو کاتر می‌ر ۱۰ ی سه‌رله‌به‌یانی روژی ۱۳ مانگ له‌چه‌مه‌ماله‌وه به‌ره‌و که‌رکوک که‌وتوته‌رئ و شه‌ش فرسه‌خی نیوانیانی به‌هوت سه‌عات بریوه و به‌شه‌که‌تی و ماندوینییه‌کی زور خوی کردوووه به‌که‌رکوکدا. خوی ده‌لئیت که ئو شه‌وه‌ی زور به‌ناخوشیی به‌سه‌ر بردوووه له‌وئ له‌مالی کلدانییه‌ک ماوته‌وه که ناوی خواجه یوسف بووه و پیاویکی کویر بووه، که ژنبراکه‌ی به‌ناوی خواجه موسی و کوره‌که‌ی به‌ناوی ئه‌ندریا له‌گه‌لی ژیاون.

تینکو پاش‌هوه‌ی باسی بینینی تاغی پاشای والی که‌رکوک ده‌کات، دینه‌سه‌ر باسی که‌رکوک و ده‌لئیت که شاریکی دیرینه و شوینی حه‌وانه‌ی ئه‌سه‌که‌نده‌ری مه‌زن بووه کاتیک له‌هه‌ولیره‌وه به‌ره‌و بابل رویشتوووه، ئنجا قسه‌کانی گه‌ریده نیپور ده‌گیریته‌وه سه‌باره‌ت به‌که‌رکوک، که "له‌بنار گردیکه‌وه بنا‌تاروه وه‌ک قه‌لایه‌که که سی مزگه‌وتی تیدایه، ده‌وتریت گوره‌کانی په‌یامبه‌ران دانیال، میخائیل، حنایا و عزریا له‌وین. موسولمانه‌کان ریگه به‌جوله‌که‌کان ناده‌ن له‌وئ

بمئننهوه، چل خیزانی کلدانی و نهستورییش ههن که بوونهته پهیرهوی
کلئسای رۆمانی."

ئهو دهلئیت که ئهمرۆ لهکمرکوک دووسهد بۆ سێسهده خیزانی کلدانی
و شهده خیزانی جولهکمش ههن لهتیکرای ده بۆ دوازده ههزار کەس.
نزیک به ده کلئسای لئیه که میژوووهکهی بۆ رۆژانی بهرای
کریستیانی دهگهریتهوه. ههروهها تینکو سهردانی گوندی قۆریه
کریستیانی کردوه لهنزیک قهلاهی کمرکوک.

تینکو مارتینۆس، لهروژی ۱۷ی ئۆکتۆبهری ۱۸۶۷دا، کمرکۆکی
لهریگهی گوندی قۆریهوه بهرو نالتون کۆپری جیهیشتوووه. ئهو بهلاهی
بیره نهوتهکانی بابهگورگوردا تیهپریوه دهلئیت که لهماوهی دیریندا
نهفتاو مادهی بیتومینیان لیدهرهیناوه بۆ رهنگکردنی دیوارهکانی
شارهکانی بابل و ناشووری کۆن. ئهو پاش برینی ریگهییهکی
گردۆلکهیی، گهیشتوته گوندی نالتون کۆپری. ئهو ریگهکهی بههاولهی
شهش کلدانی خهلهکی تلکیف بریوه که لهبهغدا کاریان کردوووه
بهباشی چهکاربوون. تینکو باسی ئاو و پرده بهردینهکهی نالتون
کۆپری دهکات و دهلئیت لهکۆندا ئهو گونده خانوی زۆر جوانی لیبوووه
بهلام ئیستا که بۆته ویرانه. تینکو لهئیوارهی ۱۸ی ئۆکتۆبهردا
گهیشتوته (ئهردیل/هولیر)، که بهبروای ئهو ریگهکهی کمرکوک-
هولیر هاوشیوهی دریزهوهبووی ههمان بیابانی ریگهی سامهرا-
بهغدایه لهسهه رووباری دیجله. ئهو پێش ئهوهی بچینه هولیرهوه
لهگوندی قوشتهپه وچانکی داوهو پاش برینی ریگهییهکی پینج
کاتزمیری بهپێ، گهیشتوته هولیر. لهوئ ئهو نامهیهکی پاشای
سلیمانی داوته فههمانداری هولیرهوه ئهویش تینکۆی ناردوته مالی
پیاویک بهناوی نادرئاغا، که وهک تینکو دهلئیت پیاویکی پۆخل و
مایهی بیزاری بوو، بۆیه لهوئ نهماوه لهمالی محهمهد موعین
ئهفندی جیگیربووم. تینکو پاشان لههولیرهوه بهرو موسل
رۆیشتوووه لهوئشهوه بهرو ههلب و سوریو پاشتریش فلهستین.

dans le dessein d'aller passer l'hiver à Bagdad. Pendant mon séjour de près de cinq mois dans cette cité des kalifes, j'eus tout le loisir d'étudier les ruines voisines de Babylone et de visiter Kerbela, ce lieu saint révééré des Chiïtes.

En mai 1867, j'abandonnai Bagdad et retournai à Téhéran par une autre route, qui me fit voir Samara, Kirmanchah et Hamadan (*Ecbatane*). Au mois de septembre, je quittai définitivement la capitale persane et me dirigeai vers la Syrie, avec l'intention d'aller m'établir pour quelque temps à Alep. Mes principales stations, dans ce voyage, furent : Hamadan, que je connaissais déjà, Senné, capitale du Kurdistan persan, Souleimanieh, chef-lieu du Kurdistan turc, Kerkouk, Mossoul (*Ninive*), sur le Tigre, Mardin, Diabekir et Orfa (l'ancienne *Edesse*). Arrivé d'Orfa à Alep, au mois de novembre 1867, je séjournai dans cette dernière ville jusqu'au printemps de l'année suivante.

Parti d'Alep à la fin de mars 1868, j'arrivai le 1er mai, et en passant par Antioche, au port syrien d'Alexandrette, d'où je repartis presque aussitôt pour me rendre, par mer, en Palestine, touchant successivement à Latakieh, à Tripoli, à Beyrouth, à Saïda (*Sidon*), à Sour (*Tyr*), à Saint-Jean-d'Acre et à Jaffa. Pendant deux mois, je parcourus la Terre-Sainte, de Caïfa au Mont-Carmel, du Mont-Carmel à Nazareth, de Nazareth au lac

CHAPITRE II

Kùrdistan turc. — La Quarantaine de Pindjwin. — Souleimanieh. — Kerkouk. — Erdebil (Arbéles). — Alexandre et Darius. — Arrivée à Mossoul (Ninive). — Histoire et description de cette ville.

J'ai oublié de dire que pendant mon court séjour à Téhéran, au mois d'août précédent, la présence du choléra y avait été signalée, jetant la terreur parmi cette population souvent et cruellement éprouvée par le redoutable fléau. Cependant, à la date de mon départ, les ravages étaient si peu considérables, que l'on comptait à peine huit à dix cas par jour. Mais au fur et à mesure que je m'éloignais de la capitale persane, les nouvelles devenaient plus alarmantes, soit que l'épidémie progressât avec rapidité, soit plutôt par l'effet d'une frayeur contagieuse qu'accroissaient de proche en proche les bruits exagérés répandus par les voyageurs le long de la route.

Dès Hamadan, j'apprenais que le nombre des victimes était journellement d'une cinquantaine; à Sennéh, on disait cent; c'était deux cents sur le territoire turc.

Les Orientaux, dans leur fatalisme, n'avaient jamais usé des *quarantaines* pour se préserver de l'invasion des

maladies épidémiques et même les plus certainement contagieuses. Mais on se souvient de l'émotion que produisit, vers cette époque, l'apparition, en Europe, du choléra-morbus, apporté par les pèlerins revenus de la Mecque. Une convention diplomatique imposa à la Porte, pour l'avenir, l'emploi des moyens préservatifs usités en Occident. De telles précautions contrariaient fort l'apathie turque, pendant que cette exigence européenne froissait l'amour-propre national; aussi ce fut avec un sentiment très-prononcé d'irritation et de mauvais vouloir que les quarantaines furent établies, et, à l'occasion, rien de ce qu'on peut faire subir aux Européens en fait de malices et de vexations, ne leur fut épargné. Dès Daskeran, j'avais appris que je trouverais probablement à Pindjwin un fonctionnaire spécial envoyé de Constantinople, avec des pleins pouvoirs, pour organiser les mesures de surveillance nécessitées par la situation sanitaire de la Perse. En arrivant dans ce bourg, je sus qu'on l'attendait d'un moment à l'autre.

Le premier qui me reçut fut le maître de la douane, et j'appris malheureusement par lui que le Mudir civil, à qui j'étais recommandé, était en tournée pour quelques jours⁽¹⁾. A cause des circonstances j'avais eu l'attention d'établir mon campement à quelque distance du bourg, quand, vers le soir, je vis arriver d'abord le harem du chef de la Quarantaine et bientôt ce personnage lui-même. Sa vue ne m'annonçait rien de bon. Il est impossible, en effet, d'ima-

(1) Le *Mudir* turc est à peu près ce qu'est le *Ketkhoda* persan; il cumule les fonctions administratives et la police. *Mudir* veut dire *maître* ou *chef*.

giner rien de plus mal bâti et de plus répugnant à la fois, que ce petit homme avec son gros ventre qui s'avavançait en ballonnant, péniblement aidé par deux jambes courtes et enflées comme deux poteaux mal équarris. Ce buste difforme était surmonté d'une face blafarde, aux joues pendantes, animée par deux yeux de fouine où perçait la haine bestiale du chrétien. Avec un pareil physique Salèh-Effendi (c'était son nom) ne pouvait être que grossier et insolent. N'écoutant même pas mes observations, il me condamna, le mot n'est pas de trop, à une séquestration de huit jours dans ce qu'il lui plut d'appeler la mosquée du pays. Cette soi-disant mosquée consistait en une longue pièce carrée, fermée seulement de trois côtés, comme un *talar* persan. On y entre par une petite porte qui fait face au côté ouvert, lequel domine le sol de quelques pieds. Là-dessous, se trouvait un tas d'ordures accru, chaque jour, par les Turcs qui avaient choisi cet endroit pour la satisfaction de leurs plus sales besoins. A vingt pas, en face, existe une petite enceinte en pierres, au milieu de laquelle est un bassin, ombragé par un saule magnifique. C'est là qu'on faisait les prières pendant que j'occupais la véritable mosquée, qui, quoique ouverte, sert parfaitement pendant l'hiver. les Kurdes se souciaient peu du froid, contre lequel ils sont aguerris dès leur plus tendre enfance. J'étais dans ce lazareth improvisé sous l'œil de mon gardien, de mon geôlier plutôt, le Mudir de la Quarantaine, comme il se faisait appeler, lequel habitait à une cinquantaine de mètres, de l'autre côté du ruisseau qui coule près de la mosquée.

Le lendemain de mon arrivée, je reçus sa visite. Je n'avais rien à attendre de lui, à en juger par un de ses

propos qui me fut rapporté. « Voilà un *Frenqui*, avait-il » dit à mon tshalwadar, qui pourra témoigner qu'en Turquie les quarantaines ne sont point un jeu. » Aussi m'attachai-je à lui rendre la plus désagréable possible cette visite, qu'il me faisait évidemment pour me narguer. Elle avait de nombreux témoins ; mes domestiques d'abord, prisonniers comme moi, ensuite les quatre zaptiés, hommes de police, qui accompagnaient le mudir, et enfin une vingtaine de Kurdes que la curiosité avait groupés devant l'ouverture de la mosquée. Lorsque Saléh-Effendi entra, j'étais assis sur mon lit de voyage, que j'avais fait dresser dans un coin. Je ne bougeai point, et comme le mudir ne m'avait point salué en entrant, je me dispensai, à mon tour, de le saluer. De blafard, son visage devint cramoisi. N'ayant rien pour s'asseoir, il fut bien forcé de rester debout, et complètement interloqué par cette réception, après avoir pendant quelques instants roulé de grands yeux, il sortit brusquement au milieu des ricanements des Kurdes qui avaient assisté à sa déconvenue et en paraissaient fort aises. Saléh-Effendi avait voulu m'humilier, en m'exposant ainsi en public comme une sorte de bête curieuse ; il n'avait fait que provoquer en ma faveur une plus grande sympathie de la part de cette population native qui respecte l'Européen autant qu'elle hait le Turc.

Les huit jours passés là me parurent un siècle. Le troisième, le mudir civil, Ahmet-Beg, étant rentré de ses courses, ne craignit pas de venir me voir et chaque jour il renouvela sa visite. Il m'apprit qu'il était cousin germain de Mahamet-Pacha que j'avais connu gouverneur à Kerbelah, comme lui d'origine kurde. Cette famille, la

vérité m'oblige de le dire, s'est enrichie, de père en fils, par le pillage comme tant d'autres chefs de tribus de ces environs de Souleimanié. Autrefois indépendants de la Porte, ces chefs vivaient en vrais brigands, commettant les plus grands excès, indifféremment contre les Turcs et les chrétiens, et, pour un rien, joignant le massacre à la rapine. Leurs descendants sont aujourd'hui soumis et le mudir de Pindjwin passe pour l'un des hommes les plus civilisés de la contrée. Il s'en vantait lui-même et quoique ses entretiens, à cause de son ignorance de toutes choses, m'aient souvent été cause d'un mortel ennui, je dois rendre justice à la complaisance et à la bonté dont ce brave homme ne cessa d'user à mon endroit. Son crédit n'alla pas jusqu'à faire lever mon inepte séquestration, mais pendant les trois derniers jours, il m'obtint de mon féroce cerbère la permission de faire à cheval, dûment accompagné, quelques petites excursions. Quant à lui, il me comblait de prévenances et m'envoyait tantôt du miel, qui est exquis et tout parfumé par les fleurs des montagnes, tantôt une perdrix, un quartier de mouton, etc., refusant tout paiement pour me soulager, disait-il naïvement, dans les frais d'un si long voyage.

Mes trois ou quatre promenades tout près du village n'eurent lieu que vers le coucher du soleil. Je n'avais qu'à me louer des habitants que je rencontrais et qui me prévenaient par un salut très-sympathique; les femmes non voilées me montraient de jolis visages. Les habitations sont mieux construites que celles que j'avais rencontrées jusque-là. Les cours sont entourées de fortes haies en joncs tressés pour se mettre à l'abri des voleurs. Pindjwin compte environ deux cents maisons dont une quin-

zaine appartiennent à des juifs, qui sont, ici, sous la direction spéciale de leur chef ou ketkhoda du nom de Levi-Aly. Ces juifs s'occupent surtout de drogues et de

médecine. Dans tout le Kùrdistan, ce sont eux qui fabriquent les belles couleurs avec lesquelles on teint les fils de soie, de coton et de laine qui servent à la confection de ces superbes tapis, principale industrie du pays. Ils

se sont même, à cet effet, disséminés dans toutes les contrées, et presque dans chaque village, de Sennéh à Souleimaniéh, on trouve une famille juive faisant ce commerce. Les couleurs qu'on emploie sont exclusivement végétales. Le beau jaune est produit par l'écorce de la grenade, le noir avec une substance tirée des Indes; il y a, en outre, dans le Kùrdistan, un arbre appelé le *Zalou*, dont les juifs sont parvenus à extraire cinq couleurs différentes, suivant qu'ils s'adressent à l'écorce, au bois,

à la feuille ou à la fleur. Ils tirent d'autres nuances du *sendjits* ou caroubier qui ressemble tant à l'olivier par le feuillage et pour le fruit. Les plus riches tapis et les châles kùrdes, dont quelques-uns sont fort beaux, se font

avec la laine excessivement soyeuse des chèvres dites d'*Angora* qu'on élève en très-grand nombre dans la contrée. Rien de joli comme la toison de celles de ces chèvres qui sont blanches, avec leur robe ornée de milliers de boucles argentées.

La vue, du haut des collines qui entourent Pindjwin, est monotone, mais grandiose. De quelque côté qu'on jette les yeux, ce n'est qu'une succession de chaînes de montagnes surgissant l'une derrière l'autre, et toutes couvertes des mêmes forêts de chênes verts, mêlés d'arbrisseaux plus petits. Partout, également, croît la vigne sau-

vage, rampant à terre ou s'accrochant après les arbres.

Ce bon Ahmed-Beg prenait toutes les précautions possibles afin que je ne fusse pas volé, et chaque nuit, il faisait veiller une douzaine d'hommes autour de ma demeure dans l'intérêt de ma sécurité. Dans une seule nuit, il envoya jusqu'à quatre fois pour voir s'il n'était rien arrivé à mes lévriers. Il y a une quantité d'ours dans le pays, qui descendent le soir, jusqu'au milieu des jardins; ils sont pareillement friands des fruits, de sorte que les habitants se voient obligés de veiller dans leurs vergers, non-seulement contre les voleurs, mais aussi contre les ours.

De mon lazareth je voyais trois fois par jour les musulmans, qui sont ici du rite sunnite, faire leurs prières. Ils se mettent sur plusieurs rangées, les uns derrière les autres; un mollah se tient en avant et invoque trois fois le nom de Dieu *Allah! Allah! Allah!* puis tous marmotent la même prière et l'on dirait, pendant un quart d'heure, un grand bourdonnement d'abeilles. Ces costumes de différente couleur, ces turbans également bariolés, ce mélange d'hommes de guerre avec leurs grands pistolets et leur khanar (épée courte) et de vieillards, dont quelques-uns centenaires, tout cet ensemble composait un tableau bien fait pour tenter et inspirer un peintre.

L'une des visites qui m'intéressa le plus, fut celle de deux Derviches qui arrivaient du *Khokand*, accomplissant pour la seconde fois le pèlerinage de la Mecque. Ils étaient vingt-trois à faire ce voyage et ils avaient suivi une caravane retenue comme moi, mais moins sévèrement, en quarantaine. Ils me racontèrent qu'ils avaient mis six mois pour venir du Khokand jusqu'à Téhéran. D'après ce qu'ils me disaient, les négociants de la ville de Khokand,

Le gouverneur, Omer-Pacha, était une créature de Namik-Pacha, lequel m'avait remis pour lui, en partant de Bagdad, une lettre particulière de recommandation jointe à mon *bouyourouldi* ou passeport. Dès la veille, je lui avais fait remettre le tout par mon domestique Jussouf, détaché en avant pour le prévenir de mon arrivée. Jussouf m'attendait à une demi-lieue de la ville, en compagnie d'un chef kürde de grande mine, nommé Abdou-Rhaman-Beg, dont la maison avait été désignée par le pacha pour me recevoir. Celui-ci, en termes des plus cordiaux, se mit entièrement à ma disposition. Mais la véritable détention que je venais de subir, l'état de maladie et de surexcitation nerveuse dans lequel m'avaient mis les dix jours précédents me rendaient d'humeur peu accommodante. Ce fut, pendant le reste de la journée, un long débat, que je me reproche, entre ma mauvaise humeur croissante et l'inépuisable complaisance de cet homme. Arrivé devant sa maison, je refusai d'y entrer, alléguant que je voulais m'établir sous ma tente. Il s'empessa d'en faire dresser dans son jardin une fort belle à lui. Je dis qu'il me fallait la mienne, quoique de beaucoup plus petite, entendant être chez moi. Cette scène, dont je reconnais tout le ridicule, se renouvela à l'occasion du manger. Pour me bien traiter, le brave homme avait engagé un cuisinier qui, à l'heure du diner, me servit un très-confortable repas. Même refus : je voulais ma cuisine à moi, afin d'être bien sûr qu'on ne m'empoisonnerait pas dans un pays où l'on avait juré ma mort. Je ne savais véritablement plus ce que je disais, m'exaltant moi-même en parlant. Mon hôte ne répondait rien et restait là consterné. A la vue de ce réel chagrin qui assombrissait sa belle et bonne figure,

mon exaltation tomba peu à peu, et lui tendant la main : « Non, lui dis-je enfin, vous êtes bon et j'ai confiance en vous. » J'acceptai son dîner, qu'on resservit dans sa grande tente, où je fis également porter mon lit. Je n'ai jamais vu un homme plus heureux, quoiqu'il ne me fût guère possible de faire honneur à son repas.

Les trois premières journées se passèrent sous la tente et presque sans sortir du lit. J'étais réellement malade, les entrailles en feu, pas d'appétit et un accablement de tous les membres, avec fièvre, qui m'inquiétait. C'était le commencement d'une affection dyssentérique qui ne me quitta point pendant tout le reste de mon voyage. Mes fatigues antérieures y étaient pour quelque chose, mais les froides nuits de Pindjwin avaient déterminé le mal. Je fus parfaitement soigné par mon hôte, Abdou-Rahman-Beg, ainsi que par sa famille, et de nombreuses visites vinrent, dès le lendemain de mon arrivée, me témoigner de l'intérêt qu'on me portait. La première fut celle d'Omer-Pacha. Lui sorti, ce fut le tour du Mufti, Mollah-Ahmet ; puis vint le Kadi, Nakieb-Seyid-Effendi, bientôt suivi de plusieurs autres. Je les entendais s'entretenir en persan et à demi-voix de mon état. Ils n'en auguraient rien de bon, et croyant que je ne les comprenais point, ils se communiquaient leurs inquiétudes. « Je ne crois pas qu'il s'en tire, » disait l'un. — « D'ailleurs jamais Européen n'est sorti d'ici, » ajoutait un autre. — « Ainsi, leur dis-je, vous me croyez bien malade ? » Ils hésitaient à me répondre : « Dieu est grand ! s'exclama enfin l'un d'eux. » — « Oui, repris-je, il est grand, mais il est bon aussi, et il ne voudra pas que je meure loin de ma patrie et de ma famille. » Ce fut pour moi comme un coup de fouet, sous

café et en fumant, dans des pipes turques, de l'excellent tabac de Latakieh, dont le Pacha m'avait fait présent.

Souleimanièh compte une trentaine de familles chaldéennes (catholiques), pauvres, misérables, à la différence des chrétiens de Sennèh, qui sont presque tous dans l'aisance. C'est là le reste d'une chrétienté autrefois florissante, mais cruellement décimée par le fanatisme kùrde. Opprimés, pillés, massacrés, les Chaldéens, emportant leurs vases sacrés, se réfugiaient au désert. Aujourd'hui la persécution a cessé; ces chrétiens ne sont même plus tracassés: ils n'ont pu se relever toutefois, et vivent, je dois le dire, dans une abjection profonde, dont ne peuvent certes les retirer leurs deux prêtres, qui s'étaient empressés de venir me voir.

Oncle et neveu, mariés l'un et l'autre, se détestant cordialement, ils étaient en guerre continuelle, et lorsqu'ils se mettaient en état d'ivresse, ce qui arrivait souvent, leurs querelles, parfois, dégénéraient en pugilat. Quelques jours auparavant, sur la plainte du neveu, qui avait reçu la plus forte dose de coups, l'oncle avait été condamné par le Pacha à vingt-quatre heures de prison. Chacun de leur côté, en se diffamant réciproquement, ils vinrent me demander une aumône que je ne pouvais refuser à leur trop réelle misère. Dans cette partie du Kùrdistan les prêtres chaldéens sont obligés, pour vivre, d'exercer un métier; ceux-ci étaient fabricants de cordes. Voulant me témoigner leur reconnaissance, ils m'annoncèrent qu'ils allaient célébrer une messe pour le retour de ma santé et l'heureuse continuation de mon voyage, m'invitant à y assister. Je m'y rendis, j'en fais l'aveu, par pure curiosité. Ce fut une transformation véritablement surprenante, et

je ne saurais assez louer la dignité de l'oncle, qui officiait, et la parfaite tenue du neveu, qui l'assistait. L'église de Souleimaniéh n'est qu'une grange avec un autel d'argile. La cérémonie fut vraiment touchante, surtout au moment de l'élévation : le prêtre tenant l'hostie consacrée avec ses deux mains, se tourne vers les fidèles et l'élève par trois fois au-dessus de sa tête pendant que l'assistance fait un grand bruit comme à l'office du Vendredi-Saint, qu'on appelle les Ténèbres. Souleimaniéh compte, en outre, une quinzaine de Juifs. Le reste de la population, qui peut monter à six mille habitants, est musulman du rite sunnite ou turc. Je n'ai décrit aucun monument ; la ville n'en possède aucun, pas même la résidence du Pacha, qui mérite une mention.

Suffisamment reposé et me croyant guéri, je me remis en route dans la matinée du jeudi 10 octobre. Cette première journée me conduisit à *Kelespi*, village insignifiant, en passant par *Allay, Bao, Merdèh*, qui sont de véritables hameaux, et en traversant une assez mauvaise rivière appelée le *Tadjeroud*. Je n'y trouvai, pour m'abriter, qu'une sorte de grange mal fermée, triste gîte vu ma situation, car, dès les premières heures de cheval, la fièvre m'avait repris. Le temps était cependant superbe pour la saison, froid la nuit, mais, dans la journée, le plus beau soleil. L'étape du lendemain m'amena au village de *Tekiéh*, après une station à *Bibidjek* pour le déjeuner. La route de la veille était encore passable ; celle de ce jour me remit dans les montagnes, où je retrouvai ces sentiers de chamois qui m'étaient si connus. Le 12, ce fut pis encore. Quoique plus en plaine, on chemine sur un sol excessivement tourmenté, déchiré, à chaque instant,

par des ravins profonds et d'un passage parfois dangereux. On arrive ainsi à *Tshemtschemâl*, modeste agglomération d'une trentaine de maisons, mais où l'on voit une station militaire composée d'une compagnie de cent *haïta* (troupes irrégulières). Leur commandant, *Jaffer-Beg*, m'offrit très-gracieusement l'hospitalité dans sa tente où nous passâmes agréablement la soirée en compagnie de *Jussout-Agha*, son second, et de *Feth-Ahmet-Beg*, le mudir du lieu. Mais j'avais hâte d'atteindre Kerkouk, qui n'est qu'à six lieues. La lune se levant à peu près pleine, me décida à me mettre en route vers dix heures.

Après une marche de sept heures, j'arrivai, le dimanche 13 octobre, à Kerkouk, fatigué, harassé et tremblant la fièvre. Ce fut pour moi une rude nuit, passée au milieu d'assez hautes montagnes, quoique avec un chemin plus praticable. Je descendis chez un Chaldéen catholique, qui me céda sa maison, dans le quartier chrétien. Le chef de la famille, *Gadja-Jussouf*, complètement aveugle, vivait avec son beau-frère, *Gadja-Mouça*, et le fils de celui-ci, du nom d'André (Éndri). J'eus grandement à me louer de l'excessive bonté de ces braves gens, chez lesquels j'avais été logé par le gouverneur lui-même, *Taghi-Pacha*, que j'avais prévenu de mon arrivée.

Kerkouk est ancien. Les uns (Olivier, Ritter,) y voient la *Mennis* de Quinte-Curce, cette ville où Alexandre se reposa en allant d'Arbèles à Babylone; les autres adoptant l'opinion de d'Anville, l'identifient avec la *Kerkoura* de Ptolémée. Voici ce qu'en disait Niebuhr au siècle dernier : « Cette ville est située au pied d'une colline escarpée. La colline est entourée d'un mur et sert de citadelle. On y voit trois mosquées dont l'une contient,

dit-on, les tombeaux des prophètes Daniel, Michaël, Hanania et Azaria. Les mahométans ne permettent pas aux juifs d'y faire leurs dévotions. Il y a environ quarante Chaldéens ou Nestoriens, qui se sont ralliés à l'Église romaine (1). » Aujourd'hui on compte à Kerkouk de deux à trois cents chrétiens et une centaine de familles juives, sur une population de douze à treize mille âmes. Les murs qui entourent la colline, ou plutôt le monticule factice élevé sur un terrain uni, présentent un caractère de haute antiquité, peut-être assyrien. On montre, dans une ancienne église devenue une mosquée, le tombeau qu'on dit être celui du légendaire Thomas-Ghair, général du roi Chahpour. Une dizaine d'églises, datant des premiers temps du christianisme, ont été ainsi converties en mosquées. Indépendamment de celle à laquelle est attaché le souvenir du prophète Daniel, il en est une autre qui contiendrait, disent les mêmes naïves traditions, la tombe de la Vierge. Ces divers monuments, construits en belle pierre, n'ont cependant rien de remarquable. Une petite rivière, le *Toussi-Teshai* passe à Kerkouk. De l'autre côté se trouve le *Seraï* ou palais du gouverneur, maison d'apparence peu princière, mais vaste et commode. J'en pus juger, le lendemain de mon arrivée, en répondant à l'aimable invitation que m'avait adressée Taghi-Pacha de venir déjeuner avec lui. Celui-ci, comme le Pacha de Souleimaniéh, s'attacha, par ses prévenances, à me faire oublier ma mésaventure de Pindjwin. En sortant de chez lui, j'allai faire une promenade au village chrétien de *Koria*, que l'on rencontre à peu de distance du *Seraï*,

(1) *Voyage*. Tome II, pag. 272.

entrecoupé de jardins où l'on voit de fort beaux oliviers et d'autres arbres à fruits d'une vigoureuse végétation. Il y avait là aussi plusieurs églises ou chapelles qui sont aujourd'hui autant de mosquées presque ruinées. La plus grande, toutefois très-simple, sert encore au culte chaldéen catholique. Le bon prêtre, qui y est attaché, m'en fit les honneurs avec une complaisance pleine de courtoisie. Une journée m'avait suffi pour tout visiter; les deux suivantes furent passées dans un repos complet, qui, évidemment, était mon meilleur remède.

Le quatrième jour, c'est-à-dire le jeudi 17 octobre, je quittai Kerkouk. La route, dirigée en plein nord, passe d'abord par le village de *Koria*, et s'enfonçe ensuite dans un désert coupé par des déchirures volcaniques. Une éminence montre un petit cratère d'où sortent des feux, appelé *Baba-Gürgür*. Là aussi se voient d'abondants puits de naphte dont on tirait le bitume qui servait d'enduit pour les murs de Babylone et d'autres villes d'Assyrie (1). Je m'arrêtai pour déjeuner dans un caravanseraï, située sur le bord d'un maigre ruisseau, au milieu de rochers solitaires et arides. En sortant de ce site sauvage, on descend dans une plaine marécageuse où, à chaque instant, la marche est embarrassée par des mares et des cours d'eau. Une ceinture de petites collines, formées d'un gravier compacte, borde cette plaine au nord. C'est après l'avoir franchie qu'on arrive au bourg d'*Alloïn-Küpri*, bâti sur la rivière appelée le *Petit-Zab*, le *Caprus* des Grecs, dont le nom semble se retrouver dans celui du bourg.

(1) Ce sont, on n'en s'aurait douter, les réservoirs bitumineux dont parle Quinte-Curce.

— 00 —

Cette rivière prend sa source dans la chaîne du Djebel-Tak (l'ancien *Zagros*) qui sépare le **Kürdistan** de l'Aderbeïdjan, et va se jeter dans le Tigre, à une quinzaine de lieues d'Altoùn-Küpri. J'avais fait route, depuis Kerkouk, en compagnie de **six Chaldéens chrétiens, de Tel-Keïff**, village près de Mossoul, gens robustes et qui voyageaient bien armés. Ils s'étaient employés dans le service des bateaux à vapeur du Tigre, dont le siège est **à Bagdad** et ils s'en retournaient dans leur pays, après avoir gagné quelque argent.

Altoùn-Küpri mérite bien le nom de « misérable petite ville » que lui donne l'intrépide voyageuse Mme Ida Pfeiffer, laquelle y passa quelques heures, vingt ans avant moi, en se rendant de Bagdad à Mossoul. Ce grand bourg est construit dans une île formée par les deux bras du Petit-Zab, qu'on traverse sur deux ponts en pierre d'inégale grandeur, mais d'une construction magnifique, datant selon toute apparence, de l'époque romaine. Les indigènes appellent le **Petit-Zab**, fort large malgré son nom, *Attoun-Sou* (*l'Eau-d'Or*), plutôt parce que son eau est excellente et fertilise la contrée, qu'à cause des quelques paillettes qu'on ramasse dans son lit. Je vis, là, plusieurs *keleks* chargés de grains qui se disposaient à partir pour Bagdad. Je n'ai rien autre chose à dire d'Altoùn-Küpri, qui compte cependant de sept à huit mille âmes. Autrefois on y voyait un beau caravansérai ou khan, aujourd'hui ruiné. J'en repartis dès le 18, dans la soirée, malgré les instances du mudir **Mahmoud-Agha**, qui me fit une amicale visite dans ma tente, car j'avais mieux aimé camper, et me donna quelques indications utiles pour la suite de ma route jusqu'à Mossoul, en passant **par Erbil**.

D'Altoûn-Kûpri à Erdibil ce n'est qu'un désert semblable à celui que j'avais suivi en me rendant de Bagdad à Samara, le long du Tigre. La distance est coupée par un repos placé au village de *Koschtepeh*, où j'arrivai au milieu de la nuit, que j'achevai dans un divan-khanèh fort délabré et infesté par une nuée de chauves-souris pour lesquelles ma présence semblait au plus haut point impertinente. Je leur quittai la place de grand matin et entamai une nouvelle marche de cinq heures à travers le désert, en longeant, mais de très-loin, une chaîne de montagnes qui montre, sur la droite, ses versants et ses sommets également arides. Je remarquai, sur la route, trois ou quatre de ces tertres ou buttes, appelées *tépèhs*, amoncellements de débris antiques, recouverts de terre, indiquant que jadis, cette contrée solitaire était très-peuplée. Les gazelles seules s'y promènent en sécurité et s'arrêtaient, simplement curieuses, pour nous regarder passer. Il était midi lorsque nous atteignîmes le faubourg d'Erdibil. J'avais envoyé un domestique pour annoncer mon arrivée au gouverneur ou mudir à qui le pacha de Souleimanièh m'avait recommandé. Par ses ordres je fus conduit à la maison d'un nommé Nadir-Agha; mais je la trouvai si sale et si dégoûtante, que je ne pus me décider à y rester, et l'on me donna, en place, celle d'un certain Mahamet-Effendi, infiniment préférable, où je m'installai très-commodément avec tout mon monde.

Voici une ville dont le nom antique (*Arbèles*) est l'un des plus retentissants de l'histoire, car il est lié au souvenir de la grande victoire d'Alexandre sur Darius qui décida du sort de la Perse. Cependant la bataille n'eut lieu qu'à une assez grande distance d'Arbèles, à Gaugamèles.

کوردستان و پرۆسه‌ی ریفۆرمی نیمپراتۆری عوسمانیی

له‌لایه‌ره ٢ی ژماره ٣٨١٣ی رۆژنامه‌ی (LA PRESSE) که به‌زمانی فهره‌نسیی له ١ی ئۆکتۆبه‌ری سالی ١٨٤٦دا، له‌که‌مه‌دا چاپ و بلاوکراوه‌ته‌وه، بابه‌تییکی له‌باره‌ی پرۆسه‌ی چاکسازییه‌کانی نیمپراتۆریی عوسمانیی تێدایه‌ سه‌بارته‌ به‌و گۆرانکارییه‌کانی که پاشا فهرمانی گۆلخانه‌و له‌قۆناغی ته‌نزیماتدا به‌سه‌ر نیمپراتۆرییه‌که‌دا هاتووه، کاریگه‌ریی ئه‌و گۆرانانه‌شی له‌سه‌ر سه‌ره‌جهم دۆخی گشتیی و په‌یه‌ه‌ندیی بای عالی به‌ دانیشتوانه‌ کریستیانیییه‌کانی نیمپراتۆرییه‌که‌وه خستۆته‌ به‌رباس. بابه‌ته‌که‌ ئاماژه‌ی به‌وه‌ داوه، که سیاسه‌تی نوێی سولتان پشتی به‌ستووه‌ به‌ که‌سانی رۆشنیرو دلسۆزی وه‌ک عه‌لی ئه‌فه‌ندی له‌ وه‌زاره‌تی ده‌ره‌وه‌و دوورخستنه‌وه‌ی ئه‌و ره‌گه‌زه‌ کۆنه‌په‌رستانه‌ی وه‌ک ره‌ئوف پاشایه‌ که سه‌ر به‌سیستمه‌ کۆنه‌که‌ن.

هه‌ر له‌م باس و خواسانه‌دا، بابه‌ته‌که‌ دێته‌ سه‌ر باسی کوردستان و ده‌لێت :

"پێشنه‌وه‌ی له‌ سه‌رنجه‌ گشتییه‌ لێبینه‌وه‌ که سه‌بارته‌ به‌حاله‌تی ئێستای نیمپراتۆریی عوسمانیی، بروامان وایه‌ که پێویسته‌ ئاماژه‌ به‌دوو رووداو بده‌ین ئه‌وه‌یش ملێیکه‌چکردن و به‌شارستانییه‌کردنی کوردستان و دامه‌زراندنی سیستمیکی په‌روه‌ده‌یی و فێرکردنی گشتگیرو به‌رفراوانه‌. کوردستان هه‌رمیکی به‌رفراوانی نیمپراتۆرییه‌ تورکییه‌که‌یه‌، که ئاسیای بالۆ ئێران و پاشالکی به‌غدا سنوره‌کانی پێکدین. ولاتیکی زۆر به‌پێته‌ به‌لام شاخاوییه‌، دانیشتوانه‌که‌ی به‌هیز و ده‌توانن باش هه‌لبسورین و کاربکه‌ن، کشتوکال و سامانه‌ مادییه‌که‌ی ده‌بنه‌ داهاتیکی گه‌وره‌ بو‌ تورکیا، ئه‌گه‌ر ده‌ره‌به‌گ و جه‌رده‌کانی ده‌ستویوه‌ندیان له‌گوندو ریگا سه‌ره‌کییه‌کانی کوردستان بالۆه‌یان پێیکری. له‌شکری عوسمانی زۆر جار چوونه‌ته‌ کوردستان به‌لام هه‌رگیز ملکه‌چ نه‌بووه‌، کوردستان له‌تورکیای ئاسیایی هاوشیوه‌ی ئه‌لبانیایه‌ له‌ تورکیای ئه‌وروپیی. له‌دژی ئه‌و سه‌رۆکه‌ جه‌ردانه‌ هیزی

بەرچاو رهوانه‌ی کوردستان کراوه که له‌لایهن بابی عالییه‌وه ریکخراوه‌وه سهرپهرشتیی ده‌کریت، له‌چه‌ندین شوین پیکدادان له‌گه‌ل روویداوه‌وه چه‌ندین کاروان دیلیش هینراونه‌ته ئه‌سته‌مبول. پیده‌چیت که سولتان بریاری به‌کاره‌ینانی زور ئاسانکاری بو ئه‌وه کردیت... ناوچه‌کانی کوردستان پیشده‌خریت و له‌ریگه‌ی ئیداره‌یه‌کی ناوه‌ندییه‌وه به‌پایته‌خته‌وه ده‌به‌ستریته‌وه‌وه هه‌ولی سیفیلایزه‌کردنی ده‌دریت."

ئهمه‌ش ئه‌وه ده‌گه‌یه‌نیت که پرۆسه‌ی رووخاندنی میرنشینه کوردیه‌کان و پێچانه‌وه‌ی ده‌سه‌لاتداریتی میرو ده‌ره‌به‌گه کوردیه‌کان له‌کوردستانی عوسمانیدا زاده‌ی پرۆسه‌ی گه‌شه‌کردنی سه‌رمایه‌داریی و هه‌نگاوه‌کانی ده‌وله‌تی عوسمانیی بووه که له‌ژێر ناوی ریفورم و پیشکه‌وتن و به‌شارستانییبووندا به‌ریومه‌چووه‌وه به‌شیکبووه له‌وه پرۆسه ئیستیمارییه نیوخوییه‌ی که له‌دوا قوناغی ئیستیماریی کونی جیهانییدا به‌ناوی بلاوکردنه‌وه‌ی شارستانییه‌ت و پیشکه‌وتن به‌ریومه‌چووه‌وه ئامانجیشی ته‌نیا چنگه‌ستنی سه‌رچاوه‌ی داها‌ت و سامان بووه بو میتروپۆل.

LE VOIE DE LA CIVILISATION. LA NOMINATION DE RESCHID-PACHA au poste de grand-visir est un fait important. Le sultan a voulu non seulement récompenser sa fidélité et ses services, mais aussi l'intelligence avec laquelle il a su se rendre l'interprète de sa pensée civilisatrice et le respect avec lequel il a exécuté ses ordres. La nomination d'Aali-Effendi au ministère des affaires étrangères est aussi un fait heureux pour la Turquie. Aali-Effendi est un homme éclairé, honnête et initié à tous les secrets de la politique.

- Avant de terminer cet aperçu sur l'état actuel de l'empire ottoman, nous croyons devoir signaler deux événements qui ne tarderont pas à s'accomplir en Turquie : l'un, c'est la soumission et la civilisation du *Kurdistan* ; l'autre, c'est l'établissement d'un vaste système d'instruction publique.

Le *Kurdistan* est une vaste province de l'empire turc qui confine avec la haute Asie, la Perse et le pachalik de Bagdad. Pays fertile, mais montagneux, il est habité par une population forte et laborieuse, et ses richesses agricoles et minéralogiques seraient d'une grande ressource pour la Turquie, si des seigneurs féodaux suivis de troupes de pillards n'infestaient pas les campagnes et les grands chemins. Le *Kurdistan*, souvent visité par les troupes ottomanes mais jamais soumis, était à la Turquie d'Asie ce que l'Albanie était à la Turquie d'Europe. C'est contre ces chefs de brigands que des forces considérables ont été dirigées par la Porte ; les petits tyrans curdes ont été battus dans plusieurs rencontres, et déjà plusieurs colonnes de prisonniers sont dirigées sur Constantinople. Le sultan paraît décidé à user à leur égard de beaucoup d'indulgence ; le fait est que leur férocité tient en grande partie à la barbarie des mœurs nationales. Au fur et à mesure que les districts du *Kurdistan* seront soumis, on les rattachera à la métropole par les liens de l'administration centrale et on tâchera de les civiliser en y établissant des écoles.

La question de l'instruction publique préoccupe la Porte d'une manière toute particulière. Une ordonnance impériale vient de rendre la fréquentation des écoles obligatoire pour tous les enfans, musulmans et chrétiens, dans tout l'empire pendant six ans, depuis l'âge de cinq ans jusqu'à onze. Les trois premières années les enfans musulmans seront séparés des non musulmans, les trois dernières années ils fréquenteront les mêmes écoles.

سەرۆکه کوردەکان بەمەرجی گەڕاندنەوهیان ملکەچی سولتان بوون

هەروەها (LA PRESSE) لەڕۆژی ۱۹ی ئوتی ۱۸۵۴دا، لەلایەره ۲ی خۆیدا، بابەتیکی سەبارەت بە رهوشی شەری روسی-عوسمانیی پیشکەشکردوو بەهۆی پەیمانیری خۆیهوه لەئەرزۆم، چەندین زانیاری لەسەر دۆخی ناوچەکه بلاوکردۆتەوه، بەتایبەتی بلاوبوونەوهی پشێویی و ئاارامیی و تالانی و کوشتن لەناوچە کوردییەکانی ترابزۆن و ئەرزۆم و قارس، بەشێوهیهک که دزی و راووروت هینده زۆره کهس ناتوانیا بی پاسهوان بۆ ماوهی دوو کاتمێر له ئەرزۆم و دەورووبەری بسوریتەوه. وێرای ئەوهی خەڵکەکش داویان له فەیزوللا پاشای فەرمانداری عوسمانیی لەئەرزۆم کردوو که ئاسایش و ئارامیی بپاریزیت و ریگری لهو کارانه بکات، بەلام ئەو تەواو خەمساردیی نواندوو ههچ نهجوولاه.

لەلایەکی ترهوه پەیمانیرەکه باسی لەدۆخی ئاارامیی کوردستان کردوو دەلێت که گومان دەکریت که پیاویکی چالاکي ئەوتۆ هەبیت بتوانیت نارهزایەتی و پەلاماری کوردان لەچارچێوهی سیستمیکی گشتییدا ئاراستەبکات. سولتان عەبدولمەجید بۆ ماوهی ده سال ههلسوراوه بۆ دامەزران و چهسپاندنی یاساكانی سەربازگیری و باجگیری لەهەرمەکانی ئیمپارتۆرییهکهیدا، ئەوهی نارهزایەتییهکی زۆری لەنێو گەلانی ئیمپراتۆرییهکه لیکهوتەوه و بەتوندیی و سەختیی دزایەتی ئەم ههنگاوهیان کرد. چەندین لەشکر دزی ئەو یاخیانه رهوانهکرا بەسەرکردهیی باشترین ژینرالهکان، بەلام هیشتا بەتەواویی ملیان پێ کهچ نهکرا. پاش شەریکی سەخت و درێزخایەن، تورکان توانیان هەندیک لەسەرۆکهکانیان دیلبکەن. ئەوهش بووه هۆی تەسلیمبوونی کوردستان، بەلام بەمەرجیک ئەو سەرۆکانه ملکەچی سولتان بوون که پاش جێهێجێکردنی ئەو یاسایانه بگەڕینرێنەوه بۆ شوینەکانی خۆیان. کوردان بەقسە و مەرجی خۆیانەوه پابەندبوون،

بیهودهش ماوهی سالتیکه داوا لهتورکان دهکهن که پابه‌ندبوونی خویان
پیشانبدهن و داواکهیان جیه‌جیبیکهن، به‌لام حکومتی عوسمانی
بیده‌نگه و دژی ئەم داواپانه‌یه. ئەمەش کوردانی بیزارکردووو
هەژانیکێ له‌نیویاندا هیناوه‌ته‌ئارا.

رهوشی ئەو په‌لامارانە‌ی که له‌سنوری پاشالیکه‌کانی کوردستاندان،
هەرچهنده ئەم په‌لامارانە ده‌بیت وه‌ک کاری هه‌ندیک له‌کوردان
ببینیت، زیاتر بی‌ئارامی و زیاتر ئیاخییوون، به‌لام دانیشتوانی
کورد پیشنه‌وه‌ی راپهرینی سه‌رتاسه‌ری چه‌کداری به‌ریابکه‌ن ئەندام
پارله‌مانیکیان به‌ناوی شاحوسین ئوغلو عه‌لی به‌گ ره‌وانه‌ی ئه‌رزروم
کردوو، بۆئه‌وه‌ی داواي لانیکه‌می ئازادی به‌گه‌کانیان بکه‌ن، که
له‌نیویاندا یه‌کێک له‌سه‌رکرده‌کان و خانه‌دانه‌کان هه‌یه که بنه‌ماله‌که‌ی
سه‌دان ساله‌ سه‌رکرده‌یان له‌نیو کورددا هه‌بووه... پیده‌چیت ئەم
مه‌سه‌له‌یه به‌ریکه‌وتنی تورک و کورد کۆتاییبیت.

ont dissimulés sans fondement la milice nationale de la

ns quelques années de militaire qui capitaine-tait son ex-

ueilli par de avait passée s auteurs de

rcelone que rappé, il y a adresse qu'il plables, s'est son espèce petites bande France, e. »

Moniteur :
re espagnol, être remises neur de Madehors de la out partie nission ou pumentaires la vente des

garde mu-Catalogne, le ques se rou- i le bataillon

res de Var-prince Nardchik, est ssi celle d'une pointe ée tout en-les troupes. des gabiens t. Personne gée contre joute notre arquement bert, par les officiers an-

it de l'enga-

une ligne qui enveloppe la position de l'ennemi, mais qui est peut-être un peu étendue.

» Quoique le muçhir paraisse obéir à des instructions qui lui commandent de ne pas attaquer, il dit être tout à fait décidé à accepter la bataille. J'espère pouvoir vous en donner le résultat peut-être avant le départ du courrier.

» On nous annonce l'arrivée du général Klapka comme muçhir (général en chef) de l'armée d'Anatolie, en remplacement de Zarif-Moustapha-Pacha.

» Depuis plusieurs semaines, il n'est pas de jour qu'on n'ait à enregistrer des vols et des assassinats commis par les Kurdes et les Lazes sur les routes de Trébizonde, d'Erzeroum et de Kars, et malgré les instances de la population, le gouverneur Fez-Ullah-Pacha ne prend aucune mesure sérieuse pour réprimer ces brigandages. Aussi ils deviennent si nombreux qu'à moins d'avoir une forte escorte, on ne saurait s'aventurer même à deux heures d'Erzeroum. On ne comprend pas que le gouvernement turc maintienne au port d'Erzeroum un fonctionnaire si peu soucieux des intérêts et de la sécurité de ses administrés, et dont les actes semblent vraiment friser de très près la folie.

» Il serait d'autant plus important d'avoir ici un homme énergique et actif, que les attaques des Kurdes se rattachent à un système général.

» Lorsque, il y a une douzaine d'années, le sultan Abdul Medjid voulut établir dans les provinces de son empire les lois de recrutement et d'impositions qu'il venait de promulguer, ce furent surtout les peuplades du Kurdistan qui lui opposèrent la résistance la plus vive et la plus opiniâtre.

» En vain envoya-t-il contre elles de nombreuses troupes, commandées par les meilleurs généraux, il ne put les réduire à une complète soumission. Seulement, après six ans d'une guerre onéreuse et meurtrière, les Turcs réussirent à s'emparer de quelques-uns de leurs chefs. Cette capture amena la reddition du Kurdistan, mais à la condition que, s'il se soumettait pendant quatre ans aux lois du sultan, ses chefs lui seraient rendus.

» Les Kurdes ont rempli leurs engagements ; mais c'est en vain que depuis un an ils réclament des Turcs l'accomplissement des leurs. A toutes leurs demandes, le gouvernement ottoman oppose un silence qui les irrite et qui excite chez eux une grande fermentation.

» Telle est la cause des attaques qu'ils ont commencé à commettre dans les pachalicks qui avoisinent le Kurdistan. Cependant, jusqu'à présent, ces attaques ne doivent être considérées que comme le fait de quelques Kurdes, plus impatiens, plus mutins ou plus amateurs du pillage que les autres. Mais, avant

de se révolter en masse, la population kurde a envoyé à Erzeroum un parlementaire chargé de réclamer une dernière fois la liberté de ses beys, parmi lesquels on compte un membre de la famille qui, depuis plus de cent ans, lui fournit des chefs. Ce membre nommé Schah-Ussein-Oglou-Aly-Bey est celui-là même auquel revient le commandement aujourd'hui. Pendant sa détention, il a confié l'intérim à Ussein-Oglou-Schah-Aly-Bey, son fils, et à Temir-Bey, qui est précisément le parlementaire envoyé à Erzeroum.

» Temir-Bey attend à Erzeroum la réponse qu'on a demandée à Constantinople, relativement à la mise

» Le *Darien*, cor
» Le *Milan*, com
» Le *Lucifer*, co
» L'*Algérie*, frég
blessés des autres
» Quatre vaissea
vant les forts de B
bateaux à vapeur.

La télégraphie suivantes :

» La *Correspond* en réponse à celui dit que le traité c tions contraires à nécessaires. Elle a ce sens sera faite que, et termine en que restera unie.

» Le roi de Port soir. S. M. est des été reçue au débar l'archiduc Ferdin

» On annonce des Principautés chiennes. Le mar Cracovie. »

» L'amiral Nap' pes françaises ont forteresse. 30 Russ çais ont été blessé embossés devant

» M. le général mer, dans les ég du joug des Russ. »
» La majeure pa a été emportée pa —Havas. »

Les journaux vantes :

» La garde imp tent à marches fo prince Paskiewits te commandemen Hess a quitté Vier dement de l'armé

» Le 4 août, un sive a été conclu que celui-ci a ren Russes; mais les Wrangel a battu yezyd. »

» L'expédition c contre Sébastopol

M. Collins, q

دهنگوی راپهرینیک لهدهر سیم لهروژنامهوانی نهو روپی

له لاپه ره ۲ی روژنامه ی (LA PRESSE) که لهروژی ۱۵ی سنپته مبهری ۱۸۸۴د، چاپ و بلاو کراو تهوه، لهژیر ناو نیشانی "نامهیهک لهتورکیاوه" چهن دین ههوال لهباره ی ئیمپراتوری عوسمانیه وه پیشکه شکر او هو له نیویاندا باسی سهر سورمانی ناو هنده فهرمییهکانی بابی عالی دهکات لهو هه لاهو دهنگویه ی که لهروژنامهوانی نهو روپیدا سهبارت به نهگهری یاخیبوونیک له کوردستان، له ناوچه ی دیرسم، بهربلاهه. ههروه ها بابت که روونکردنه وه له هۆکاری نهو دهنگویانهو رهوشی ئیمپراتوری عوسمانیه دهدات و ده لیت: که قه له مرهوی بابی عالی ناوچه ی وه کوردستان و نیمچه دوورگه ی عه ره بی له خوگرتوه، که چهن دین خیل ی کوچه ری تیدا ده ژین و جیاوازه له وهی تو له باره ی سیستمی کومه لایه تیه ی نهو روپاوه تیگه شتوو ی. ههروه ها هه ندیک له م خیلانه پیکه وه ده جهنگین و ده بنه هۆکاری تالانکردنی دانیشتوانه نیشه جیکانیش، ئا له م کاتهدا حکومت له هه مبه ر نه م کیشه یهدا ده بی چییکات؟ ئایا هه موو نه م خیل و بونیا ده کوچه ریانه بداته به ر تیغی شمشیر؟ هیه کس ئاموژگارییه کی ئاوا پیشنیاز ناکات، ته نیا ریگه تاوه کو دواسنور ئیحتیوا کردنیانهو سه رکوتکردنی خولیا سه ره رو بیه کانیا نه ...!!

qu'ils n'en
me.
pour leur
chez nous,
e que l'O-
e, est bien
t ami du
en le plus

avantages
faut bien
tinople et
e se pré-
nde, à des
acle qu'on
ne fois.

ont su se
sultan Ab-
sympathie
aussi nom-
ent de son
almans ou
almage à la
naissance de
posés pour
qu'il tient
de ne pas
été, dans
de succès.

usée à l'état
e ottoman
e l'on ob-
lieu d'être
pays ait pu
a crise ter-
n. L'armée,
du traité
et la Tur-
force mili-
oin, de dé-
et son bon
travail de
e des me-
l'état des
manière sé-

combien il
relever le
vrir la voie
river à un
litres de la
s engagés à
Valfrey ont
anciers ont
t à leurs ti-
promettent
proportion-
richesse du

es du traité
qui impli-
t de la Tur-
leur exécuc-
ement et à
e gouverne-
cile et irri-

nie le gouvernement ottoman pouvait se
suffire et même réparer, jusqu'à un certain
point, les brèches qui avaient été faites à
la fortune et au crédit de l'Etat.

C'est ce qui explique sa popularité et
l'empressement avec lequel les habitants
de la capitale saisissent les occasions qui
se présentent à eux pour lui témoigner
leur reconnaissance et leur sentiment de
loyauté. Avec un souverain animé de pa-
reilles dispositions, et dont l'expérience
grandit chaque jour, la Turquie peut envi-
sager l'avenir avec courage, et, en dépit des
prédictions sinistres qui ne lui sont pas
plus épargnées aujourd'hui qu'elles ne l'ont
été à d'autres époques, conserver parmi les
nations la place honorable que lui assignent
son passé et son importance.

On donne un démenti officiel aux bruits
dont les journaux d'Europe se sont faits
l'écho, au sujet d'une insurrection qui au-
rait éclaté dans le Kurdistan aux environs
de Dersim. Malheureusement le gouverne-
ment se borne, quant à présent, à ce dé-
menti, sans s'expliquer sur les circonstan-
ces qui ont été l'origine de ces rumeurs.
Peut-être eût-il suffi d'un simple éclaircis-
sement sur un fait pour réduire ces bruits
à leurs justes proportions.

D'un autre côté, il ne faut pas trouver
trop extraordinaire que la Porte soit sobre
de confidences sur l'état de l'ordre social
dans certaines régions de l'empire, car cette
situation est discutée à l'étranger avec une
injustice et une malveillance qu'il est im-
possible de ne pas reconnaître.

Les domaines de la Porte renferment en
Arabie et dans le Kurdistan, une nom-
breuse population nomade dont l'existence
est incompatible avec l'ordre social tel que
vous le comprenez en Europe. Tantôt ces
tribus guerroyent entre elles. Tantôt elles
trouvent plus facile et plus conforme à leurs
goûts de piller la population sédentaire.
Que doit faire le gouvernement en pareil
cas ? Passer au fil de l'épée ces aggloméra-
tions errantes ? Personne ne voudrait lui
donner ce conseil. Reste un seul moyen :
les contenir autant que possible et réprimer
leurs tendances déréglées. Mais cela ne peut
avoir lieu sans qu'il en résulte plus ou moins
de bruit et de complication. L'insurrection
rapportée par les journaux — c'est de Ti-
flis qu'est venue la nouvelle — était sans
doute une de ces complications. Tout le
dommage a consisté dans la destruction de
la caserne de Sulémanié où se trouvait une
garnison très faible. Une compagnie de
renfort arriva bientôt et l'ordre fut rétabli.
Quel gouvernement européen aurait pu
faire mieux, et surtout faire autrement ?

le plus neu
fient en v
rental a pr
l'exposition
merçants p
ceux emp
exprimés p

Il n'y au
ite. Une
part les p
rganisée.
ont de z
eront s'ou
e mieux c

Ge sera
te la fête.
près, en t
raison de
arrements

Parlera
diriger av
qu'à l'aut

Parlera
l'impres
l'arène de
masqué q
ceux qui

Mais il
et je n'ai
de la fête

Il me p
spécimen
suffire à
din des T

On ain
faisant le
leure occ

ECH

L'arme
poursuit,
nous. Hi
voir des
flanelle r
dée en le
tion ; Ar
du journ
velle sec

Les p
quer ces
douce de
ladies of
passants

AU JOUR LE JOUR

گهشته ۷۱ روژییه که قهشه (ئی تی نالین) له کوردستان

له روژنامهی (THE MORNING OREGONIAN) که له روژی ۲۲ی ئه پهرلی ۱۹۱۲دا، چاپ و بلاکراوه تهوه، بابهتییکی بهناونیشانی "مسیونیری له پیرشیا (ئیران) که له کهه بوونی ئهزمونهکان. ئی. تی. کالین ی کلئیسای پیرسبیتیریان که له گوندی ورمی جیگیربووه گهشتیکی دریز دهگیریتهمه له چیاکانی کوردستاندا" بلاکراوه تهوه، که نیومرکی نامهیهکی قهشه ئی تی نالینه بو هاوریییهکی خوی له پورتلاند و باسی گهشتیکی خوی و قهشه مکدوویل پیکهوه دهکات له چیاکانی کوردستاندا له ماوهی ۷۱ روژدا.

قهشه نالین، له روژی ۱۲ی جولای ۱۹۱۱داو له سهر داوای نێردهی دهرهوهی ئهجمهنی کلئیسای پیرسبیتیریان، داوای لیکراوه که پروات کاروباری نێردهکه له کوردستان بگریته دهست. قهشه نالین له بهندهری نیورکهوه به کهشتی ههلمی (کارمانلا) دهستی به گهشتهکهی کردووه. ئه پاش ۸ روژ گهیشتهوه بهندهری فیشارد له باشووری ویلز و ئنجا له بریتانیاوه به پاریس و مارسیلوسدا، لهویشهوه به کهشتی بهرمو ئهسیناوه سه میرناوه دواتر بو باتوم و ئنجا ترابزون و لهویشهوه بو شاره جوانهکهی تفلیسی. پاشان لهویوه به دهشتهکانی تهنیش چیا جوانهکهی ئارارات بهرمو سنورهکانی ئیران و روباری ئاراس. لهویشهوه بهریگه ئاسنینه سهربازیه روسیه کونهکه که بهوداویه روسیا سهربازمکانی خوی پیدا گواستوتهوه بو روژئاوای ئیران، پاش ریکردنی ۸ کاتزمیر به ئوتوبوس گهیشتهوه شاری تهبریز، ئه ریگایهی پیشتر به روژو نیویک تاکو سه روژ بریویانهوه یهکیکه له مهترسیدارترین ریگهکانی ولاتهکه.

قهشه کالین لێردها سوپاسی ئیدارهه بههیزی روسیا دهکات. ئه پاش ئهوهی له تهبریزهوه بهرمو ناوهندی کهناری خورههلاتی دهریاچهی ورمی رویشتهوه، به ۸ کاتزمیر له دهریاچهکه پهریهتهوه له بهری روژئاوای دهریاچهکه له لایین مسیونیرمکانی

بنکه‌ی مسیۆنیری ئەمریکیی لەورمئ، پێشوازیی لیکراوه، ئەوانە‌ی به گالیسکه کۆنه‌کانیانەوه چاومرپیوون که کهلوپهل و جانتاکانی قەشەکالین باربکەن و پاش ئەوه به ۳ کاتر میڕ رویشتن گەیشتونەتەوه ورمئ. بەهوش قەشە کالین پاش ۱۶ سال جاریکی دیکه گەراوتەوه ماله کۆنه‌که‌ی خۆی لهو شارە‌ی کوردستان. ئەو لێره‌دا دەلێت: "هەرنیستا ئیمه کهوتووینەتەوه نیوه‌ندی گەلیک کیشهو پاگەندە‌ی جهنگ و دەنگۆ بلاوه‌کان. دۆخه ناجیگیره‌که وایکرد روسیا بێت و شتەکان جیگیر بکات. ئەوه‌ی ئەو کردی یان لانیگەم نامادیه‌ که بیکات."

شایه‌نی باسه، نامە‌که‌ی قەشە ئالین بو هاورنیه‌که‌ی که له‌ ۹ی یه‌نایه‌ردا نووسراوه، باس له گەیشتنی ۱۵۰۰ سەربازی روسی ده‌کات، که ماوه‌ی رۆژێکه له‌شاری ورمیوه دوورن و چاومریدە‌کریت سبه‌ینێ بینه‌ شارە‌که‌وه یاخود له‌ده‌رموه‌ی شارە‌که جیگیرین. خودی قەشە ئالین و ئەوانی دیکه‌ش هاتنی سەربازە‌کانی روسیان پێخۆش بووه‌و پێیان وابوه که روسه‌کان ده‌توانن لەورمئ ده‌سه‌لاتیکی دامەزراوترو جیگیرتر دابه‌زرین.

کالین، پاش گەیشتنی به‌ورمئ، باس له‌دابیرانی خویان ده‌کات له‌جیهانی ده‌رموه بو ماوه‌ی چواره‌هفته‌وه دەلێت که: "نه نامیه‌که‌مان به‌ده‌ستگەیشتوووه هیلی ته‌له‌گرافه‌کانیش له‌زۆر شوین قرتاون و دواه‌وال گەیشتوته ده‌ستمان سه‌بارەت به‌جه‌نگی تورکی-ئیتالییه‌وه بووه، هه‌روه‌ها هیچیش له‌بارە‌ی ئیرانه‌وه نازانین. شاری ته‌بریژ لێره‌وه ۳ رۆژ مری یان که‌متر دووره، له‌ماوه‌ی ئەم چوار هه‌فته‌یه هیچمان له‌ویوه به‌ده‌ست نه‌گەیشتوووه، بیستومانه که ده‌لین شارە‌که بوته مه‌یدانی شه‌رو هه‌رای نیوان له‌شکری ئیرانی و ئه‌رمه‌نه ناسیونالیسته‌کان و نزیکه‌ی ۸۰ سەربازی روسی کوژراوه‌و ۱۰۰۰۰ که‌شیش له‌خه‌لکی شارە‌که کوژراو و بریندارن و چاره‌نووسی هاویری میسۆنیره‌که‌مان نازانین، له‌راستییدا ئیمه بو هه‌ر هه‌والیک پشت به کۆنسولی روسی ده‌به‌ستین..."

سەبارەت بەگەشتە ۷۱ رۆژییەكەى قەشە كالین، كە بەهاوئەلى قەشە مكدوؤیل لە چیاكانی كوردستان كردووئەتى، كالین دەلئیت كە : "كاتژمیر ۱۰ ی سەرلەبەیانى لەشارى ورمیوه دەستمان بەگەشتەكە كرد و ھەردوو خیزانەكان و ھاوڕێكانى ھیزی مسیۆنیرییەكە بۆماوھى كاتژمیریكى رینگاكە لەگەلمانبوون. لەویوه سواری ھێستەرەكانمان بووین روومان لەچیاكان كرد. پێش ئیوارە، سنورە توركییە ناكۆكییە لەسەرەكانمان تێپەراند و لەگەل خۆرائوابوون گەشتینە دۆلە خنجیلەكەى تەرگەمەر و ھاوڕیى كرێستیانینیان لەگوندی (كرونا) دۆزییەوه. ئەم شوینە راستەوخۆ لەرۆژئاوای ورمیوهیە ۱۵ كم دوورە. لەسەر زەوى چوارمەشقی نانمان خواردو یەكەمین گەشتمان بەچیاكانی كوردستاندا دەستپێكرد، گەشتێك كە چەندین سالیووم پێشتر ھەزمەكرد ئەنجامیبەدەم. رۆژی دواتر ھەشت كاتژمیر بەسەر ھێستەرەكانمانەوه بووین و كاتى خۆرائوابوون گەشتینە سەربازخانەى توركییى (باژیرگی) كە گوندیكى بچووكیشى لەپالدا بوو. ئەگەر پێش سەردەمى ھێلى شەمەندەفەر لەسەر سنور نەژامایە دەموت كە ئەم شوینە كە خودا دروستیكردووه لەجیھاندا.

قەشە كالین و مكدوؤیل، رۆژی یەك شەممەیان لە باژیرگی بردۆتەسەر و لەوئى لەكوخێكى قوربێندا خەوتوون كەلەبرى ھۆلى دادگا بەكارھێنراوه. ھەروەھا لەوئى زەماوەندیكى بوگگواستنەوھى توركییان(نووسەر كوردەكانى ئیمپراتۆرییەكەى وەك تورك ناوبردووه/س) بینیوھ، ھەروەھا لەخوار چەمى گوندەكەشەوھ ئاشیكى ئاویان بینیوھ كە كە مولكى جولەكەيەك بووھو لەلایەن كرێستیانینیەكەوھ بەرپۆھراوھو موسولمانانیش گەنمیان لى دەھارى.

ھەروەھا لەژێر ناوینشانى لاوھكى "بیینى رووبارى دیجلە" قەشە كالین دەنووسنیت: "رۆژیكى دیکەى گەشتەكەمان گەیاندینى بەگوندی (دیژە) لەدەشت گەمەر، ھەروەھا پاش دوو رۆژی تریش بۆ (قوچانس) بارەگای كلیسای كۆنى نەستوریى، لەوئى سى رۆژ كارمانكرد، لێرەوھ بۆ جولەمێرگ رۆژەرییەك دوورە، كە پێشتر ناوھندی كۆنترۆلى توركییى بوو. پێنج رۆژی دیکەى گەشت نێمەى

گه‌یانده باکووری وان، ئیمه به‌دهوری که‌ناری باشووری ده‌ریاچه‌ی واندا به‌ره‌و بدلیس گه‌شتمان‌کرد. له‌ویشه‌وه بو سیرت و جه‌زیره‌و ئیستا به‌دریژایی که‌ناری رووباری دیجله‌ین که‌ پیده‌چیت له‌ هه‌ر رووباریکی دیکه‌ی جیهان کشان‌ی سوپاو له‌شکری بینیییت. پینج روژی دیکه‌ ئیمه‌ی برده‌ نینه‌واو هه‌روه‌ها شاره‌ نوویه‌که‌ی موسل له‌که‌ناری ئه‌وبه‌ری رووباره‌که‌.

قه‌شه‌ کالین و قه‌شه‌ مک‌دوئیل، پاش ماوه‌یه‌ک مانه‌وه له‌موسل، له‌ویوه به‌ره‌و باکوور و به‌ره‌و شاری جو‌له‌میرگ له‌باکووری کوردستان ده‌روڤن. له‌ویوه قه‌شه‌ مک‌دوئیل ده‌چیته‌ ناوچه‌ی تیاری بو لای ئاسورییه‌کان، ئه‌و ناوچه‌یه‌ی به‌پیی قسه‌ی ئالین که‌ ئه‌مریکیه‌کان یان بیگانه‌کان که‌متر رووی تیده‌که‌ن. پاشان قه‌شه‌ کالین ریگه‌که‌ی پینشووی خو‌ی ده‌گریته‌به‌رو به‌ره‌و ورمی ده‌گریته‌وه.

Harvester Trust building in Chicago, these headquarters being furnished by the Harvester people free of all cost to the campaign manager.

The purpose of Senator Dixon in making this statement is to convey the impression that President Taft personally had accepted financial support from the Harvester Trust in 1908, and in that respect was no better off than Colonel Roosevelt, who this year is accepting financial support from George W. Perkins, a high official in the Harvester Trust.

Campaign Directed by T. H.

When it is considered that the campaign of 1908 was not directed by Mr. Taft, but was personally directed from start to finish by President Roosevelt, the charge of Senator Dixon would seem to serve only as further proof of the friendly relations between Colonel Roosevelt and the Harvester Trust.

President Taft is no politician and never has been. He does not know how to direct a political campaign, and because of that fact did not undertake to direct the campaign in his own behalf in 1908. The campaign of that year was a Roosevelt campaign. Everybody knows that. It was Roosevelt-

tion drainage system is now a certainty, for the reports show that 37 miles of canal has been excavated and that last September, he kept on work in the middle of the Summer. It was originally anticipated that 40 miles would be built with the appropriation, this being the first unit with 160 miles necessary for complete reclamation.

When Secretary Fisher, of the Interior Department, visited Toppetish last September, 25 miles of canal had been finished, but there has been no delay during the Winter months.

Approximately 400 acres of farming land to be reclaimed by the Indian Service work, the soil having been made practically worthless by subirrigation, alkali and salt grass. However, all these are now disappearing rapidly.

A CIGAR OF QUALITY.

Don't confuse the "Sam Sloan" cigar with "cheap and nasty" products sold for the same price—5 cents. No man needs no big inducements to dealers. Just a quality cigar which you will appreciate. **

MISSIONARY IN PERSIA RECOUNTS EXPERIENCES

E. T. Allen, of Presbyterian Church, Who Is Stationed at Village of Urumia, Tells of Long Journey He Took Into Kurdistan Mountains

E. T. ALLEN, a Presbyterian missionary stationed at Urumia, Persia, writing to friends in Portland tells interestingly of the many war rumors, of the difficulty in securing mail and of his trip. He says:

"I have just returned from a long tour of 71 days in the mountains of Kurdistan. I confess we are somewhat surprised to find ourselves in Persia, but the fact that there is a fellow in the kitchen wearing a fez, and another wearing a turban, and another with hardly anything on at all, jabbering away about the fight of the Kurds yesterday, and guessing how many were killed; and the further fact that, as I look out of the window, I find myself surrounded by mud walls and flat roofs, and many other indications of a foreign civilization, compels me to believe that I am here and not there. So let me tell you how we got here.

Returns Is Desired.

"While we lived in America our hearts were ever here in this strange land, and when the foreign mission board of the Presbyterian Church invited me to return to take up work in Kurdistan, it was not a very difficult thing for us to say we were quite ready. Therefore, on July 12 last, we took up quarters in the stateroom of the steamship Germania, and sailed out of New York harbor. Eight days later we landed at Fishguard, in South Wales, on the shores of 'dear old England.'

"After two weeks in England we found our way through Paris and Marseilles, and boarded a boat, which took us to Constantinople, allowing us pleasant stays at Athens and Smyrna.

"From Constantinople we sailed to Batoum, passing a few hours at Trebizond. From Batoum a Russian railroad took us to the beautiful city of Tiflis, where we began to feel the mixture of the Oriental and the Occidental. A branch road, newly built, took us across the plains of Ararat and under the shadow of that most beau-

tiful mountain to the border of Persia at the River Arax, or, as spelled in olden times, Araxes. This railroad follows the old military road built by Russia for strategic purposes years ago, and her far-sightedness is now made manifest by the ease with which she has been able to transport troops into Western Persia.

Russians Make Road.

"A splendid road, graded for the laying of ties, has been built from the border to the city of Tabriz, and an autobus takes passengers to the city in eight hours. Formerly it took us from two and one-half to three days at the slow caravan pace to cover that road, and it was considered one of the most dangerous in the country. Now, thanks to the sturdy Russian management, the journey was quickly made and in comparative comfort with perfect safety.

"From the great commercial city of Tabriz to the center of the east bank of Lake Urumia carriages brought us in a day and a-half. We crossed the little Lake Urumia in eight hours in a vapor launch, and there found missionaries gathered to welcome us to their circle. In their antiquated carts and buggies they brought us to the city in three hours, and we found ourselves at home again after 15 years of absence.

"Europe is fast encroaching upon the having the effect of mixed drinks on many of the native people.

"Today now we are in the midst of many troubles with wars and rumors of wars, rumors predominating. The unsettled condition made it necessary to come and settle things, which she has done, or at least is ready to do.

Russians' Arrival Awaited.

"Today's rumor has it (the letter was written January 5) that 1500 Russian footmen are within one day's march of this city. Tomorrow we expect them to enter the city, or at least to take up their quarters just outside. I think that none of us have any objection to the change, and many of us really wel-

come these people from the North country. There is no doubt that they will establish a more stable government and provide us with some regularity of mails.

"This is the fourth week we have been without any connection whatever with the outside world. No mail has come, and the telegraph is being cut in many places, and we are here wondering what might be going on in God's outside world. The last report we had of the Turkish-Italian war was that Italy had had a slight reverse. What it was we do not know. In fact, we know nothing about Persia. The city of Tabriz is about three days away, or less, but we have had no word from there for four weeks. We have heard that the city had been the scene of riots and fighting between Persian troops, or rather mobs, led by Armenian nationalists, that some 80 Russian soldiers had been killed, and as high as 10,000 of the city's people killed and wounded. What it really was we do not know, and the fate of our missionary friends there we know not. In fact, we are dependent upon the Russian Consul for all the news we do get. We usually hear of what happens within 30 miles of us, but that only with such a mixture of rumors that we must guess at the truth.

Mountain Trip Taken.

"Now, as to the '71 days' trip. In company with Rev. Mr. McDowell, who has been a missionary in this field some years, we started out from the city of Urumia at 10 A. M., being escorted on the road about an hour by our wives and friends of the missionary force. Parting from them we mounted our mulester horses and headed for the mountains. Before evening we had crossed the disputed Turkish border, and as the sun was setting came into the little valley of Terkavar, and found Christian friends in the village of Arona. This is almost directly west from Urumia, and 15 miles distant. We ate from a cloth spread on the floor, and were at last fairly ready to start a fast trip through the Kurdistan mountains. My trip I had much wished to make some years ago. The next day we were

The highest point of woman's happiness is reached only through motherhood. Yet the mother-to-be is often fearful of nature's ordeal and shrinks from the suffering incident to its consummation. In Mother's Friend is to be found a medicine of great value to every expectant mother. It is intended to prepare the system for the crisis, and thus relieve, in great part, the suffering through which the mother usually passes. The regular use of Mother's Friend will repay any mother in the comfort it affords before, and the helpful restoration to health and strength it brings about after baby comes. Mother's Friend is for sale at drug stores. Write for our free book for expectant mothers which contains much valuable information.

BRADFIELD REGULATOR CO., Atlanta, Ga.

تورک چۆن بوونه خاوهنی دوکانهکانی نهرمهن!!؟

فيسكۆنت برائيس، لهو كۆتیبه دیکيۆمینتارییهی که سالی ۱۹۱۶ لهلهدن بهناونیشانی "مامهلهکردنی نهرمهنهکان لهئیمپراتۆریی عوسمانییدا ۱۹۱۵-۱۹۱۶" چاپ و بلاویکردهوه، له بهلگهی ژماره ۵۸، راگهیانديکی عهلی ئاغازاده فارۆی کوردی لهئهرزرومهوه بلاوکردوتهوه، که له رۆژنامهی (مشکاک)ی نهرمهنی لهروژی ۱۹ی دیسهمبهری ۱۹۱۵، چاپ و بلاوکرارهوه نووسيویهتی:

"عهلی ئاغازاده فارۆ، کوردیکه بۆ ههنديک لهئهرمهنهکانی سانت گارابیدی گيرارهتهوه، ئهوانهی وهک پهناهر گهیشتونته قهفاس، که ئهوه له سێپتهمبهری پيشوودا رۆیشتوته ئهرزروم بۆئهوێ مهڕ بفرۆشیت، بهشیکیشی لهو تالانییهی نهرمهن بهرکهوێ ئهگهر بگۆنجیت. فارۆ بۆماوهی پینچ بۆ شهش رۆژ له ئهرزروم ماوهتهوه لهو ماوهیهشدا تاقه ئهرمهنییهکی نهبینوه. ئهوه تهنیا تورکهکانی بینیوه که لهسهر دوکانهکانی نهرمهن دانیشتون. کاتیک پرساری لیکردوون: ئهوه چۆنه لهو دوکانانهدان؟! ههنديکیان وتویانه که کرمانه، لهکاتیکدا ههنديکی دیکه وتویانه که وهک دیاری و بهخشش لهلایهن حکومهتهوه پیماندراره. فارۆ ئهوه شهوهی لهمالی تورکیک بهسهر بردووه ئهوه پرساری له خانوخوێیهکهی کردوه: که چی بهسهر نهرمهنهکاندا هاتوه؟ ئهوهی دوايی وهلامهکهی بهمشيویه بوو:

ئهوه لهمانگی مایۆدا بوو، کاتیک فهرماندار ههموو سههرکردهکان و نهرمهنه ناسراوهکانی بانگیشتکرد که بچن بۆلای. ئهوه وتی که ناچارن شارهکه بۆ دۆژمن جیبهیلن، بهوش سوپا لهناوچهکه دهکشینهوه. ههربۆیه فهرمانیدهرکرد که لهماوهی ۲۴ کاتژمێردا پیهوی پهیههستبن. ئهوان بهکردار نهیانوانی هیچ شتیک لهگهڵ خوێان بهرن. ئهوان لهزیک سهراي حکومهت کۆبوونهوه، بێئهوێ بزانی چ دهقهومی. دهستبهجێ چهند سهده جهندرمهیهک دهورهیاندان و لهشارهکه کردیاننه دهروهوه بهرمو رۆژئاوا هاژویانن..."

MISCELLANEOUS NO. 31 (1916):

THE
TREATMENT OF ARMENIANS

in the Ottoman Empire

1915-16

Documents presented to

VISCOUNT GREY OF FALLODON

Secretary of State for Foreign Affairs

By Viscount Bryce

With a preface by

VISCOUNT BRYCE

*Presented to both Houses of Parliament by Command of His Majesty,
October, 1916.*

PUBLISHED BY

G. P. Putnam's Sons

New York and London

The Knickerbocker Press

FOR

HIS MAJESTY'S STATIONERY OFFICE, LONDON

1916

[Cd. 8326.]

58. ERZEROUM : STATEMENT BY **THE KURD** **ALI-AGHAZADÉ FARO**, PUBLISHED IN THE ARMENIAN JOURNAL "MSCHAK," 19th DECEMBER, 1915.

Ali-Aghazadé Faro, a Kurd related to some Armenians of St. Garabed, who reached Caucasia as refugees, that he had gone to Erzeroum last September to sell sheep, &c., and to get his share of the booty from the Armenians if possible. Faro remained in Erzeroum for five or six days, during which time he did not see a single Armenian. He only saw Turks sitting in the shops of the Armenians. When he asked how it was that they were in these shops, some answered that they had bought them, while others said that they were gifts to them from the Government.

Faro spent the night in a Turkish house, and asked his host what had become of the Armenians. The latter replied as follows :—

"It was at the end of May when the Governor asked all the leaders and prominent Armenians to go to him. He told them that they were obliged to abandon the city to the enemy, consequently the army would retreat from the place. Therefore he instructed them to get ready and join him within twenty-four hours. They had to get ready, but as all means of transport had been requisitioned, they could take practically nothing with them. Before the twenty-four hours were up, they all gathered near the Government Building without knowing what was impending. Several hundred gendarmes surrounded them immediately and drove them out of the city towards the west.

نهنوه! پاشای کوردستان!!

رۆژنامهی (The New York Times) که له رۆژی ۱۲ دیسه‌مه‌ری ۱۹۱۹دا، چاپ و بلاوکراوه‌ته‌وه، و ینه‌یه‌کی نهنوه‌پاشای وه‌زیری جه‌نگی عوسمانیی و سه‌رکرده‌ی ئی‌تی‌حادو ته‌ره‌قی داناهو له‌ژیریدا نووسیویه‌تی که نهنوه‌پاشا (لای چه‌پ) نه‌وه‌ی له‌لایهن دادگای ئه‌سته‌مه‌وله‌وه سزای مه‌رگی بو ده‌رچوه‌وه وه‌ک پاشای کوردستان تاجی له‌سه‌رناوه‌وه نه‌وه‌ی مه‌ریمه‌ی تورکییه‌ی ده‌که‌وه‌یته‌ی ئیوان میسۆپۆتامیا و پیرشیا (ئیران) ه‌وه‌.

له‌رۆژنامه‌ی (Cambridge Daily Banner) یشدا، که له‌ی یه‌نایه‌ری ۱۹۲۰دا، چاپ و بلاوکراوه‌ته‌وه، سه‌بارته‌ به‌ نهنوه‌پاشا نووسراوه‌:

"ه‌ه‌وآئیکی نه‌سه‌لمینراو له‌به‌رلینه‌وه ده‌لێت که نهنوه‌پاشا، نه‌وه‌ی به‌و دواییه‌ تاجی پاشایه‌تی کوردستانی له‌سه‌نراوه، له‌به‌رلین بو‌وه‌و رۆیشتوه‌وه بو‌ ئاسیای بچووک. نه‌وه‌ش نه‌وه‌ پرسیاره‌ ده‌ور و رۆژبێنیت که ئاخۆ نه‌وه‌ ه‌ه‌ولێ ته‌یارکردنی پشت‌گیریی ره‌گه‌زه‌ رادیکاله‌ ئه‌لمانییه‌کان بو‌ جیه‌جێکردنی هاوکاریی ئیوان تورکان و به‌شه‌فیه‌یه‌کان ده‌دات؟"

ه‌ه‌روه‌ها رۆژنامه‌ی (THE SUNDAY ORIGONIAN) که له‌رۆژی ۸ فینیرایه‌ری ۱۹۲۰دا، چاپ و بلاوکراوه‌ته‌وه، له‌لایه‌ره‌ ۴ی خۆیدا، ه‌ه‌وآئیکی نووسیوه‌وه ده‌لێت:

"نهنوه‌پاشا وه‌زیری پێشوی جه‌نگی تورکیی، وه‌ک پاشای کوردستان تاجی له‌سه‌نرا، نه‌وه‌ ژیا‌نی وه‌ک خزمه‌تکارێک له‌مه‌ته‌به‌خی ئیمپارتۆریی خیزانیی سولتانیی ده‌ستپیکردو به‌وه‌ش گه‌رنه‌تی چوونه‌ کۆلێجی سه‌ربازیی کردو بو‌ به‌ رابه‌ری جولانه‌وه‌ی تورکه‌ لاه‌مه‌کان."

رۆژنامه‌ی (THE SUN) ی ئەمریکیش که لەرۆژی چوارشەممە‌ی ریکەوتی ١٧ی دیسەمبەری ١٩١٩دا، چاپ و بڵاوکراوەتەوه، بابەتیکی بەناو‌نیشانی شائەنوەری کوردستان" و نووسیبوێتی :

"کوردستان، وەک پاشایەتییه‌کی نوێ چۆتەپیش، ئەم بەخششەش لەپاش دۆخەکانی جەنگ بەبێ راگەیان‌دیکێ پێشووخە یاخود کاروتکاکاری دەرەکییەوه بووه، بەلکو ئەمە تەنیا ئیستاکە لە ئەستەمبولەوه راگەیان‌دراوه، وێرای ورده‌کاری زیاتر که ئەنوەرپاشای وەزیری پێشووی جەنگی تورکی، وەکو پاشای کوردستان تاجی لەسەر نراوه. کۆکردنەوهو بتیاتانی ولاتەکه، بەره‌عیەت و فەرمانڕەواکانەوه، تەنانەت بو دەرەتمەداریکێ رۆژەلاتیش کاریکی دەگمەنە. کوردستان ولاتیکە بی سنوریکێ دیاریکراو، کورد رەگەزیکێ کۆچەرییە لەجیهاندا وەک نامرازیکێ خۆبەخشی حکومەتی ئەستەمبول بو نازاردانی کریستیانییه‌کان ناسراوه. هەر وه‌ها ئەنوەر پاشا بەهۆی رۆلی لەجەنگداو هەر وه‌ها کۆمەڵکۆزایی ئەرمەنەکان و تالانکردنی گەنجینه‌ی عوسمانیی، لەلایەن تورکانەوه سزای کوشتنی دراوه.

ئەو، پاشئەوه‌ی لەئەستەمبولەوه هەلات بو بەرلین و هەر وه‌ها دیارنەمانی لەئەوروپا، تەنیا چەند هەنگاوێک لەپیش کار بەدەستەکانی هاو‌پەیمانەکاندا بوو بو گرتنی، ئەنوەر لەناوچە‌ی رۆژەلاتی قەزوین دەرکەوت . هەر وه‌له‌کانی ئەو بو ئیمراتۆرکی پان- تۆران‌نیست شکستیه‌ینا، هەر بۆیه بایداوتە بو سەر کوردان، ئەوانە‌ی ولاتەکه‌یان بەشێوه‌یه‌کی وا وەسف‌کراوه که حەوزی نیوان روبراری دیجلە‌ی بالۆ فوراته. بەرزاییه‌کانی کۆیستانەکانی هاوینە‌ی کوردان، ئەوانە‌ی لەنیو گۆندەکاندا دەژین. هەر چەندە، بەشیکێ گەورە‌ی خەلکەکه شوانکاره‌و کۆچەرن و لەهەر شوێنیک پوانیان دەستکەوت دەراری خۆیانی تێدا هەل‌دەدن. چنانشینه رۆژەلاتیه‌کان باجیکێ گەوره‌ دەخەنه‌ سەر ئەو کاروانانە‌ی که بەلای رۆژەلات و رۆژئاوای دەر بەندەکانی ئەم بەرزاییاندا تێدەپەرن. کوردان ئەم خولیا‌یه‌ی گەله‌داری و

سەرانه سه‌ندنه‌يان به‌هۆی جهرده‌یه‌وه کۆکردۆته‌وه، هه‌روه‌ها به‌لاماری ناوبه‌ناوی گونده کریستیانیه‌کانیش.

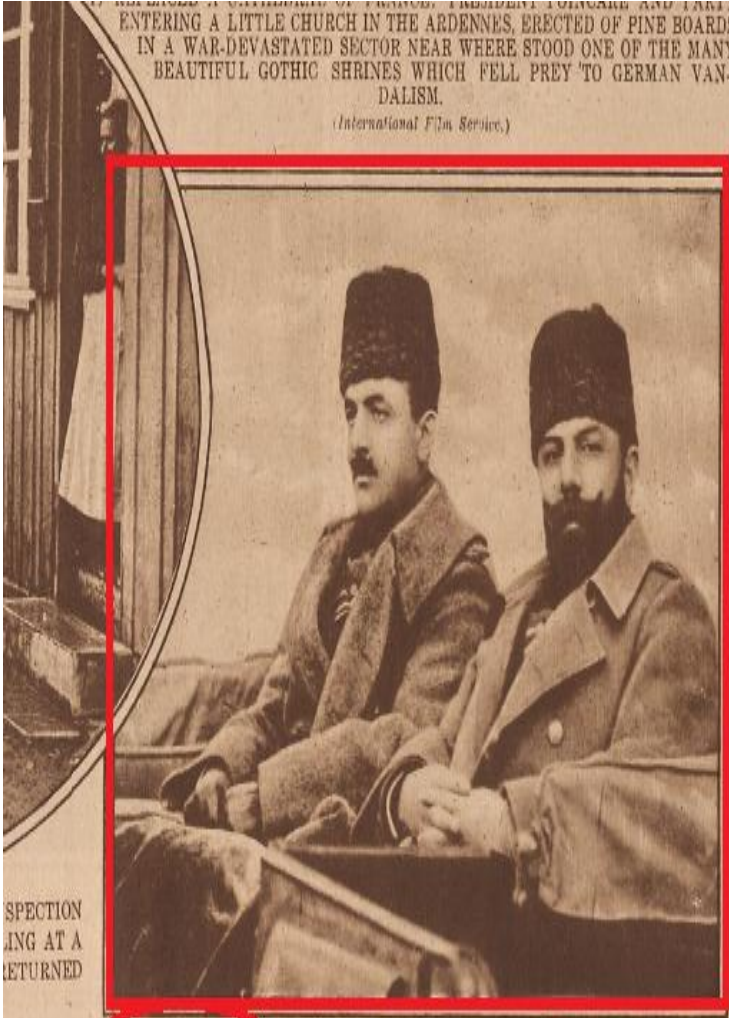
کوردان موسولمانن، به‌لام ئه‌وان مه‌زه‌به‌یان له‌وه‌ی ئه‌نومر جیاوازه، ته‌نیا حکومه‌تیک که ئه‌وان دانیه‌پیدا ده‌نن ئه‌و ده‌سه‌لاته پاتریارکیه‌یه که له‌لایهن سه‌رۆکخيله‌کانیه‌وه به‌ریومه‌به‌ریت، به‌لام ئه‌وه وه‌لامده‌ری ویست و سه‌ربه‌ستی و که‌می جله‌وگیریه‌یه. داواکاری و تاییه‌تمه‌ندیه‌یه که له‌فرمانه‌وه‌ایه‌کدا، بۆ ئه‌نومر یه‌کجار ئه‌سته‌مه که پهی بگات. چونکه ئه‌نومر له‌خاندانه‌ی کورد نییه‌و وه‌جاخه نارۆشنه‌که‌شی ئه‌وه ده‌رده‌خات که ئه‌و زیاتر دووره‌گه‌یه‌کی رۆژه‌لاتیه‌ تاوه‌کو له‌خوینی تورک بیت. ئه‌و هه‌یج یه‌ک له‌و هۆکاره نه‌ریتیه‌یه‌ی تیدا نییه بۆئه‌وه وه‌ک فرمانه‌وه‌ایه‌کی کورد ده‌ستیشه‌نکراو بیت. زیاتر له‌هه‌موو ئه‌وانه‌ی به‌رچاوتره ئه‌وراستیه‌یه که، ئه‌نومر فرمانیه‌کردوه به‌ئه‌نجامدانی گه‌وره‌ترین کۆمه‌لکۆزی کریستیانیه‌کان له‌میژووی تورکیادا. به‌وه‌ش، به‌بوونی پاشایه‌کی ئه‌وتۆ، هه‌یج هۆکاریک نییه بۆ برابوون به‌وه‌ی که خانه‌خوینوونی کوردو له‌خۆگرته‌ی تاییه‌تی ئه‌نومر هه‌رگیز بابه‌تیک نابیت بۆ که‌مکرده‌وه‌و خۆزینه‌وه له‌تاوانه‌کانی.

به‌لام کام له‌هه‌یزه‌کان دان به‌م ده‌وله‌ته نوێیه‌دا ده‌نن؟ "تورکیا کاریکی ئاوا ناکات، هه‌روه‌ها هه‌یج یه‌ک له‌حکومه‌ته هاوپه‌یمانه‌کانیش. ئه‌نومر ناتوانیت وینه‌ی ئه‌وه بکات که ده‌بیت. ئه‌گه‌ر تورکیا یان هه‌یزه هاوپه‌یمانه‌کان له‌سه‌ر ته‌خته‌که‌ی نه‌یه‌ینه‌خوارو بۆ سزادان نه‌یه‌گیرنه‌وه، ئه‌وا ئه‌و به‌لینه‌داوه که ماشینه‌یه‌کی سه‌ربازی به‌هه‌یز له‌رۆژه‌لاتی تورکیادا بنه‌یتا بنه‌یت. کورده‌کانیش، هه‌رچه‌نده راهینه‌راو نین، به‌لام جه‌نگاوه‌ری سه‌رسه‌ختن و ته‌یه‌کانیه‌کان که له‌سواره‌ی غه‌یره‌نیزامی یه‌که‌ده‌هاتن و له‌سه‌رده‌می سوڵتان عه‌بدوله‌مه‌ددا دامه‌زرابوون، برتیه‌بوون له‌باشترین ته‌یه‌ سواره‌کانی تورکیا. هه‌ر بۆیه ئه‌نومر به‌وه هه‌یزیه‌کی ده‌که‌وته‌ده‌ست که ده‌بیته مه‌ترسی له‌سه‌ر ئه‌رمه‌ن و هه‌رده‌وله‌تیک که ئه‌وان دروستیه‌کن. هه‌یزیک که جه‌خت له‌کۆنترۆله‌کردنی رۆژه‌لاتی تورکیا ده‌کاته‌وه، له‌کاته‌یکدا که هاوبه‌ره‌کانی ئه‌رمه‌ن له‌پارتی تورکه لاوه‌کان دووباره

ئامادەدەبنەوہ کہ کاروباری تورکیا بگرنەدەست. ئەوروپا ھێشتا لەدوخیکیا نییە کہ پیروژبایی لەخۆی بکات بەوہی کہ لەکورەدارتاشیک رزگاری بووہ، کہ بوو بە وەزیری جەنگ و دەسەلاتیکی پیادەکرد کہ زۆر کہ لەھەر سولتانیکی دیکە تاکرەوتربوو.

ENTERING A LITTLE CHURCH IN THE ARDENNES, ERECTED OF PINE BOARDS
IN A WAR-DEVASTATED SECTOR NEAR WHERE STOOD ONE OF THE MANY
BEAUTIFUL GOTHIC SHRINES WHICH FELL PREY TO GERMAN VAN-
DALISM.

(International Film Service.)

SPECTION
ING AT A
RETURNED

ENVER PASHA (LEFT), WHO, WHILE UNDER A DEATH SENTENCE
from a martial at Constantinople, Has become the King of Kurdistan, the Turk-
ish Region Lying Between Mesopotamia and Persia.

(Times Wide World Photos.)

NATIONS LEAGUE MEETS AT PARIS

Bourgeois, Chopin President,
Regrets U. S. Absence.

NEW WORLD ERA IS SEEN

Naming Sarre Commission is First Official Act—London Selected as Next Meeting Place.

Paris, Jan. 17.—Representatives of France, Great Britain, Italy, Greece, Belgium, Spain, Japan and Poland, members of the council of the league of nations met in the "Clock Room" of the foreign office for the first meeting in the history of the league.

The council organized by electing Leon Bourgeois chairman and confirming the choice of Sir Eric Drummond, of Great Britain, as general secretary.

The first official act of the council was the appointment of a commission to trace upon the spot the frontiers of the territory of the Sarre basin.

All the members of the council called for the covenant of the league, with the exception of the representatives of the United States, were present when M. Bourgeois called the meeting to order.

Besides M. Bourgeois the members were Earl Curzon, the British foreign secretary; M. Venizelos, the premier for Greece; Carlo Ferraris, minister of industry and commerce for Italy; Paul Hymans, foreign minister for Belgium; Baron Matsui, ambassador to France, for Japan; Dr. Gastao Da Cunha, ambassador to France, for Brazil; Count Quinones de Leon, ambassador to France, Spain.

M. Venizelos, without rising, nominated M. Bourgeois for chairman, Lord Curzon seconded the nomination, and

menace from a Russian Bolshevik invasion of the Near East was real, but it was pointed out internal conditions in Turkey, Persia and Afghanistan were threatening.

In Mesopotamia, too, the British are forced to contend with difficulties arising from racial dissension. It was said a Soviet advance that captures the Crimean would make the Black Sea virtually a Russian Bolshevik lake.

It was further indicated Great Britain could hope for little help from the new Republics of Georgia, Daghestan and Aberbaljan, which are directly in the path of the Soviet advance.

While there is a possibility the Bolsheviks may launch an overwhelming attack against Poland, the statement showed the greatest pre-occupation of officialdom was over the debacle of the Denikins armies and the rapid advances of the Soviet forces toward the Persian and Afghan frontiers.

The Russian government has requested Great Britain to state what assistance can be given Persia in the event of a Bolshevik invasion and what defensive action by Persia would accord with the British policy.

An unconfirmed report from Berlin says **Enver Pasha**, who was recently crowned **king of Kurdistan**, has been in Berlin and has proceeded to Asia Minor. This raises the question of whether he was trying to enlist the support of German extremist elements in carrying out co-operation between the Turks and the Bolsheviks.

The situation which confronts Great Britain and more or less Japan and China, is not of sudden growth. For the past two months or more the Bolsheviks have had an almost unbroken series of successes which have swept them forward on all fronts.

Admiral Kolchak's army in Siberia seems to have been completely defeated if not dispersed. The Reds are far east of Krasnovarsk and are moving nearer Irkutsk. While reports from Siberia have dealt almost entirely with operations along the Siberian railroad, occasional advances have indicated the Bolsheviks have moved far south of that line and have established themselves near the Mongolian frontier southwest of Irkutsk.

CLEMENCEAU QUILTS PRESIDENTIAL RACE

Beaten in Caucus Withdraws
in Favor of Poincare.

Paris, Jan. 17.—Georges Clemenceau, premier of France, went down to defeat at the hands of his countrymen in a caucus of the senate and chamber of deputies to choose a candidate for the presidency of the republic.

M. Clemenceau thereupon announced his withdrawal from the contest and asked his supporters to cast their votes for the re-election of President Poincare.

The result of the balloting was: Paul Deschanel, president of the chamber of deputies, 408; M. Clemenceau, 389; Charles C. A. Jonnart, recently elected senator, 4; Leon Bourgeois, French representative in the league of nations, 3rd Marshal Foch, 1; President Poincare, 16.

Most of the cabinet members, when they left the chamber, went to M. Clemenceau and asked him to remain a candidate. The premier replied that he could not in any circumstances consent to do this.

He said he would send a letter to this effect to Leon Bourgeois, who will be president of the national assembly to meet at Versailles for the election.

Senators and deputies after the caucus generally expressed the opinion the vote means the effacement from public life of "the Father of Victory," M. Clemenceau being neither a senator nor a deputy.

His friends are already searching for another candidate, as President Poincare is reported to have refused to accede to the demand of a deputation of senators and deputies that he be a candidate for re-election.

Chicago Children Teach School.
Chicago, Jan. 17.—Children from the upper classes tutored 5000 primary grade pupils in Chicago public schools. Because of the small salaries paid to

it rising again.

A little volume of "Venus and Adonis" two by three inches in size was purchased at auction in Sotheby's, England, for \$75,000 and brought to New York. It was printed in 1599. G. D. Smith brought \$1,000,000 worth of Shakespeare's works to this country recently.

Captain D. Marshall Field has taken charge of the estate of the late Marshall Field, estimated to represent a value of \$120,000,000. For three months Captain Field was employed in a Chicago bond house and has been elected president of the community service organization of Chicago.

Enver Pasha, former Turkish minister of war, has been crowned king of Kurdistan. He started in life as a scullion in the kitchen of the imperial palace of the sultan's family. He secured admission to the military college and became a leader of the Young Turk movement.

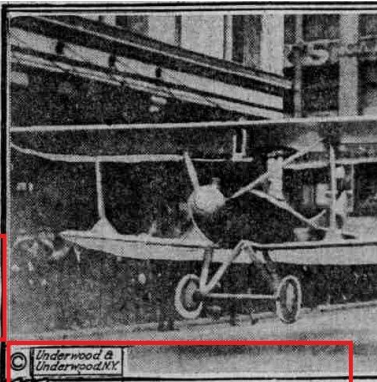
The trial of Truman H. Newberry, United States senator from Michigan, will be before Judge G. W. Sessions, when the charges of fraud in the 1912 election will be sifted. It is estimated 700 witnesses will be called.

The baby born to Mr. and Mrs. John Thompson of Oil City, Pa., is said to be the largest child at birth of which they have any record. The child was born January 1, weighed 17 1/4 pounds and had three well-developed teeth.

Morrison Marshall, adopted son of the vice-president, has become a chum of his adopted mother and the pride of the doting "daddy." He is said to be a bright youngster.

Two armored cars have just been completed in California for the National railway of Mexico for use in the bandit-infested regions.

General Pablo Gonzales, chief of the southern department of the Mexican army, is a leading candidate for president of Mexico. He was educated largely in American schools, was in sympathy with the allied cause throughout the world war, and is regarded as a progressive type of citizen of the southern republic.

Underwood & Underwood, N.Y.

Aviator Landing.

Thomas A. Edison.

Underwood & Underwood, N.Y.

Capt. Field, Who Takes Control of Estate.

Underwood & Underwood, N.Y.

Baby Who Holds Weight Record. Scullion Who Has become King of Kurdistan.

King Enver of Kurdistan.

Kurdistan has come forward as a new kingdom. This contribution to after the war states is made without any previous heralding or outside solicitation. It has just been announced from Constantinople with the added detail that the former Turkish war lord, ENVER Pasha, has been enthroned as king. The combination of country, subjects and ruler thus formed is a rare one even for Oriental statecraft: Kurdistan, a land without any definite boundaries; the Kurds, a race of nomads known to the world as the willing tools of the Constantinople Government in the persecution of Christians, and ENVER Pasha, sought by the Allies for his part in the war and the massacre of Armenians, and sentenced to death by Turkey for looting the Ottoman treasury.

After his flight from Constantinople to Berlin and his disappearance from Europe only a few steps ahead of Entente officials seeking him, ENVER appeared in the region east of the Caspian. His effort to form a Pan-Turanian empire failing, he fell back upon the Kurds. Their country has been rather indefinitely described as the watershed of the upper Tigris and Euphrates. The uplands form the summer pastures of the Kurds who live in villages. The larger body of the people, however, are nomads whose homes are tents set up wherever they find good grazing grounds. The eastern mountaineers lay heavy tribute on caravans whose only east and west route is through these upland passes. The Kurds vary these vocations of herding and tribute exacting by brig-

andage, and an occasional raiding and pillaging of Christian villages.

The Kurds are Mohammedans, but of a sect different from that to which ENVER belongs. The only government which they have ever recognized is the patriarchal control exercised by their chief; but it answered their purposes and agreed with their idea of freedom and lack of restraint. They laid great stress on pride of ancestry, a requirement in a ruler which it would be difficult for ENVER to measure up to. He does not belong to the Kurdish nobility and his obscure antecedents would indicate that he is more likely of mixed Levantine than of Turkish blood. None of the traditional reasons appears in his selection as the Kurd ruler. More important than all other considerations is the fact that ENVER had ordered the greatest massacre of Christians in Turkish history, and that with such a king there was no reason to believe that this particular entertainment of the Kurds would ever be subject to any curtailment.

But what Powers will recognize this new state? Turkey will not, nor will any of the Entente Governments. ENVER could not have expected that they would. If Turkey or the Entente Powers do not drag him off his throne and bring him back for punishment he promises to build up a strong military machine in eastern Turkey; the Kurds, even untrained, were reckless fighters and their bands of irregular horsemen, formed by ABDUL HAMID, were Turkey's best cavalry regiments. ENVER will thus have in his hands a power that will be a menace to the Armenians or any state which they may set up, and a power that will be firmly in control of eastern Turkey by the time that his comrades of the Young Turks party are again ready to take charge of Turkish affairs. Europe is in no position yet to congratulate itself that it is rid of the carpenter's son who became a war lord and exercised a power more autocratic than did any Sultan.

یهزدینشیر بهگ لهبیر هوه در ییهکانی قهشه (لۆبدل) دا

قهشه لۆبدل (۱۸۲۷-۱۸۵۵)، گهنجه قهشهیهکی ئەمریکی بوو که سەر بهمسیۆنی پرۆتستانی ئەمریکی بوو له موسل و بهو مسیۆنهش دهوترا مسیۆنی ئاشوری، لهسالی ۱۸۵۱ وهک راویژکاریکی پزیشکی بهو مسیۆنهوه پهیوهستبوو، ئەو ههتا مردنی لهسالی ۱۸۵۵دا، لهسەر کارهکهی بهردهوامبوو. قهشه لۆبدل، وێرای کاری بهردهوامی له بنکهی موسل، بهلام بهردهوام لهناوچهکانی کوردستان و سوریادا لهگهراندا بووهو ماوهی ئەو چوار ساله زۆربهی شارو ناوچهکانی دهورو بهری موسلی بهسهرکردۆتهوه. لهسالی ۱۸۵۹دا، پاش مردنی ناوبراو به ۴ سال، قهشه تایلهر، له شاری بۆستن له ئەمریکا بیرهوهیری و نامهکانی لۆبدلی له دووتوی کتیبکدا بلاوکردۆتهوه. ئەم بیرهوهیری و نامانهی قهشه لۆبدل، زانیاری زۆریان سهبارهت به کوردو که سایهتی و رووداو هکان و شارهکانی کوردستان تێدایه. بهتایبهت که بوونی ئەو له ناوچهکانه له ناوهراستی سهدهی نۆزدهیهمدا بووه. ئەو لهچهندين شونیی کتیبی بیرهوهریهکانیدا ئاماژهی بۆ یهزدینشیر بهگی بۆتان کردوه.

قهشه لۆبدل، کاتیک باس له رووداو هکانی هاوینی سالی ۱۸۵۴ دهکات و ئاماژه به بهشیک له کوردهکانی ئاکری دهکات که بهسهر کردهی رهسول بهگ، له شاری موسل بهچهکهوه ئاژاو هیان ناوهتهوهو چونته سهر کریستیانیهکان و مالی کۆنسولی ئینگلیزیان سوتاندوه، دواتر دێته سهرباسی دهمارگیری ئاینی کوردان و دهنوسیت:

"ئهم رووداوهی خوارهوه دهمارگیری موسولمانهکان پيشاندهات:
یهزدینشیر، برازا کهی بهرخان بهگ بانگیشتر [ئهو کات یهزدینشیر
پاش روخاندنی میرنشینی بۆتان له شاری موسل بوو وهک
دهستبهسهر/س]، کۆپی چاپکراوی قورئانم پيشاندا، وتی که پئویست
ناکات من بیخوینمهوه! ئەمه کتیبی موسولمانانه پهیوهست نییه

به کریستیانیه‌ها که نه پیاوهم بیرکوتوه که کۆپیه‌کی لهدستم سهند له‌کاتی‌کدا له‌کتیخانیه‌ی تهریز بووم. نهم به‌گه دریزه‌ی پیداو وتی که موسولمانان چهنده یه‌گرتوون و ههمیشه‌ش بهو چهنده دهن، کریستیانیه‌کان چهنده پهرتن به‌سهر مه‌زه‌یه‌ی جیاوازا. من سه‌بارت به ئیرانییه شیعه‌کان قسه‌مکرد، به‌لام نهو وتی که نیمه نهوان به‌موسولمان دانانین، نهوان قورئانیا و مک نهوی هه‌یه وهر نه‌گرتوه. من وتم که نهوان وا خۆده‌نوین، و هک حالته‌ی زۆربه‌ی نهوانه‌ی که خۆیا به‌کریستیانیه‌ی ده‌زانن، به‌لام ته‌نیا نهوانه کریستیانین که ننجیل و هک خۆی په‌سهند ده‌کن. نهم نهرگومینه نهو توانی بینرخینیت. "

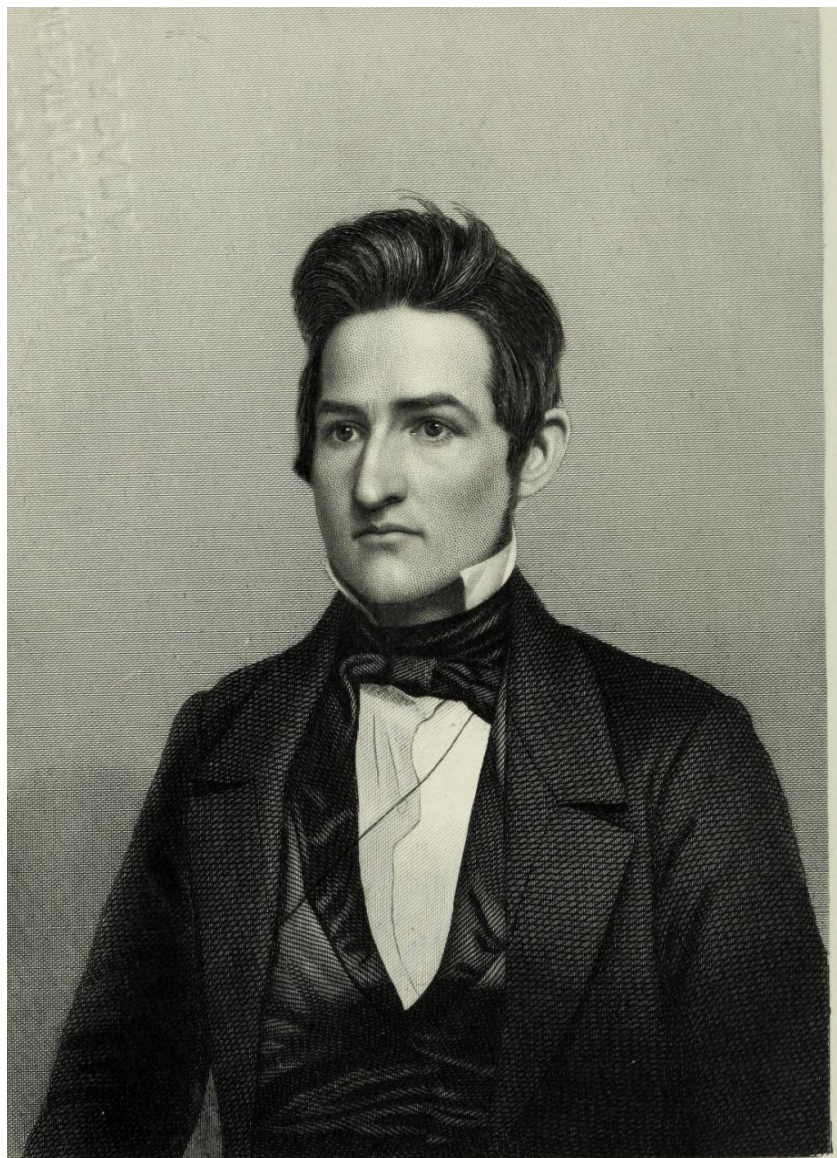
هه‌روه‌ها قه‌شه لۆبدل له‌نامه‌یه‌کیدا بو (دکتور پۆمرو‌ی) له ۱۵ ی دیسه‌مه‌ری ۱۸۵۴دا، باسی ره‌وشی خویندن‌گاکان و دۆخی تیکچووی و لاته‌که ده‌کات و دینه‌سه‌ر باسی راپهرینی یه‌زدینشیر و ده‌لایت:

"یه‌زدینشیر به‌گ، کوری سه‌یفه‌دین، نه‌له‌به‌باسی، نهوی که به‌ردخان به‌گی برای چهنده سالیک له‌مه‌وپیش لهده‌وربه‌ری جه‌زیره سه‌رو‌کایه‌تی کوردانی لی فراند، ئیستا که راپه‌ریوه، له‌وانه‌یه و هک نمونه‌یه‌کی چاولیکه‌ری بیته‌مایه‌ی راپهرینی سه‌رو‌که‌کانی تریش، به‌شیره‌یه‌ک له‌وانه‌یه که ههمو هیزه‌کانی کوردستان به‌مزووانه له‌وانه‌یه دژی تورکان ریکه‌خرین. لهو کاته‌وه‌ی به‌ردخان به‌گ له‌لایهن عومه‌ر پاشاوه له "دیرگوله" تیکشکاوه هه‌روه‌ها له‌لایهن بابی عالییه‌وه بو کاندیا دوورخرایه‌وه، یه‌زدینشیری برارای له‌شاری موسل ده‌ستبه‌سه‌ر کرابوو، ویرای نهوی که نه‌هنده سنووردار نه‌کرابوو که ریگه‌ی لیگه‌رینت چهنده‌ین جار سه‌ردانی بکه‌ین. که‌سایه‌تییه‌که‌ی پیده‌چیت بهو هۆیه‌وه بزانه‌یت که جاریک به‌منی وت: وتی نهو نهو پیخۆشه خوینی هه‌ر ئیزیدی و جوو کریستیانیه‌ک هه‌یه بیخواته‌وه، جگه له‌هاوریه‌کانی هه‌روه‌ک من! نهو به‌ماوه‌یه‌کی کم پاش نهوی فه‌رمانی له حکومه‌ت وهرگرت که پینچ هه‌زار سه‌رباز ریکه‌خات و بیانات بو نه‌ه‌دۆل، نهو له‌گه‌ل به‌شیک له‌هیزه‌که‌ی گه‌یشه‌جه‌زیره، له‌وی به‌ناوی راستکردنه‌وه‌ی چهنده ئالۆزییه‌کی تایه‌ت، که

لهقهلهمدرابوو. بهشئوهیهک پاشا بهدوایدا نارددبوی و پاسهوانی خستبوهه شوینی که بۆ موسل بگهرئتهوه. شارمهکه بهدنیاییهوه نهگیرابوو. ههولدرابوو یاخیبوهوهکان ناچاربکهن بگهرئنهوه بۆ موسل، به بیوهیی و بهسهلامهتی، ههروهک دهسهلاتداران بهلئنیان دابوو، بهلام بیهوهه بوو. ههربۆیه هیزهکهی عوسمان پاشا پهت و بلابوون و بۆخۆشی بههه ماردین پاشهکشهیکرد.

ههمانکات، یهزدینشیر سهکر دایهتی جهزیره ی بۆ براکهی جههئشت و ههوالی نهوهش ههبوو که شاری سیرتی گرتوه. زاخۆشی دا بهکورهکهی سهعهیدهگ، نهوهی که لهلایهن بهدرخان بهگهوه وهک رکابهریک، لهماوهی کۆمهلهکۆزیی یهکهمی نهستورییهکان کۆزرا. نیعمهت ناغای سهرکی کوردی زیاری، که تیمهکهی دکتور باکونی لهسالی ۱۸۵۱دا رووتکردبووهوه، لهگهله علامهته نهفهندی لهنامیدی، وهک پێشاندانی خۆشخمهتی بۆ حکومهت خۆیان دهردهخن. بهلام لهترسی نهوهی هاکاریهکهیان بیته نارمهزاری، هیزیکی سهربازی له موسلهوه به تۆپی چپاییهوه روهی لهقهلای ئامیدی کردوه. ئیمه بهباههخیکی گهورهوه چاوهروان دهکهین، وپرای نهبوونی دلهراوکییهکی تایهت، تاوهکو ببینن ئهم کارانه روو لهکوئ دهکهن."

دوا نامازهی قهشه لۆبدل به یهزدینشیر، لهدوا نامهیدایه که لهروژی پینج شههمه ی ریکهوتی ۱ی مارتی ۱۸۵۵دا بهنهخۆشی بۆ دکتور رایت ی نووسیهوه دهلئیت: "میستهر ولیهمزو میستهر مارش، ئیواره ی سیشهمه لهگهله پۆستدا چوون بۆ دیاربهکر، نهوان لهریگه ی بیابانهوه چوونه نسیبین، ههمان نهو ریگایه ی که پارسال تاقمهکهی ئیمه گرتیانههر. گویم لهشهریک بوو که لهنوێوان کوردو تورکدا له (چولاغه) روویداوه، که گوندیکی سههریگایه روژیک له روژناوای جهزیرهوه دووره. سهرکهوتن بۆ نهوانه ی دوا بیان بووه، ههزار کورد کۆزراون و دوو هیندهش لهکوردان بهدیل گیراون. یهزدینشیر و براکه ی لهژیر پهرده ی تههموژدا ههلاتوون، تورکانیش بههه جهزیره کشاون و چوونهته شارمهکهوه."

قشه هينري لوبدل (۱۸۲۷-۱۸۵۰)

but he was prevented from going. The next day, he heard that the poor Moollah was dead.

The following incident illustrates the bigotry of the Moslems: "Yezdinshir Bey, nephew of Beder Khan Bey, called. I showed him a printed copy of the Koran. He said I must not read it! This was a Moslem book. It did not belong to a Christian. I was reminded of the man who snatched a copy from my hand while at a book-stall in Tabreez. This bey went on to say how united the Moslems are, and always have been, and how the Christians are split into sects. I spoke of the Persian Shihs; but he said, we do not recognize them as Moslems; they do not receive the Koran as it is. I told him, they pretend to, which is the case with many who call themselves Christians; but they only are true Christians, who receive the Bible as it is. This argument he could appreciate."

at Diarbekr. But about the same time, they were under the reluctant necessity of closing the schools which they had opened at Nahrwan, Jezireh, and Azuk, because of the disturbed state of the country, which Dr. Lobdell thus describes, in his letter of Dec. 15th, to Dr. Pomroy: "Yezdinshir Bey, a son of Mir Saif ed Din, the Abasside, from whom Beder Khan Bey, his brother, wrested the chieftainship of the Koords about Jezireh some years ago, is now in rebellion, and it is likely that his example will be followed by other chiefs, so that all the forces of Koordistan may soon be organized against the Turks. Since the defeat of Beder Khan Bey by Omar Pasha, at Deir Guleh, and his banishment by the Porte to Candia, this nephew of his, Yezdinshir Bey, has been confined in Mosul, though not so confined as to prevent our receiving frequent visits from him. His character may be known from the remark he once made to me, that he would like to drink the blood of every Yezidee, Jew, and Christian, excepting his particular friends, such as myself.* A short time since, he received permission from the government to organize five thousand Koords, and conduct them to Anatolia. He arrived at Jezireh with a part of them, and there, under pretense of rectifying certain disorders, created by the Turkish governor and council, and Suleiman Bey, the chief of the irregular cavalry, he commanded three members of the *mejlis* to be beaten to death with clubs, and then proclaimed himself governor. Osman Pasha, from Mardin, gathered a large force of mounted Arabs and Albanians, and a few hundred Nizam at Zakho, on the Assyrian Khabour, preparatory to an attack on the Koords. Before leaving Zakho, they were themselves attacked by Mansur Bey, a brother of the rebel, but succeeded in putting the assailants to flight. After the usual Turkish delays, Osman Pasha put his forces in

motion, and undertook the siege of Jezireh. Mr. J. H. McCoan, a correspondent of the London Daily News, who had been robbed while traveling with the post from Mosul towards Constantinople,* and who was forced to flee to the Turkish camp, gave us, on his return here, a full account of the attack and defense. It is evident that the Koords were much the braver there, whatever they may have been in battle with the Russians at Kars and Bayazid. The Turks numbered about five thousand men. It is uncertain what number of Koords were in the town. All the wealthy Christians fled, as soon as they heard of the usurpation. The siege, as narrated to us by our Irish friend, was a ludicrous affair. He saw only eight men killed, after a fight of three days. The besiegers had four cannon, but they could not *hit* the town, and after many ineffectual attempts, were fain to give up the effort. Mr. McCoan persuaded them to let him try. Under his direction, they succeeded in killing a buffalo inside the city, and perhaps two men! At length he was so successful as to strike with a ball a minaret, and one of the gates in the city wall; and these were considered such marks of valor and skill, that the pasha yielded to his request, and furnished him a guard back to Mosul. The town, of course, was not taken. Attempts were made, in vain, to induce the rebel to return to Mosul, a safe conduct being promised him by the authorities. Osman Pasha's forces, at length, scattered away, and he himself retreated to Mardin.

“Meanwhile, Yezdinshir Bey, leaving the command of Jezreh to his brother, is reported to have taken Sert, and to have given Zakho to the son of Said Bey whom

Beder Khan Bey killed, as a rival, about the time of the first Nestorian massacre. Naamet Agha, chief of the Zibar Koords, who robbed Dr. Bacon's party in 1851, and Alamet Effendi, of Amadiéh, are marching their retainers, professedly, to the aid of the government; but lest their aid should prove opposition, a detachment of the troops in Mosul are now on their way with cannon to the castle of Amadiéh. We wait with much interest, though with no particular anxiety, to see whereunto these things will grow.

On Tuesday, Feb. 27th, Mr. Marsh and Mr. Williams left to attend the annual meeting of the mission at Diarbekr. Wednesday, the 28th, he was feverish all day, but prepared a sermon, talked with a crowd of papists till he was tired, prescribed and preached to eighty-five patients, delivered his sermon to the church in the evening, and went to bed with a chill and fever. On Thursday, March 1st, he wrote his last letter — to Dr. Wright — and made his last entry in his journal. In the letter he says: "Mr. Williams and Mr. Marsh left for Diarbekr by post on Tuesday evening, going through the desert to Nisibin, the same route taken by our party last year. A battle I hear has been fought near Chulagha, a village on their road about a day west of Jezireh between the Koords and the Turks, the latter being victorious. It is said that a thousand Koords were killed, and about half that number were made prisoners. Yezdinshir Bey and his brother fled under cover of the fog. The Turks marched on and entered Jezireh.

یەزدینشیر لەنامەییەکی قەشە (مارش) دا

قەشە (دوایت ویتنی مارش)، ئەو قەشە ئەمریکییە، کە لەسالی ۱۸۵۱دا، لەگەڵ دکتۆر باکۆندا، کاتیک دەیانوسیت گەشتیک بکەن لەموسڵەوه بۆ ورمی، لەلایەن نیعمەت ئاغای زییاری لەنزیک ناگری رووتکرانەوهو ئەگەر مەلایەکی کوردی بەناوبانگ لەوناوه بۆیان تێنەکەوتایە، ئەوا لەلایەن نیعمەت ئاغاو دەکوژران. ئەو یەکیکە لەو قەشە چالاک و گەرۆکانەیی کە لەماوەی مانەوهی خۆی لە بنکەیی مسیۆنی ئاشووری لەموسڵ، بەنیۆ گوندو شارەکانی باکوورو روژەهەلاتی کوردستاندا گەراوهو جگە لە نامەگۆرینەوهکانی لەگەڵ قەشەکانی دیکەیی مسیۆنی ئەمریکی لەبنکە جیاوازانکی دیکەیان لەناوچەکانی کوردستان، بەردەوامیش نامەیی بۆ گوڤاری مسیۆنی ئەمریکی ناردوو، ئەوهی سألانە لە شاری بۆستن لەئەمەریکا بڵاودەکرایەوه. هەرۆهە قەشە مارش بۆخۆشی کتییکی لەسەر (قەشە ریا) و چالاکییەکانی لە کوردستان و ئێراندا نووسیهوه لەسالی ۱۸۶۹دا، لەفلاڈیلینیا لەئەمەریکا، چاپ و بڵاوکراوەتەوه. لەم کتیبەدا زۆر زانیاری گرنگ لەسەر کوردو ناوچەکانی کوردستان و چالاکیی مسیۆنیزەکان تۆمارەکراوه.

قەشە مارش، لەنامەییەکا، کە لەروژی ۱۲ دیسەمبەری ۱۸۵۶دا، لە دیاربەکرهوه نووسیویەتی و بەشیۆهیهکی سەرەکی پەيوسته بەکاری ئەو بەشەیی مسیۆنیری ئەمریکی کە لەشاری جەزیرە جیگیرە، هەرۆهە پەيوسته بە نەستوورییەکانی بۆتان و یەعقوبییەکانی جەبەل تور. لەم نامەیدا، باس لەوه هاتوو کە مسیۆنیزەکان بەهیوابوون کە هاوینی ئەو سألە لەکیلگەیهک لەماردین بەسەر بەرن. بەلام هەوآلی سوتاندنی نوینەری ئینگلیزی بەزیندوویی لەنزیک مەراش، لەگەڵ ژن و مندالەکەیدا، بۆتە وروژاندنی عەقڵی موسولمانەکان لەو بەشە چۆل و کێونشینەیی ولاتەکە! ئالۆزییەکانیش لەماردین بوونەتە هۆی لابردنی پاشا عوسمانیی لەشارەکەو

یاخییبوونی خوجیی کوردانیش بهردو امبووه، که بههویهوه گوندیک سووتینراوه کوشتنی ده کهسی له یاخییبووهمکان لیکهوتوتوه.

قهشه مارش، لهنامهکهیدا لهژیر ناونیشانی لاهمکی "یهزدینشیری سهکردهی یاخییهکان- بهدکار بیهکان" دهنوسیت :

"...ئیوارهی پینج شههمه گهیشتینه گهندی "بهسابرینه" که گوندیکی یهعقویی دیکه و نزیک به دووسهدو پهنا ماله بهم زووانه لهئیو باخی رهمکاندا ژنیک دوو فیشهکی پیوهنراوه لهلایهن دوو کوردهوه که هاوشاریی خوی بوون. دوو فیشهک لیرمو دهرچوون، که چووم بوئهوهی ببینیم کهوتبوو، وهک پروایان وابوو لهگیانه لادا بوو. خیلهکهی هاتن و ههمیهکهیان بهچهکه دریزهکانیانه بوونو سویندیان خوارد که تولهی بکهنهوه. بهشیره رایهخیک ههلانگرت و بردیانهوه مالهوه. شهرو ناکوکی لهگونهکه بووه هوی دهرکردنی دوو پیاوکوژهکهو دهستیانگرت بهسهر مولک و مال و رهمکانیاند. یاساشکینهکان دهسورانوه، نهوان لهدارستان و هشارگهو نهشکهوتهکاندا دهژیان. ههروهها پینشهوهی نهوانه نهو ژنه بکوژن، چوارکهسیان لهگونهبیهکان کوشتبوو. لیره پاسگاهیکی تورکیی لئیبه که تهنیا لهسهرکوژکردندا باشن و بو کوژانهوهی کیشهی خوینی نیوان گوندیهکان بایهخیکیان نیبه."

پاشا قهشه مارش دپته سهر باسی یهزدینشیرو دهنوسیت:

"لیره، قهشه عهبدوللا، لهلایهن یهزدینشیرموه کوژراوه، من لهمالی کوپخا بووم که کوره دوازده سالهکهی بهناوی "گولای" بهدیلی برا بو جهزیره. لهوی به نامادهی یهزدینشیر، لهسهر پردهکهی دیجله، وهک سهگ فیشهکیکی پیوهنراوه فریدرایه ناو رووبارمه، لهکاتیکیا که نهو کهتیوه سهراوهکهوهو دهرؤشت، فیشهکی کوردان بهسهر جهستهیدا دهبارین. قهشهی مارناهو، لهکلئیسای مارمالخن، ماینیکی بهنرخی ههبوو، یهزدینشیر، "کوژگوریای" باوکی گرت و وهک فیدیهیک داوای ماینهکهی کرد، پاش نهوهی رهتیکردهوه، چیان لهو

کورە کرد ئاوشیان بەسەر ئەو قەشەیهەینا، بەنیوێه مردوویی فریادایە
ئاوی دیجلەوێو کردیە نیشانە بو نیشانچییهکانی.

ئەم رووداوانە لەمەودای دووردا لەوانەیه نەبنە ھۆی حوینرێژی،
بەلام بایەخ و گرنگییەکی مەترسیداریان ھەیە، ھەر وەک ئەوێ
ھەستەپێکرد کاتیک لەگەڵ یەزدینشیر قسەمکرد، یاخود زیاتر
ھەستەپێکرد کاتیک لەگەڵ دایکی کورە کوژراوێکە قسەمکرد، لەوێش
کەمتر ھەستەپێکرد کاتیک لەسەر یەکیک لەبەنە پرنەستێرەکان
لەئەزاخ، لەگەڵ پیاویکی یەزدینشیر نائیکمان خوارد، گوشت و تری و
ھەنجیر و کالەک، پیموت: شەری یەزدینشیر لەگەڵ سولتان، وەک
پیاویک وایە کە کە نەخۆشی (ئوفتالمیا) ھەوکردن و سووربوونەوێو
ھەستاریی چاوی (بیٹ و چاوی بیریته خۆر) نەمتوانی ھاوکاریی
وستانەوێو بەرووی تەنانت ئەو پیاوێ بکەم کە ئێمە بەکافر
ناوێدەکات و شتیکی پێی بلیم سەبارەت بە شیوازی ژیان..."

Jacobite enemies." After various efforts to secure redress and safety, in which "the English Consul was prompt and kind in affording aid," Mr. Marsh says, "Yakob was ready to return when he was taken sick, lingered a week in his sister's house, and then we followed him sadly to the grave. Providence seemed to frown upon our plans for Jezireh. It seemed my duty, although my brethren here thought it running great risk to health, to go in person. I left here August 25, and arrived again September 9."

On the journey Mr. Marsh saw and heard much to interest him. Extracts only from his narrative can be given.

Convent of Deir A'mer.

Thursday, August 23, passed *Kefferbe*, a large Jacobite village near the convent of Deir A'mer. We took our noon rest at the convent. A stupid monk vegetates here, the very one, probably, described by Mr. Williams a few years since. A keen, intelligent young deacon is ambitious to make the pilgrimage to Jerusalem. I tried to direct him to the New Jerusalem, and in place of the customary present for hospitality at parting, gave him a copy of the Gospel. My heart yearned to see that young man a preacher of Christ.

At my request he showed me the stone fabled to have been brought by an angel, and also began a long myth about an arch of this convent falling upon the princess of Egypt as she was entering a forbidden portal; but desisted, with a smile, answering my incredulous look.

Without resort to fable, there is much to excite thought. Those massive blocks of masonry have stood over twelve hundred years. Erected by Greek Byzantine emperors, its Greek inscriptions are now a dead language, and also its later Syriac inscriptions. Its tessellated pavement, and gilt glass-work wrought in mosaic, existed before King Alfred began English history. Its roof was newly tiled, each tile stamped with a date, four hundred years ago; that is, before Columbus found the New World. Its walls are as old as the papacy, and date back to Mohammed's flight. A

Syriac inscription tells us that Tamour-lane (Timour Seng) plundered this convent A. D. 1400. I measured the chapel, sixty-four and a half feet long, with a width of thirty-five and a half feet, spanned by a single arch. The reading desk, a single stone, (now cracked,) is eleven feet by four and a half. Once, this was the centre of the Syrian church, extending to India and Africa. Now, Koords are more numerous than Christians within its walls, and a Koord rules the whole.

The Rebel Chief Yezdeenshir—Atrocities.

Our rugged route led over mountain precipices, and our guides pointed to the localities of atrocious murders. 'Those stones cover a waylaid soldier.' 'In that glen they fell upon the Jew.'

Thursday night we reached *Bassabrena*, another Jacobite village of some two hundred and fifty houses. A Koordish woman had just been shot in the vineyards, by two Koords, her townsmen. Two balls had passed through her. I went to see her lying, as they thought, in death's agonies. Her clan had just come, each with his long gun, swearing vengeance through clenched teeth. They carried her home on a rude litter. A village quarrel led them to drive the two murderers forth, and to seize their property and ruin their vineyards. The outlaws had prowled about, living in woods, dens, or caves, and before killing this woman, had murdered four of the villagers. Yet here is a little Turkish garrison, only good at oppressing, worthless to quench village blood feuds.

Here the monk Abdullah was murdered by Yezdeenshir. I was in the house of the Kihya (village chief) whose son Gulawe, a boy of twelve, was taken prisoner to Jezireh, and in Yezdeenshir's presence was shot like a dog, at the bridge by the Tigris, and tossed into the stream, while the bullets of the Koords rained at his body as it floated away. Bishop Mar Aho, of the convent Mar Malchi, had a valuable mare. Yezdeen-

shir seized his father, Koz Gorea, and demanded the mare as ransom. Being refused, he served the priest as he had the boy, and tossed him half dead into the Tigris, a mark for his sharpshooters.

At a distance these events may not stir the blood, but on the spot they have a terrible significance; as I felt in Mosul while talking with Yezdeenshir, as I felt more while talking with the mother of the murdered boy, and hardly less while I supped upon a starlit roof at Azakh, with Yezdeenshir's subaltern, still at large. We feasted together upon meats, grapes, figs and melons, and I told him that Yezdeenshir's fighting the Sultan was like a man with ophthalmia staring at the sun. I could not help remonstrating with even that man for calling us infidels, and telling him something of the way of life.

Azakh—Yono the Protestant Kihya.

The character of the nominal Christians, and even of those who "for political reasons" call themselves Protestants, it will be seen, is hardly better than that of the Koords.

Friday, August 29. Passed Middo, a large Jacobite village, now threatened by a body of five armed Koordish villages. At noon, Elias and the Protestants welcomed me to *Azakh*. All these villages are "Christian" in name only. They cheat and oppress each other. Lately in Azakh, a fight occurred between two armed parties and a man was killed. The murderers fled to surrounding villages and their houses were plundered. Papal agents induced them to return, paid their losses in part, made them a papal sect of twelve houses, and protected them from vengeance. They would now become Jacobites again if the money could be refunded to the papists. Elias, who is disinterested, has known some of the Protestants oppressed by their own Kihya, Yono; but still their general condition is much improved.

Azakh was obliged to ally with Yezdeenshir, which saved life, but cost every dignitary large sums and every house

was plundered. Now that troops are few, they are numerous and fierce enough to defy much oppression. Turkish officials must walk circumspectly to avoid murder; and they utterly refuse the tobacco tax, as do the large Koordish villages.

Yono, the Protestant Kihya, is a specimen of an Azakhle. At a neighboring village, he recently remonstrated with a Turk, for gross oppression. The Turk drew his sword and fell upon him; but he, with one or two attendants, gave the Turk such a beating that he begged for life. The council at Jezireh repeatedly sent for Yono, but he declined going, and they dare not attempt to take him by force. They scarcely stir out without arms. I met at Azakh, Ahmet Effendi, of Mardin, farming tythes, and he saw fit to give Yono a rich silk dress to smooth his way. My heart ached at the strange mixture of wild daring, fawning upon the great, and oppression of the poor, which form the character of this people. Yono would have cheated the orphans of Yakob out of a gun left in his charge, first asserting that Yakob had given it to him, next that his brother had carried it off, and finally producing it, begging me to give it to him.

Jacobites of Jebel Tour.

I endeavor to give you a faithful picture of these "Christians," even the mass of those who for political reasons have become Protestant, that you may know how to pray and act discriminately. "They have altogether gone astray." With every breath they profane God's name. (A slight reform has begun among the Protestants as they agree to strike the swearer upon each oath, and some children are especially zealous for the new fashion.) They lie, and drink in lies like water. Amazing judgment from God that liars believe liars! They cheat, they quarrel, they envy, they lust, they are idle, careless to hear or study, they love darkness rather than light, they are captives to sin and freely de-